

JESUS'GA MOIRŪHARAVA'EA REAPOROGITA Atos dos Apóstolos

¹ Teófilo, ymya ypy ji ikwatijari nde ve imondovo ikwehe. Igwete ji imombe'upavi nde ve Jesus'ga rekohava ga ruvame avo yvya koty ikwehe. Garemimbo'eagwera ji amombe'u no ikwehe. ²⁻³ Garupiragwera yvagi pe ji amombe'u no.

Omanorē Jesus'ga kwerava'javi raikwehe. A'ero ga ikwahavukavukari okwerava ġa pe – kiroki ġa ga omo'emo'ē ojive omoirūharamo. He'yjuhu ġakira rupi quarenta dias rupi ga jipiukaukari ġa pe okovo ġa pyri. Igwete ga ġa mbo'embo'ei Tupana'ga ra'uva popoakarimo. “Nahanahā a'ero Tupana'ga rekorame ġanduvihavuhuhetero,” ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. ⁴ Aerē okorame ġa pyri Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tapehoi na'ē ti cidade de Jerusalém hugwi, ei ga ġa pe. Amombe'u ko ji pe me jiruva'ga nhi'igagwera ikwehe. A'ereki ymya Tupana'ga e'i hako: “Tamondo ti jira'uva ġa pyri nehē,” e ko jiruva'ga hako, ei ga ġa pe. Tapehoi na'ē ti a'ero gara'uva imboha'uva, ei Jesus'ga. ⁵ João Batis-tava'ea oko ġa pavēi ġa mobatizauka yhya pyvō ikwehe. Emo nambegwehetei po ti Tupana'ga oko pe pavēi gwa'uva mondouka pe pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype

⁶ Aerē Jesus'ga moirūhara'ğa jatykatykaa'javi Jesus'ga pavēi. Igwete ға ei ga pe:

—Jesus, aḡwamo nde rekorame huvihavuhetero po ti nhande israelitasramo hajiheve'ğa mondomondoa'javi nehē? ei ға Jesus'ga pe.

⁷ Igwete Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ḡwemimbotarimo omongo ymyava'ea aerēva'ea no, ei ga. Ga ndokwahavukari reki a'ea pe me, ei ga ға pe. ⁸ Gara'uva po ti uhu pe pyri pe pojykavo nehē. Nahã po ti Tupana'ga pe mbopopoakarukari tomombe'u ti ға Jesus'ga ojipe'ğa pe javo nehē, ei Jesus'ga. Ji mombe'u ti a'ero Jerusalém me Judéiapeve'ğa gwyri pe nhaporemonehē, ei ga. Samariapeve'ğa gwyri pe ti ji mombe'u nehē no irupeheteve'ğa gwyri pe nehē no, ei Jesus'ga ға pe.

⁹ Ga nhi'igirē Tupana'ga ga rupiri ga mondovo ojipyri yvagi pe. Ojovavu ға hepiaga gahoa. Yvaḡatiḡa pype ga hoi ogwovo. A'ero ға ndohepiaga'javi ga. ¹⁰ Ga horame ға gwepia hete yvaga novia Jesus'ga moirūhara'ğa. Nanime mokonha'ğa jipiukari ға pe o'ama ға pyri. Ipitiḡahivuhu ға okupa. ¹¹ Igwete ға ei Jesus'ga moirūhara'ğa pe:

—Galiléiapeva'ero maranuhūrame pe hepiaguhui yvaga pejiyupa? ei ға ға pe. Akoja'ga – kiroki ga Tupana'ga gwupi yvagi pe pe hugwi – ga jitehe ti ojivyra'ja ua kokoty nehē Jesus'ga, ei ға. Pehepia pe gahoa. Nahã ti ga jivyra'javi nehē no, ei ға Jesus'ga moirūhara'ğa pe.

Judas Iscariotesva'ea rakykwepoharava'ea

¹² Aerē Jesus'ga moirūhara'ğa jivyri yvytyruhua hugwi monte das Oliveiras hugwi – perope oliveiras ndyvuhua u. A'ero ға hoi cidade de Jerusalém me. A'ereki Jerusalém ko ira'agwe um quilômetro monte das Oliveiras hugwi.

¹³ Ovahemame ға hoi onga jo'ari pe – perope ға opytaahi'vi upa. Pevo ға ndekoi Pedro'ga, João'ga, Tiagova'ea, André'ga, Filipe'ga, Tomé'ga, Bartolomeu'ga, Mateus'ga, Tiago'ga – kiroki ga Alfeu'ga ra'yra'ga. Simão'ga zelote'ga pevo oko no Judas'ga pavēi – kiroki ga Tiago'ga ra'yra'ga.

¹⁴ Igwete ға jatykatykai jipi onhi'iğa Tupana'ga pe ojihe'ae'a kunhangwera'ğa pavēi. Jesus'ga yembora Mariava'ea oko ғapyteri pe Jesus'ga irū'ğa no.

¹⁵ Ojipea rupi ға jatykaa'javi onhimongyavo Jesus'gareheve'ğa. He'yjuhu ko ға cento e vinte. A'ero Pedro'ga po'ami ғapyteri pe. ¹⁶ Igwete ga ei ға pe:

—Nhiirū, ymyahū ko Tupana'ga ra'uva okwati-jaruka Daviva'ea pe hako, ei Pedro'ga ға pe. A'ero Daviva'ea ikwatijari aerēva'ea Judasva'ea mombe'unhoğwenondeavo hako – kiroki ahe soldados'ğa nderoho Jesus'ga pyhygauka ikwehe, ei ga. Judasva'ea oko tuhē Daviva'ea nhi'īpo'ruavo, ei Pedro'ga ға pe. ¹⁷ Judasva'ea ko orepysteripeva'ero oko novīa. A'ereki Jesus'ga ore mo'ē ji mombe'u ti ojipe'ğa pe javo, ei ga ға pe.

(¹⁸ Judasva'ea opyhyguka Jesus'ga ikwehe. Igwete ға ikwepygi itambere'ia imondovo ahe ve garekote'varuhuva'ea rehe Jesus'ga pyhygukara rehe. Kia pyvō Judasva'ea ipyhygukari kohotehea. Igwete ahe hoi pevo ojijugwa ojijuvyga

ojjukavo. A'ero ahe hiri. Aherevega ipugi ojikavo. A'ero ihembavi aheryhea ahe hugwi. ¹⁹ Jerusalémmeve'ġa nhaporemo okwaha pa ahe-manoa ikwehe. Igwete ġa inoġi Aherekoa gwyra kohoa rehe. Aceldama ei ġa jupe onhi'igimo.)

Koji'i Pedro'ga ei Jesus'gareheve'ġa pe ġa jatykarama:

²⁰ —Igwete Daviva'ea ikwatijari aerēva'ea Judasva'ea mombe'unhoġwenondeavo inoġa hako, ei ga. Salmos ko Daviva'ea rembikwatijara rera, ei ga. Nahã ahe ei ikwatija Judasva'ea mombe'gwovo hako.

“Tipypiaryme po ti aherongagwera oina.

Tuvyme ti ġa ipype javoji nehē,” ei aherembikwatijara, ei Pedro'ga ġa pe.

Ojipea ahe ei ikwatija no:

“Ojipe'ga ti toporavyky aherakykwepoharamo a'ero nehē,” ei aherembikwatijara, ei ga.

²¹⁻²² —Nurã ji ei kiro pe me, ei Pedro'ga ġa pe. Ojipe'ga ti toko ore pavēi a'ero tomombe'u ti ga Jesus'ga kweravagwera ore pavēi, ei ga. Nahã ko garekoagwera: Ga oko ypy ore pavēi João Batista'ea ġa mobatizarama ikwehe. Ojikoty'a ga ore pavēi avuirama Jesus'ga rekorame orepyteri pe ore rerekovo ikwehe. Okoji ga ore pavēi hepiaga Tupana'ga Jesus'ga rerohorame yvagi pe no, ei Pedro'ga ġa pe. Nanongara'ġa ti toko ore pavēi Judasva'ea rakykwepoharamo nehē, ei ga ġa pe.

²³ Henduvame ganhi'iġa ġa nanongara'ġa mo'ememei José'ga Matias'ga no. Ojipea ko José'ga rera Barsabás. Justo garera no. Jara'ga ko Matias'ga. ²⁴⁻²⁵ A'ero ġa nhi'igi javo opojykaharete'ga pe Tupana'ga pe.

—Ndehe erekwaha pa ahereaporogita, ei ġa ga pe. Maġa nde erepota ġandekoa ore pavēi a'ero? Ehepiuka ga ore ve toporavyky ti ga nemoirūharamo okovo nehē, ei ġa. A'ereki Judasva'ea opohi oporavykya hugwi kirē ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei ġa. Ekwahavuka ore ve a'ero enhimimbotarimove'ga, ei ġa Tupana'ga pe.

²⁶ Igwete ġa ikwatijari Matias'ga rera ita'ia rehe. Ojipea rehe ġa ikwatijari José'ga rera. A'ero ġa inomemei ita yru'ia pype imoġwyġwyma. Kiroki ita jypya ohi jugwi – a'ea gwereko Matias'ga rera. A'ero Matias'ga rekoi Jesus'ga moirūharamo. Nurā gamoirūhara'ġa ndekoa'javi dozeramo.

2

Tupana'ga ra'uva ruragwera Jesus'gareheva'ea pyri

¹ Aerē toryva rupi Pentecostes rupi ġa jatykapavi onga pe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe. ² Kotihī ġa henduvi vyruhua'java'ea ipopoakava'ea. Kiro turi yvaga hugwi onga pype imotynahema – perope ġa ōi. ³ Igwete ġa hepiagi tata'java'ea. Kiro turi oja'oga ġa ndehe nhaporemō o'a. ⁴ Igwete Tupana'ga ra'uva ġa pojykapavi ġa nderekovo katu. Igwete a'ea ġa monhi'igukari hajihejiheve'ġa nhi'igimo.

⁵⁻¹² Henduvame he'yjuhuve'ġa jatykatykai judeus'ga. Ga ko pevo u Jerusalēm me Tupana'gareheve'ga. Hajihejiheve'ġa gwyrā hugwi nhaporemō ġa nduri upa. Ga ko Pártiapeve'ġa gwyrīpeve'ġa. Ojipe'ġa ko Médiapeve'ġa gwyrīpeve'ġa. Ojipe'ġa Elāomeve'ġa

gwyripeve'ğa, Mesopotâmiapeve'ğa gwyripeve'ğa
 no Judéiapeve'ğa gwyripeve'ğa, Capadóciapeve'ğa
 gwyripeve'ğa, Pontopeve'ğa gwyripeve'ğa,
 Ásiapeve'ğa gwyripeve'ğa, Frígiapeve'ğa
 gwyripeve'ğa, Panfíliapeve'ğa gwyripeve'ğa,
 Egitopeve'ğa gwyripeve'ğa, Cretapeve'ğa
 gwyripeve'ğa, Arábiapeve'ğa gwyripeve'ğa,
 Líbiapeve'ğa gwyripeve'ğa – kiroki ģayvya u cidade
 de Cirene pyri. Cidade de Roma hugwi ojipe'ğa
 nduri upa Jerusalém me no. Jara'ğa ko judeus'ğa
 jara'ğa pavēi – kiroki ģa onhimongo judeusramo.
 Henduvame he'yjuhuve'ğa jatykatykai a'ero
 onhimomby'apava. A'ereki ģa nhaporemo
 ģwendu ojigwyripeve'ğa nhi'iġa ra'āra'aġa.

—Maraġatu? ei ģa ojohupe. Agwa'ğa ko
 Galiléiapeve'ğa nhaporemo. Marã re po ģa ndekoi
 ikwahava nhandegwyripeve'ğa nhi'iġa naerū? ei
 ģa ojohupe. A'ereki nhanenhi'iġa nhaporemo reki
 ģa ģwa'aġwa'ã. Omombe'umbe'u ģa nhande ve
 pyryheteva'ea Tupana'ga rembiapoa, ei ģa ojo-
 hupe.

¹³Igwete ojipe'ğa Jesus'gareheve'ğa nderekome-
 mumemui.

—Agwa'ğa ko heagwryry vinho i'gwoi'gwovo, e'i
 tehe ģa ģa pe.

Pedrova'ea nhi'iġa ahe ve

¹⁴Nanime Pedro'ga po'ami onzeve'ğa pavēi.
 Hahyahi ganhi'iġa ga erame gwe'yja'ğa pe
 judeus'ga pe:

—Nhiirū, pehendu ti nhinhi'iġa
 Jerusalémmeva'ero, ei ga ģa pe. ¹⁵“Heagwryry
 po avove'ğa,” pe'ji tehe pe ģa pe, ei ga. Avi

ġa ndaheagwryyvi reki. Ypyhajive nove horas rupi ahe ndo'ui jipi, ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁶ Penemienduva ko Joelva'ea omombe'u nhoġwenonde hako – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa jipi, ei ga. A'ea pe tuhē ahe e'i Tupana'ga ra'uva po ti oho ġa pyri nehē javo, ei ga. Joelva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako, ei Pedro'ga ġa pe. Nahā Tupana'ga ei a'ero:

¹⁷ “Nahā ti ji rekoi vvyakotyve'ġa pavēi mbapava koty nehē,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

“Amondo ti ji jira'uva ġa pyri nhaporemō.

A'ero po ti penymymino'ġa imombe'ui nhinhi'iġa nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa nehē no,” ei ga, ei ga.

“Akwahavuka ti ji a'itituhēva'ea hepiuka xava'eve'ġa pe ġa kirame nehē.

Ipyahuve'ġa pe ti ji ikwahavukari hepiuka ġa pe ġakire yma rupi nehē no,” ei ga, ei ga.

¹⁸ “Kiroki ġa oko nhiremimbotarimova'ea rehe – ġa pyri tuhē ti ji imondoi jira'uva a'ea rupi nehē akwaimbae'ġa pyri kunhangwera'ġa pyri no,” ei ga.

“A'ero ti ġa imombe'ui nhinhi'iġa nehē,” ei ga, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

Joelva'ea omombe'u nhoġwenonde Tupana nhi'iġa ikwatija hako, ei ga.

¹⁹ “Ahepiuka ti ji ahemonhimomby'ava'ea yvagi pe nehē yvya koty nehē no,” ei Tupana'ga, ei Pedro'ga ġa pe.

“Ahepiuka ti ji gwyhya'javuhuva'ea no tata no. Tatatiġahivuhua ti ji ahepiuka nehē no,” ei ga.

²⁰ “Ogwe ti kwara nehē,” ei Tupana'ga.

“Jahya ti iğwağahi nehẽ gwyhyva'ea ja,” ei ga.

“Aerẽ ti ihoi vvyakotyve'ğa mboja'ogukahava api-avo nehẽ.

Huvihavuhuva'ea apiavo oho nehẽ
nhiremimboja'ogukahava.

A'ero po ti ji ei vvyakotyve'ğa ndeaporoğita pe nehẽ,” ei ga, ei ga.

²¹ “Kiroki ğa e'i ji ve ji poko ti javo

– ğapojoykaharetero po ti ji amboheaporoğita
pyahu ğa mongovo jijiipyri avuirama nehẽ,”
ei Tupana'ga, ei ga.

Nahã Joelva'ea imombe'ui Tupana'ga nhi'iğã kwatija hako. Joelva'ea rembikwatijara Pedro'ga omombe'u ğa pe no.

²² Igwete Pedro'ga ei no:

—Pejapyaka ti nhinhi'iğã rehe, ei ga gwe'yja'ğa pe israelitas'ğa pe. Jesus'ga pe Nazarépeve'ğa pe Tupana'ga oapouka ahemonhimomby'ava'ea ikwehe tokwaha ti ğa nhirembiapoukara ga pe javo, ei ga. Pekwaha pe a'ea hepiaga. A'ereki pepyteri pe ga oapouka Jesus'ga pe ikwehe, ei Pedro'ga ğa pe. ²³ Ojikwe Tupana'ga ei Jesus'ga pe ğwemimbotarimo: “Aerẽ ti ji nde mondoukari ğapo pe nehẽ. A'ero ti ğa nde mbovyrukari yva rehe nde jukauka nehẽ,” ei Tupana'ga ga pe, ei ga. Pehe koi Jesus'ga jukaukahara ga mbovyruka yva rehe okote'varuhuve'ğa pe ikwehe, ei Pedro'ga ğa pe. ²⁴ Emo Tupana'ga Jesus'ga mbogweravi gamanoa hugwi. A'ea ga imombigi gamanoa rahya ga hugwi. A'ereki tegwete Jesus'ga piro'ye'yma gamanoa hugwi, ei ga gwe'yja'ğa pe. ²⁵ Ymya Daviva'ea omombe'u

Jesus'ga nhi'igagwama ikwatija hako, ei ga. Tupana'ga rehe Jesus'ga onhi'ĩ. Nahã Jesus'ga ei a'ero:

“Nane'yimi ko ji jipojykaharete'ga repiagi jirovaki.

Ga ko ji pyri oko jipi ji pokoga

tomomynhyme ti ġa ndepy'a javo ji ve,” ei ga
onhi'igã Tupana'ga rehe, ei Pedro'ga.

²⁶ “Nurã ji roryroryvamo.

Avy'a hete ji nde rehe, a'e ji javo nde ve,” ei ga
Tupana'ga pe, ei ga.

“Yvyakotyva'ero ko ji rekoi novĩa.

Emo ji a'e jipi ombogwera po ti ga jira'oa nehẽ
javo,” ei ga Tupana'ga pe, ei ga.

²⁷ “Nderepohiri ti nde ji hugwi

ji mombytavo omanove'ġa gwyri pe nehẽ,” ei
ga, ei ga.

“Neremonemukari po ti nde jira'oa nehẽ no.

A'ereki ji anhikwava'ẽ nde ve,” ei ga ga pe, ei
Pedro'ga.

²⁸ “Nde erekwahavuka ji ve jihoaġwama ejipyri,”
ei ga.

“Ejikoty'aro ġwaramo ji pavẽi ko nde ji mbohory-
hetei nehẽ,” ei ga Tupana'ga pe, ei ga.

Nahã ko Daviva'ea omombe'u Jesus'ga
nhi'igagwama ikwatija hako, ei Pedro'ga
imombe'gwovo gwe'yja'ġa pe.

²⁹ —Nhiirũ, tamombe'u katu Daviva'ea kiro
pe me a'ero nhaneramonhava'ea, ei Pedro'ga ġa
pe. Ahe nonhimombe'ui ikwatijarame hako.
Jesus'ga nhi'igagwama Daviva'ea omombe'u
nhoġwenonde, ei ga. A'ereki Daviva'ea omano
tuhẽ, ahera'oa inemba hako, ei ga. Ahe tymi ahe

noĝa hako. Kiromo jate tuvi Daviva'ea ryvya nhande pyri, ei Pedro'ga ĝa pe.

³⁰ —Daviva'ea ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharamo oko, ei ga. Igwete Tupana'ga ikwahavukari aerēva'ea Daviva'ea pe hako. Ga omombe'u nhoĝwenonde ahe ve Cristo'ga rekoagwama a'ero, ei ga. Nahã Tupana'ga ei Daviva'ea pe hako: “Tupanamo ji ei nde ve kiro,” ei ga onhinoina. “Aerē ti nde javijitehe nerymymino'ga israelitas'ga nduvihavuhetero toko nehē,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei ga.

³¹ Nurã a'ea kwahavipeavo Daviva'ea imombe'ui Cristo'ga mbogweravaĝwama, ei Pedro'ga ĝa pe. Ahe omombe'u Cristo'ga nhi'igaĝwama Tupana'ga pe a'ero, ei ga. “Nde nderepohiri ti ji hugwi ji mombytavo omanove'ga gwyri pe nehē. Neremonemukari ti nde jira'oa nehē no,” ei ga, ei Pedro'ga.

³² —Jesus'ga reki ahe omombe'u, ei Pedro'ga. A'ereki gaha Tupana'ga ombogwera omanoa hugwi, ei ga. Ga kweravirē ore nhaporemo ga repiagi ikwehe, ei ga imombe'gwovo ĝa pe. ³³ A'ero Tupana'ga ga mondoi ga mongovo oypyvo yvagi pe omoirūharamo ikwehe, ei ga. Igwete ga imondoï gwa'uva Jesus'ga pyri. A'ereki ymya Tupana'ga Jesus'ga ruva'ga e'i Jesus'ga pe: “Tamondo ti jira'uva nde pyri nehē,” e ko ga hako, ei Pedro'ga ĝa pe. Igwete ga imondoï Jesus'ga pyri ikwehe. A'ero Jesus'ga imbuhurukari Tupana'ga ra'uva kiro ore pyri topojoyka ĝa javo, ei Pedro'ga ĝa pe. Pe pehepia tuhē kiro Tupana'ga ra'uva rura. Pehendu pe Tupana'ga ra'uva ĝa monhi'igukarame penhi'igimo no, ei

ga ġa pe. ³⁴ Jesus'ga ko oho yvagi pe ikwehe, ei Pedro'ga. Daviva'ea ra'oa ki a'e te ndohoi, ei ga. Omanoe'ymame Daviva'ea omombe'u opojykaharete'ga Jesus'ga. Igwete ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy ji ypyvo nhimoirũharamo,’ ei Tupana'ga,” ei Daviva'ea.

³⁵ “‘Kiro ti ji nearõe'ỹve'ġa mongoi neremimbotarimova'ea rehe,’ ei Tupana'ga jipojykaharete'ga pe,” ei ahe.

Nahã Daviva'ea ei Jesus'ga mombe'gwovo ga ko jipojykaharete'ga javo, ei Pedro'ga ġa pe.

³⁶ Igwete Pedro'ga ei no:

—Jesus'ga jitehe pe ga mondouka yva rehe ga jukavouka ikwehe novĩa, ei ga. Emo Tupana'ga ga mbogwera reki ga mongovo yvagi pe nhandepojykaharetero nhanderuvihavuhetero. Pekwaha tuhẽ a'ea pehe nhaporemõ israelitasramo, ei Pedro'ga gwe'yja'ġa pe.

³⁷ Henduvame Pedro'ga nhi'iġa ġa imbojui opy'a okote'varuhuro ġwaramo. Igwete ġa ei Pedro'ga pe:

—Marã po ti ore rekoï ore nehẽ? ei ġa.

³⁸ Igwete Pedro'ga ei ġa pe:

—Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Jesus Cristo'ga rehe, ei ga. Penhimobatizauka ti Jesus'gareheva'ero. A'ero po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ, ei ga. Igwete po ti Tupana'ga imondoi gwa'uva pe pyri pe moiruamouka pe nderekouvouka nehẽ. ³⁹ A'ereki Tupana'ga e'i jipe pe me tamondo ti jira'uva ġa pyri javo, ei Pedro'ga. “Penymymino'ġa pyri ti

ji imondoi nehẽ no,” ei Tupana'ga pe me, ei ga. Irupeve'ga pe Tupana'ga ei na jitehe no judeus'garũive'ga pe. Kiroki ga ga omo'emo'ẽ ojive – ga pe nhaporemo nhandepojykaharete'ga ei, ei Pedro'ga imombe'gwovo ga pe.

⁴⁰ Pedro'ga ega'ei ga pe imombe'ukatuavo. Igwete ga ei:

—Pepohi ti aḡwamove'ga hugwi okote'varuhuve'ga hugwi Tupana'ga ti tombohahyukaryme pe me nehẽ, ei ga ga pe.

⁴¹ Kiroki ga ḡwendu katu Pedro'ga nhi'iga – kiro ga nhimobatizaukari Pedro'ga pe. Trẽs mil ko ga onhimongyavo – kiroki ga ojiko Jesus'ga rehe a'ea rupi Pedro'ga nderekovo. ⁴² Kotihĩtihĩ ga jihe'akatui ojogwehegwehe a'ero. Gwendu hete ga Jesus'ga moirũhara'ga nemimbo'ea Pedro'ga nemimbo'ea. O'uo'u ga mbatera ojopyri no. I'urame ga japyakai Jesus'ga manoagwera rehe. Igwete ga nhi'inhi'igi Tupana'ga pe jipi.

Jesus'gareheva'ea ojogweroju

⁴³ Tupana'ga oapoapouka ahemonhi-momby'ava'ea Jesus'ga moirũhara'ga pe.

—Ja'gwy! ei pevove'ga hepiaga. Tupana'ga ipopoaka hete, ei ga onhimomby'apava.

⁴⁴ Igwete Jesus'gareheve'ga jihe'akatui jipi ojopokopokoga ombatera rehe. ⁴⁵ Ombatera rerekorame ga imondoi ikwepyguka itambere'ia ima'ema'eamo ojipe'ga pe imbatere'ymame. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nane'ymi ga nhimono'ono'oḡi judeus'ga jaty kahavuhua rokari pe. Igwete ga hoḡahoi onhonga pe mbatera i'gwovo ima'ema'eamo ojohupe gworygworyvamo Tupana'ga

mboheteavo. Ojipe'ga nhaporemo e'i ga pe pyry hete ga javo. Igwete nhandepojykaharete'ga koji'ive'ga mbojikojikogukari ojihe jipi. Igwete ga ojiheve'ga mbojihe'apavukari ojogwehegwehe.

3

Ipyka'nauhũva'ea po'agatua

¹ Aerẽ Pedro'ga hoi gajatykahavuhu pe João'ga pavẽi xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo. Ka'aru trẽs horas rupi ga hoi. A'ereki a'ea rupie'ymi judeus'ga oho onhi'i'ga Tupana'ga pe. ² Igwete Pedro'ga nduri. A'ea ja ojipe'ga ipyka'nauhũve'ga reruri pea rupi. Nane'ymi ga gweru ga ojatykahavuhua jurukwara pyri ga mohina. Jurukwara pe ga e'i Ikatuva'ea. Ipyka'naka'nauhũ po ga o'a raka'e. Nopo'ami ga a'ero. Nurã ga ga reruri ga mohina toporandu ga itambere'ia rehe javo. Igwete ga poranduranduvi ojipejipe'ga pe ga horame onga rokari pe. ³ Kiro Pedro'ga nduri a'ero. Ga vahe-mame onga pe ipyka'nauhũve'ga ga ndepiagi oina. Igwete ga ei ga pe:

—Pembuhu ji ve itambere'ia, ei ga.

⁴ Igwete Pedro'ga ga repiahetei João'ga pavẽi. Pedro'ga e'i ga pe:

—Ejirova ore koty, ei ga ipyka'nave'ga pe.

⁵ A'ero ga jirovagi ga koty ga ndepiaga oina. “Ombuhu po ti ga mo ji ve nehẽ,” ei ga ovytyteri pe.

⁶ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Itambere'ia ji ndarekoi te novĩa. Emo Jesus Cristo'ga popoakara ji areko Nazarẽpeve'ga popoakara, ei ga. Nurã ji ei nde ve: Epo'ã egwovo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷ Igwete Pedro'ga ga popyhygi ga mopo'ama. Omopo'amame ga pyitaro a'ero ga pynhu'aitaro no. ⁸ A'ero ga pori opo'ama ogwovo. Igwete ga reki onga rokari pe Pedro'ga ndupi okovo. Opoope ga ogwovo gworygworyvamo. Igwete ga Tupana'ga mboheteheitei. ⁹ Pevove'ga nhaporemogwepia gahoa henduva ganhi'iga Tupana'ga mboheterame.

¹⁰ —Gaha, ja'gwyl ei ga, kiroki ga ñi itambere'ia rehe jipi jurukwara pyri Ikatuva'ea pyri! ei ga onhimombaragwahava ga rehe.

Onhimomby'a hete reki ga gapyita rehe.

Pedrova'ea omombe'umbe'u ahe ve

¹¹ Igwete ika'nauhũgwera'ga Pedro'ga anhuvani. Kiro pevove'ga nhambavi ojatykava upa ga pyri gambo'ehai pe onga rembe'yvuhu pe – a'ea pe ga e'i Salomãova'ea apoa. Igwete ga nhimomby'ahetei ika'nauhũgwera'ga repiaga.

¹² —Marã ga po'amuhũi? ei ga ojohupeupe. Gandura repiagame Pedro'ga ei ga pe israelitas'ga pe:

—Maraname pe ore repiahetei penhimomby'auhuavo gapo'ama rehe? ei ga ga pe. Pe'e tehe po pe ore ve naerũ. “Ipaji hete ga Pedro'ga. Opyryva gwaramo ga agwa'ga mopo'ami ga mondovo.” Poro po pe etehei ore ve naerũ? ei Pedro'ga ga pe. Na rũi reki, a'e ji pe me, ei ga. ¹³⁻¹⁶ Jesus'ga reki omopo'amuka ore ve penembiepiaga'ga penembikwahava'ga. A'ereki ore orojiko Jesus'ga rehe. Orejikoga gwaramo ga rehe Jesus'ga ga mopo'ağatui pendovaki, ei ga ga pe.

—Nhaneremboypya ojiko hete Tupana'ga rehe hako Abraãova'ea Isaqueva'ea. Jacóva'ea ojiko ga

rehe, ei ga. Gaha ombohuvihavuhu hete Jesus'ga omoirũhara'ga. Pehe ki a'e te Jesus'ga mondo nhanderuvihava'ga po pe ikwehe, ei Pedro'ga ga pe. Igwete governador'ga Pilatos'ga ei novia: “Amohemuka ji ga cadeia hugwi ga mbopiro'yavouka,” ei ga. Pe ki a'e te pe'e Pilatos'ga pe: “Tere-mohemukari Jesus'ga. A'ereki ga okote'varuhu,” pe'eteheuhu pe Pilatos'ga pe ikwehe, ei ga. Iporojukave'ga reki pe pepota gaha emohemuka ore ve javo. Pyryheteve'ga ki a'e te pe ndapepotari gahema naerũ, ei ga ga pe. Gaha ko yvyakotyve'ga mongo tuhẽ Jesus'ga. Emo pe pejukauka ga. Tupana'ga ga mbogwera reki gamanoa hugwi ikwehe, ei ga. Ga mbogweravirẽ ore ga repiaga'javi a'ero, ei Pedro'ga imombe'gwovo ga pe.

¹⁷ Igwete ga ei gwe'yja'ga pe no:

—Nhiirũ, pejukauka pe ga ikwehe. A'ereki pe ndapekwahavi tuhẽ nhanderuvihava'ga pavẽi, ei ga ga pe. ¹⁸ Ymyahũ Tupana'ga ombo'e nhoḡwenonde ahe a'ea rehe hako – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iḡa jipi, ei ga. Ahe nhaporemo Cristo'ga mombe'u nhoḡwenonde a'ero okwaha po ti ga hahyva'ea omanomo javo. Pe Cristo'ga jukaukarama nahã Tupana'ga ahe nhi'ĩpo'ruukari a'ero, ei Pedro'ga ga pe.

¹⁹ —Perojijyi ti pejeaporogita a'ero. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe tohy ti ga pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ, ei ga. ²⁰ Pepohi ti jugwi pejikoga nhandepojykharete'ga rehe tomomby ti ga pepy'a nehẽ. Pepohi ti jugwi pejikoga ga rehe tombuhura'ja ti ga Jesus Cristo'ga pe pyri, ei ga. Ga pe Tupana'ga e'i

nhoḡwenonde tamondoa'ja ti ga ḡa pyri nehẽ javo, ei Pedro'ga ḡa pe.

²¹ —Jesus'ga opyta tuhẽ kiro yvagi pe Tupana'ga ti toapokatua'ja na'ẽ yvyakotyva'ea ji renonde javo, ei ga. Ymyahũ ko Tupana'ga imombe'ujipei a'ea onhi'iḡa mombe'uharava'ea pe hako tape-mombe'u ti jara'ḡa pe javo, ei ga. ²² A'ea ko Moisésva'ea omombe'u a'ero hako. A'ereki ahe e'i: “Tupana'ga pepojykaharete'ga po ti ji'jave'ga mon-go'i pepyteri pe nehẽ,” ei ahe, ei ga.

“Ga po ti pejigwyriveva'ero oko pe pavẽi nehẽ. Igwete po ti ga imombe'ui Tupana'ga nhi'iḡa pe me nehẽ,” ei Moisésva'ea hako, ei ga.

“Pehendu katu pa ti ganhi'iḡa a'ero nehẽ,” ei ahe.

²³ “Kiroki ḡa ndohopotari ganhi'iḡa rupi
– ḡahã ti ḡa tombojipe'a Tupana'gareheve'ḡa hugwi ḡa jukavo nehẽ,” ei ahe hako, ei Pedro'ga imombe'gwovo ḡa pe.

²⁴ —Samuelva'ea omombe'u nhoḡwenonde aḡwamova'ea no hako, ahepy'rovova'ea omombe'u no Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea, ei Pedro'ga ḡa pe. Tupana'ga imombe'uukarame ahe ve ahe nhaporemō omombe'u aḡwamova'ea hako, ei ga. ²⁵ Pe ndepyga reki Tupana'ga omombe'uuka nhoḡwenonde aḡwamova'ea ahe ve hako. Pe ndepyga jitehe Tupana'ga e'i jipe penamonhava'ea pe hako tamomyry ti ḡa pe nehẽ javo, ei Pedro'ga ḡa pe. A'ereki Abraãova'ea pe ga e'i jipe hako: “Nerymymino'ga po ti imomyryvi yvyakotyve'ḡa pe nhaporemō nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei Pedro'ga ḡa pe. ²⁶ Pe pyri na'ẽ Tupana'ga Jesus'ga mbuhurukari a'ero

ga mongovo omoirũharamo tamombyry ti ġa pe javo, ei ga. “Tamombyry ti ġa pe ġa mbopohiruka pa ġandekote'varuhua hugwi,” ei Tupana'ga pe ndepyga, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

4

Onhi'igahy ahe Pedrova'ea pe

¹⁻⁴ Igwete João'ga pavēi Pedro'ga imombe'ui Jesus'ga kwerava ga manoagwera hugwi. A'ea imombe'urame ġa pe ġa ei:

—Okwerava ġwaramo po ti Jesus'ga nhande mbogweravi nehē no, ei ġa.

Henduvame Pedro'ġa nhi'igā he'yjuhuve'ġa heroviari ojikoga Jesus'ga rehe a'ero. Cinco mil ko ġa a'ero Jesus'gareheve'ġa onhimongyavo. Pedro'ġa nhi'inhi'igame ġa pe kiro ġa nduri ġa pyri. Guardas'ġa nduvihava'ga uhu – kiroki ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua guardas'ġa. Ganduvihava'ga uhu, mbatera kwava'ēhara'ġa uhu no saduceus'ġa pavēi. Ga ndogweroviari omanove'ġa mbogwerava ġamanoa hugwi. Nurã ġa nhimonha'ngai Pedro'ġa ndehe ġa omanove'ġa mbogwerava mombe'urame ojipe'ġa pe. Kiro ġa nduri a'ero Pedro'ġa pyhyga ġa nderogwovo ġa mongiavo cadeia pype ġa mongia. A'ereki kiro ka'aru hete.

⁵ Ko'emame judeus'ġa nduvihava'ġa jatykai Jerusalém me tihendu ti Pedro'ġa nhi'igā javo. Xava'eve'ġa oko judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. ⁶ Anás'ga oko ġa pyri no ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga. Gare'yja'ġa no Caifás'ga João'ga Alexandre'ga jara'ġa no. ⁷ Igwete ġa jatykai Pedro'ġa mbuhuruka ġa mo'ama ojipyteri pe

tihendu ti ġanhi'iġa javo. Igwete ġa ei Pedro'ġa pe:

—Ma'ġa popoakara pyvõ pe ga mopo'ami ika'nauhũve'ga? Ma'ġa e'iuhu pe me: “Pemopo'ã ga”? ei ġa ġa pe.

⁸ Nanime Tupana'ga ra'uva Pedro'ga pojykapavi. A'ero ga ei xava'eve'ġa pe judeus'ġa nduvihava'ġa pe no:

⁹ —Pe'ji pe ore ve: “Marã pe ika'nauhũve'ga mopo'aġatui pyryva'ea apovo ga pe?” pe'ji pe ore ve naerũ? ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁰ Pekwaha ti a'ero. Nhandere'yja'ġa nhaporemō ti tokwaha no israELITAS'ġa, ei ga. Jesus Cristo'ga reki Nazarépeve'ga – gaha ko omopo'aġatuuka ika'nauhũve'ga avo pepyteri pe, ei ga. Pehe Jesus'ga mbovy yva rehe ga jukavo ikwehe. Tupana'ga ki a'e te ombogwerava'ja ga gamanoa hugwi, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe. ¹¹ Tupana'ga rembikwati-jarukara ko e'i hako, ei ga.

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hep-iagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori tiruahũ javo jupe.

Aerẽ akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i ikwati-jara hako, ei Pedro'ga.

Na jitehe ko pe, ei ga. Pe napearõi Jesus'ga tiruahũ ga javo tehe ga pe. Tupana'ga ki a'e te oarõ hete reki ga pyry hete ga javo ga pe, ei ga. ¹² Jesus'ga jate reki Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri togweru ti ga ġa ji pyri javo. A'ereki yvya koty niandererohohavi tuhẽ. Gaha jate po ti nhande rerohoaġwama Tupana'ga pyri nhande mongovo nehẽ, ei Pedro'ga ġa pe.

¹³ Henduvame Pedro'ğa nhi'iğa ğa nhimomby'ai hehe ojopyaka upa.

—Pedro'ğa ndopojihuvi ja'javo João'ğa pavēi, ei ğa ojohupe. Marã re po ğa ikwahahetei mbatera? A'ereki ğa ko okoteheve'ğa, ei ğa. Jesusva'ea pavēi reki ğa ndekoi jipi onhimbo'eavo, ei ğa ojohupe.

¹⁴ Omboja pota ğa mbatera Pedro'ğa ndehe novĩa. Emo ika'nauhũgwera'ğa repiaga ğa nde'ia'javi ga aġaturo ġwaramo ğa pyri. ¹⁵ Kiro ğa Pedro'ğa mondoukari na'ē ojihugwi. Igwete ğa nhomonhi'inh'iği upa.

¹⁶ —Marã po ti nhande ğa nderekoi nehē naerũ? ei ğa ojohupe. A'ereki Pedro'ğa oapo tuhē ahe-monhimomby'ava'ea Jerusalémmeve'ğa ndovaki, ei ğa. “Ga ndoapoi,” nhande ndia'ei. A'ereki jukwaha ğa pe nhaporememo ika'nauhũve'ğa po'aġatua, ei ğa ojohupe. ¹⁷ Xanhi'iġahyahi ti ğa pe a'ero ğa mombiga tomonhimoanhanyme ti he'yjuhuve'ğa pe, ei ğa. Xa'e ti ğa pe tonhi'iġa'javyme ti ğa ğa pe Jesusva'ea renoina, ei ğa ojohupe.

¹⁸ A'ero ğa Pedro'ğa mbuhura'javi ojipyri. Igwete ğa nhi'iġahyi ğa pe novĩa.

—Tapenhi'iġa'javi'i'i ti Jesusva'ea renoina ğa mbo'eavo ahe rehe, ei ğa Pedro'ğa pe novĩa.

¹⁹ Emo Pedro'ğa e'i ğa pe João'ğa pavēi:

—Marã naerũ? ei ğa. Toroko po ti ore penhi'iġa rehe orokoe'yma Tupana'ğa nhi'iġa rehe hamo naerũ? A'ea po pyry Tupana'ğa pe naerũ? Pejapyaka katu ti ikwahava, ei ğa ğa pe. ²⁰ Oro ore, noromombe'upigi tuhē reki oronhimbiepiaga oronhimienduva no, ei Pedro'ğa ğa pe.

²¹ Koji'i ğa nhi'iġahyahi Pedro'ğa pe a'ero.

—Pepige'yname po ti ore pe nupanupãukari nehẽ, ei ģa ģa pe.

Igwete ģa ģa mo'ẽukari ģa mondouka. Nonupãukari reki ģa ģa. A'ereki he'yjuhuve'ģa horyory pa Pedro'ģa ndehe Tupana'ģa mboheteavo ahemonhimomby'ava'ea rehe. ²² A'ereki he'yi kwara quarenta kwara ika'nauhũve'ģa rehe Pedro'ģa ga mopo'amame.

Jesus'ģareheva'ea onhiĩ Tupana'ģa pe

²³ Igwete ģa Pedro'ģa mo'ẽukari ģa mondovo. A'ero Pedro'ģa hoi jara'ģa pyri Jesus'ģareheve'ģa pyri. Igwete ģa imombe'upavi ģa pe ikwava'ẽhara'ģa nduvihava'ģa nhi'ģa ojive xava'eve'ģa nhi'ģa no. ²⁴ Henduvirẽ onhopavẽi ģa nhi'ģi opojykaharete'ģa pe Tupana'ģa pe.

—Ereapo pa nde yvaga, yvya, paranauhũa, ipypeva'ea reheve po rimba'e, ei ģa Tupana'ģa pe. ²⁵ Eja'uva pyvõ nde ejiheva'ea monhiĩ hako Daviva'ea oreramonhava'ea. A'ero ahe ei: “Maraname israelitas'ģarũive'ģa nhimboahivuhui nhandepojykaharete'ģa pe Tupana'ģa pe? Maraname ģa ndeaporoģitateheuhuro naerũ?” ei Daviva'ea hako, ei ģa Tupana'ģa pe.

²⁶ “Yvyakotyve'ģa nduvihavuhu'ģa ojatyka upa. Omovahĩ ģa Tupana'ģa remimbuhurukara'ģa no Cristo'ģa,” ei ahe hako.

²⁷ A'ea Jesus'ģareheve'ģa ei onhi'ģame Tupana'ģa pe. Igwete ģa ei ga pe no:

—A'iti tuhẽ ģa jatykai nemoirũhara'ģa movahiamo Jesus'ģa movahiamo ikwehe. Ga pyry hete reki neremimbuhurukara'ģa, ei ģa Tupana'ģa pe. Emo Herodes'ģa ojatyka avo Jerusalém me Põncio

Pilatos'ga pavēi ikwehe. Israelitas'ġa ojatyka israelitas'ġarūive'ġa no Jesus'ga movahiamo, ei ġa Tupana'ga pe. ²⁸ Ojikwe nde ei: “Nahanahã ti ġa ndekouhui nehē,” ere nde hako. A'ereki nde ndepopoaka javo jupe, ei ġa. Na tuhē reki ġa ndekoi a'ero, ei Jesus'gareheve'ġa Tupana'ga pe.

²⁹ —Ehepia kiro ġanhi'iġahya ore ve oji'i. “Pe Jesus'ga mombe'upige'ymame toponupanupãuka po ti ore pe nehē,” ei ġa ore ve oji'i, ei ġa Tupana'ga pe. Ore poko ti a'ero toromombe'u katu ti nenhi'iġa Jesus'ga mombe'gwovo ġa pojihuve'yma nehē. A'ereki ore ndereheva'ero oroko, ei ġa ga pe. ³⁰ Ehepiuka ti ejipopoakara imombiga avove'ġa tetirūa ġa hugwi, ei ġa. Eapouka ti ore ve ahemonhimomby'aheteva'ea Jesus'ga popoakarimo. A'ereki ga pyry hete nemoirūhara'ga, ei Jesus'gareheve'ġa ga pe.

³¹ Ga nhi'imbavirē ga pe kiro iġwyġwyġwyġwymi onga – perope ġa ojatyka ipype. Igwete Tupana'ga ra'uva ġa pojykapavi ġa nderekokatuavo. A'ero ġa imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa ojipe'ġa pojihuve'yma.

Jesus'gareheve'ea oma'ema'ē ombatera ojohupe

³² Kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe – kiro ġa jihe'akatuheitei ojogwehe onhimongyavo. Ojo'jajo'ja hete ġandeaporogita. Nde'i ġa ombatera pe ndeapoa rūi. A'ereki ġa oma'eġatu ombatera ojohupeupe nhandeapoa javo jupe. ³³ Tupana'ga popoakahetea rerekovo Jesus'ga moirūhara'ġa imombe'ui opojykaharete'ga mbogweravagwera Jesus'ga mbogweravagwera. Igwete Tupana'ga imombyryhetei ġa pe

nhaporemo. ³⁴⁻³⁵ Kiroki ġa gwereko onga, kiroki ġa gwereko yvya – ġa omondondo a'ea itambere'ia pyhyga. Igwete ġa heruri itambere'ia Jesus'ga moirũhara'ġa pe toma'ẽ ti ġa imbatere'ỹve'ġa pe javo. Nurã ndogwerecoa'javi ġapyteri pe imbatere'ỹve'ġa. A'ereki ġa herekoe'ymame ojipe'ġa imondoi mo ġa pe.

³⁶ José'ga na jitehe imondoi ogwyrã itambere'ia rehe herua. Ga ko levitaramo ypa'omeva'ero Chiprepeva'ero. Jesus'ga moirũhara'ġa ono Barnabé ga rehe. Garera pe nhande ei: Ga mbohory ga.

³⁷ Igwete ga imondoi ogwyrã itambere'ia herua Jesus'ga moirũhara'ġa pe toma'ẽ ti ġa ġa pe javo.

5

Ananiasva'ea Safirava'ea pavěi

¹ Aerě ko Ananiasva'ea na jitehe novĩa. Ahe imondoi ogwyrã itambere'ia pyhyga ġwembirekova'ea pavěi Safirava'ea pavěi.

² Ananiasva'ea opojyka reki jara ojive imombytavõ inoġa ojipyri. Jara ahe gweru Jesus'ga moirũhara'ġa pe aru pa ji itambere'ia javo tehe ġa pe. Aherembirekova'ea Safirava'ea okwaha hete ahe'mbea. ³ Igwete Pedro'ga ei Ananiasva'ea pe:

—Maranuhũrame nde erepojkauka ejeaporoġita Satanás'ga pe e'mbero Tupana'ga ra'uva pe? A'ereki nde eremombytauhu jara ejive egwyrã kwepykava, ei Pedro'ga ahe ve. ⁴ Ndeapõa tuhě ko ndegwyrã imondõa renõde. Imondõrě ikwepykava na jitehe ndeapõa no, ei ga ahe ve. Maranuhũrame nde reaporoġitate'varuhuro

e'mbero aru pa ji javo tehe? ei ga Ananiasva'ea pe. Yvyakotyve'ğa pe jate rõi nde mbero. Tupana'ğa pe nde mbero, ei Pedro'ğa ahe ve.

⁵ Henduvame ganhi'ğa Ananiasva'ea manoi o'a upa. Okyhyji pa hete ğa a'ero ikwahavame ahe-manoa. ⁶ Igwete ipyahuve'ğa nduri ahera'oa mana tapy'ynhapira pyvõ. Igwete ğa ahe rerohoi ahe tyma.

⁷ Koiramehe aherembirekokwerava'ea ruri Pedro'ğa pyri no Safirava'ea. Ndokwahavi ve ahe gwembirekova'ea manoa. ⁸ Igwete Pedro'ğa ei Safirava'ea pe:

—Emombe'u katu ji ve. Maramomi ikwepykava pe imondorame egwyrá? Momi tuhẽ oji'i?

—Momi tuhẽ itambere'ia, ei ahe ga pe o'mbero.

⁹ Igwete ga ei:

—Maranuhũrame pe ememei novĩa: “Tihepia ti nhande imoandyandyi Tupana'ğa ra'uva”? ei Pedro'ğa ahe ve. Kiro ki ğa u – kiroki ğa gweroho nerembirekova'ea tyma, ei ga. Ahe javijitehe po ti ğa nde rerohoi nde tyma nehẽ no, ei Pedro'ğa ahe ve.

¹⁰ Nanime Safirava'ea manoi o'a upa a'ero gapya pyri. Igwete ipyahuve'ğa nduri ahe repiaga. Igwete ğa ahe rerohoi ahe tyma aherembirekova'ea pyri ahe mbojoyvya. ¹¹ Okyhyji pa hete ğa a'ero Jesus'gareheve'ğa ojipe'ğa no henduvame ahe-manoa.

Jesus'ğa moirũharava'ea oapo ahemonhimomby'ava'ea

¹² Igwete Jesus'ğa moirũhara'ğa japojapoi ahemonhimomby'ava'ea pevove'ğa pyteri pe. Igwete Jesus'gareheve'ğa nhimono'ombavi jipi

ojihe'akatuavo ojogwehe ojatykahavuhua pype – perope onga rembe'yvuhu pe Salomãova'ea apoa pe. ¹³ Ojipe'ğa e'ie'i ğa pe pyry hete ğa javo novĩa. Emo ojikoge'ymame Jesus'ga rehe ğa ipojihuvi ojihe'are'yma ğa ndehe. ¹⁴ Igwaigwavete reki ojipe'ğa jikogi Jesus'ga rehe ojihe'a ğa ndehe onhimongyavo akwaimbae'ğa kunha'ğa no. ¹⁵ Ahemonhimomby'ava'ea repiaga pevove'ğa ğa nderuri itetirũave'ğa. Igwete ğa ğa nođi pea rupi ğakupeupava rehe. “Ga ndekorame vehevi Pedro'ğa ađi pe jate ga kwavame, opi po ti ğatetirũ ğa hugwi nehẽ,” ei ğa. ¹⁶ He'yjuhuve'ğa gwerugweru itetirũave'ğa anhağa rembipojy kahara'ğa no. Gweru ğa ğa ojipejipea hugwi Jerusalémpyriva'ea hugwi. A'ero itetirũave'ğa nhimohiğatugatupavi. Anhağa jipe'apavi ğa hugwi.

Ahe ombohahy Jesus'ga moirũharava'ea pe

¹⁷ Igwete ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ga nhimyrõi Jesus'ga moirũhara'ğa ndehe Pedro'ğa ndehe. Gareheve'ğa na jitehe onhimyrõ ğa ndehe no saduceus'ğa. ¹⁸ Nurã ğa Pedro'ğa pyhygukari ğa mongiuca cadeia pype. ¹⁹ Emo Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ruri ypytunimo ğa pyri cadeia pype hovapytymba'voga ğa pe ğa nenohema jugwi. Igwete ga ei Pedro'ğa pe:

²⁰ —Hepejigwovo kiro pejatykahavuhua rokari pe penhi'ama. Pe'ji ti pevove'ğa pe: Pejikogame Jesus'ga rehe po ti ga imbopyahui pejeaporoğita nehẽ, pe'ji ti ğa pe, ei ga Pedro'ğa pe.

21 Gwendu katu ġa Tupana'gapyrive'ga nhi'iġa. Igwete Pedro'ġa hoi ko'eġatue'yma rupi ġajatykahavuhua rokari pe ġa mbo'eavo.

A'ea ja ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ruri ojiheve'ġa pavēi. Igwete ġa jara'ġa mbojatykapavi. Judeus'ġa moġitaharamo ġa guardas'ġa mondoukari cadeia pype togweru ti ġa Pedro'ġa javo novīa. 22 Emo ovahemame cadeia pe guardas'ġa ndohepiagi reki Pedro'ġa. A'ero ġa jivyri imombe'gwovo.

23 —Avi ġa ahā pevo! ei guardas'ġa ġa pe. Gwovapytyġatu po ġa novīa, ei ġa. Pero hepi-akatuhara'ġa ātehei hovapytymbava pyri, ei ġa ġa pe. Igwete ore hovapytymba'vogi tiroho ti ġa javo novīa. Emo ġa nduvi reki ipype! ei guardas'ġa imombe'gwovo ġa pe.

24 Henduvame guardas'ġa nduvihavuhu'ga nhimomby'apavi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi.

—Marā po ti nehē naerū? ei ġa ojohupe.

25 Nanime ojipe'ga ruri ġa pyri Pedro'ġa mombe'gwovo ġa pe:

—Akoja'ġa – kiroki ġa pe ġa mondouka ġa mongiavo cadeia pype kirame raji'i novīa – kiro ġa ġa mbo'embo'ei o'ama nhandejatykahavuhua rokari pe, ei ġa ġa mombe'gwovo ġa pe.

26 A'ero guardas'ġa hoi gwuvihavuhu'ga rupi Pedro'ġa nderua. Maymbeve ġa Pedro'ġa nderuri ġa nderekovo. A'ereki ġa okyhyji he'yjuhuve'ġa hugwi. “Pedro'ġa pyhygahyrame po ti ġa nhande api nehē,” ei ġa ojohupe.

27 Igwete ġa hoi ġa nderua ġa mo'ama judeus'ġa moġitahara'ġa ndovai pyteri pe. A'ero ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ei Pedro'ġa pe:

28 —“Tapembo'ei ti ġa Jesusva'ea remimbo'ea rehe,” oro'e ko ore pe me oji'i novīa, ei ga. Emo pe pemonhimoanhaanha penhimbi'ea Jerusalmmeve'ġa pe nhaporemo, ei ga ġa pe. Igwete pe imbojapotaruhui Jesusva'ea manoagwera ore rehe no, ei ga ġa pe.

29 Igwete Pedro'ga ei ġa pe jara'ġa pavēi Jesus'ga moirūhara'ġa pavēi:

—Tupana'ga nhi'iġa po ore hendukatui yvyakotyve'ġa nhi'iġa hohe hamo, ei ġa. 30 Tupana'ga rehe nhaneramonhava'ea ojiko hako. Gaha koi ombogwera Jesus'ga gamanoa hugwi pe ga jukarē ga mbovyrukarama yva rehe ikwehe, ei Pedro'ġa ġa pe. 31 Tupana'ga omongo Jesus'ga ojipyri a'ero ga mongovo nhanderuvihavuhetero. Ga omongo Jesus'ga nhanembopiro'yharamo no, ei ġa. Tupana'ga e'i: “Togwerojijyjijyuka po ti ga israelitas'ġa ndeaporoġita topohi ti ġa okote'varuhua hugwi. Tomombo po ti ga ġandekote'varuhua a'ero ġa mbopiro'yavo jugwi,” ei Tupana'ga, ei ġa ġa pe. 32 A'ea ore oromombe'umbe'u ġa pe. Tupana'ga ra'uva na jitehe okwahavuka ġa pe no. A'ereki gwa'uva Tupana'ga ombuhuruka onhi'iġa rendukatuhara'ġa pyri, ei Pedro'ġa ġa pe.

33 Ganhi'iġa renduvame judeus'ġa moġitahara'ġa nhimboahihetei Pedro'ġa pe. Igwete ġa ei ojohupe:

—Marā po ti nhande ġa nderekoi ġa jukavonehē, ei ġa ojohupe.

³⁴ Kiro ġapyteripeve'ga po'ami a'ero Gamaliel'ga. Ga ko fariseu'ga. Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ga ġa mbo'embo'e jipi. Ga nhaporemo e'i pyry hete ga pe. Kiro ga po'ami ġapyteri pe a'ero Gamaliel'ga. Igwete ga Pedro'ġa mondoukari na'ě pea hugwi. ³⁵ Ga horě ga ei jara'ġa pe:

—Israelitasramo pejapyaka katu na'ě ti penhimbohovajara rehe, ei ga. ³⁶ A'ereki ymya ko Teudasva'ea uhu ikwehe jihi ko penduvihavamo ako kiro javo. He'yjuhu reki ġa quatrocentos ko ġa jikogi ahe rehe a'ero okovo ahe rupi, ei ga ġa pe. Emo ojipe'ġa ahe jukai, ei ga. A'ero ahereheve'ġa kwaki'okatukatui ikwehe. Ahana'ja reki ahereheve'ġa a'ero, ei Gamaliel'ga imombe'gwovo ġa pe.

³⁷ —Aerě Judasva'ea ruri ikwehe Galiléiapeve'ġa gwyriveva'ea ikwehe, ei ga. A'ea rupi huvihavuhu'ga okwatijapavuka nhanderera inoġauka, ei ga ġa pe. Igwete Judasva'ea ruri onhimbopogweuka he'yjuhuve'ġa pe timovahĩ nhanderuvihavuhu'ga javo. Emo ojipe'ġa ahe jukai. Ahereheve'ġa kwaki'opavi reki ikwehe, ei Gamaliel'ga imombe'gwovo ġa pe. ³⁸ Nurā ji ei pe me kiro: Tapeavykyi ti Pedro'ġa. Na ġa ndekoi jate, ei ga. Po vvyakotyve'ġa ndeaporoġita rupi ġa ġa mbo'ei ġa nderekovo, a'ero po ti aerě momina nehě, ei ga ġa pe. ³⁹ Po Tupana'ga reaporoġita rupi Pedro'ġa ġa mbo'ei, a'ero po ti pe napemombigi tuhě Pedro'ġa nehě. Pe po ti Tupana'ga movahĩ nehě, ei ga. Tapeavykyi ti Pedro'ġa a'ero, a'e ji pe me, ei Gamaliel'ga ġa pe.

Oho reki ġa Gamaliel'ga nhi'iġa rupi a'ero Pedro'ġa jukaukare'yma. ⁴⁰ Igwete ġa Pedro'ġa mbuhurukara'javi ġa nupanupamouka mbiara pira apopyra pyvō.

—Tapenhi'iġa'javi ti Jesusva'ea renoina, ei ġa ġa pe.

Igwete ġa ġa mo'ēukari a'ero ġa mondovo. ⁴¹ Igwete Pedro'ġa hoi judeus'ġa moġitahara'ġa hugwi. Horyory reki ġa hahyva'ea rehe ogwovo. A'ereki ġa e'i ojohupe: “Tupana'ga e'i reki nhande ve: ‘Pepyry hete pe. Nurā ko pyry pe ikwahavi hahyva'ea Jesus'ga repyga,’ ei Tupana'ga nhande ve,” ei ġa. Nurā Pedro'ġa ndoryndoryvamo hahyva'ea kwahava ogwovo. ⁴² Nane'ymi ġa hoġahoi ojipe'ġa mbo'eavo Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo. Ojatykahavuhua rokari pe ġa hoi. Ojipe'ġape'ġa nonga pe ġa hoi no Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe.

6

Seteva'ea opoko Jesus'ga moirūharava'ea

¹ Igwaigwavete ojipe'ġa jikogi Jesus'ga rehe onhimongyavo. Aerē ġa nhonhi'iġayvari reki judeus'ga. Kiroki ġa grego ġanhi'iġa – ġa onhi'iġahy ġa pe – kiroki ġa aramaico ġanhi'iġa.

—Ga ndoporakakatui aherembirekokwera'ġa, ei ġa ġa pe. Nomondokatui ġa orere'yja'ġa pe mbatera ma'ema'ērame jipi, ei ġa – kiroki ġa grego ġanhi'iġa.

² Igwete Jesus'ga moirūhara'ġa dozeve'ġa henduvi ġanhonhi'iġayvara. A'ero ġa Jesus'gareheve'ġa mbojatykapavi ojipyri. Igwete ġa ei ġa pe:

—Oreirũ, ndoropohiri po ore Tupana'ga nhi'iġa mombe'ua hugwi hamo ima'ema'eamo mbatera ġa pe hamo, ei ġa ġa pe. ³ Nurã ti pemo'ẽ nhandere'yja'ġa toma'ema'ẽ ti ġa mbatera ġa pe, ei ġa. Nanongara'ġa ti pemo'ẽ. Ojipe'ġa e'i ġa pe: “Ga pyry hete ikwahaheteavo,” ei ġa. “Tupana'ga ra'uva ġa pojyka hete ġa mongokatuavo,” ei ġa ġa pe. Nanongara'ġa ti pemo'emo'ẽ ġa mongovo seteve'ġa, ei dozeve'ġa ġa pe. Ga pe po ti ore ima'ẽukari a'ero nehẽ imondokatuuka mbatera aherembirekokwera'ġa pe nehẽ. ⁴ Ore po ti oromombe'u Tupana'ga nhi'iġa ojipe'ġa pe jipi nehẽ, ei ġa. Oronhi'inhi'ĩ ti ore Tupana'ga pe nehẽ no, ei dozeve'ġa ġa pe.

⁵—Kwa, ei jara'ġa ġa pe. Toromo'ẽ ti ġa a'ero.

Seteve'ġa ġa ġa mo'ẽi a'ero. Estêvãova'ea pe ġa e'i. A'ereki ahe ojiko hete Jesus'ga rehe. Tupana'ga ra'uva ahe pojyka hete ahe rerekokatuavo. Ojipe'ġa ġa ġa mo'ẽi no Filipe'ga, Prócoro'ga, Nicanor'ga, Timom'ga, Pármenas'ga, Nicolau'ga. Antioquiapeva'ero ko Nicolau'ga oko. Onhimongo ga judeuramo okovo ikwehe. ⁶ Seteve'ġa ġa ġa mo'ẽi a'ero. Igwete ġa ġa nderuri Jesus'ga moirũhara'ġa pyri. A'ero ġa nhi'iġi Tupana'ga pe seteve'ġa ndepyga. Igwete ġa pokogi seteve'ġa akaġa rehe toporavyky ti ġa mbatera ma'eamo javo.

⁷ Igwaigwavete Jesus'ga moirũhara'ġa imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'iġa ojipe'ġa pe. Igwaigwavete ġa hendukatui ganhi'iġa a'ero ojikoga Jesus'ga rehe onhimongyavo Jerusalém me. He'yjuhuve'ġa ojiko Jesus'ga rehe no mbatera kwava'ẽhara'ġa.

*Judeusva'ea ruvihavava'ea opyhyguka
Estêvãova'ea*

⁸ Igwete Tupana'ga imombyryvi Estêvãova'ea pe. Igwete ga ahe mbopopoakarukahetei japovouka ahe ve ġamonhimomby'ava'ea ġapyteri pe. ⁹ Aerẽ judeus'ġa nduri Estêvãova'ea pyri ahe movahiamo – kiroki ġa cidade de Cirenepeve'ġa cidade de Alexandriapeve'ġa no. Ġajatykahava pe ġa ei Ipiro'yve'ġa apoa. Aerẽ ġa nduri Estêvãova'ea pyri Cilíciapeve'ġa gwyrripeve'ġa pavêi Ásiapeve'ġa gwyrripeve'ġa pavêi no. Ga ko judeus'ġa jitehe. Igwete ġa nhi'igayvari Estêvãova'ea pe. ¹⁰ Emo Estêvãova'ea okwaha hete ġa nhi'ikwepyga. A'ereki Tupana'ga ra'uva okwahavuka ga pe. Nurã ġa nonhi'igayvara'javi ahe ve. ¹¹ A'ero ġa ojipe'ġa monhi'igukari ġa mo'mbeavouka itambere'ia mondovo ġa pe. Nurã ġa ei o'mbero:

—Orohendu ore Estêvão'ga ete'varuhua Moisésva'ea pe Tupana'ga pe no, ei ġa o'mbero.

¹² Nahã ġa ojipe'ġa momymomyi. Ga xava'eve'ġa momymomyi, judeus'ġa mbo'ehara'ġa momymomyi no. Nurã ġa nduri Estêvãova'ea pyri ahe pyhyga ahe rerogwovo judeus'ġa moġitahara'ġa pyteri pe ahe mo'ama. ¹³ Igwete ġa ojipe'ġa mo'mbeukari. A'ero ġa ei o'mbero:

—Estêvão'ga ndopigi o'ete'varuhuavo nhande-jatykahavuhua pe jipi – a'ea nhaneramonhava'ea okwava'ẽ Tupana'ga pe hako, ei ġa. Moisésva'ea remimbo'eagwera pe ga ete'varuhui jipi no, ei ġa o'mbero. ¹⁴ Orohendu ore ganhi'igã oji'i, ei ġa, ahe mombe'urame oji'i – kiroki ahe Nazarépeva'ero

oko Jesusva'ea, ei ġa. “Jesus'ga po ti omondurun-duru nhandejatykahavuhua nehẽ,” ei Estêvão'ga oji'i, ei ġa o'mbero ġa pe. “Jesus'ga po ti nhande mongoukari hajiheva'ea rehe. Ga po ti nianemon-goukari nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rehe – kiroki a'ea rehe Moisésva'ea ombo'embo'e nhaneramonhava'ea,” ei Estêvão'ga oji'i, ei ġa o'mbero ġa pe.

¹⁵ Kiro judeus'ġa moġitahara'ġa Estêvão'ea repiahetei oina. Aherova ko Tupana'gapyrive'ġa ndova javijitehe ġa pe ġwendy'javamo.

7

Estêvão'ea omombe'u Abraão'ea

¹ Igwete ikwava'êhara'ġa nduvihavuhu'ga ei Estêvão'ea pe:

—A'iti nde ei poha? ei ga ahe ve.

² Igwete Estêvão'ea ei ymyahūva'ea mombe'gwombe'gwovo ġa pe a'ero:

—Nhiirū, peymyana, pehendu ti nhinhi'ġa, ei ahe. Tupana'ga onhimboukwaha gwuvihavuhuhetero, ei ahe. Igwete ga jipiukari nhaneramonhava'ea pe Abraão'ea pe hako. A'ea rupi ahe ndohoi ve cidade de Harã me. Mesopotâmiapeva'ea gwyri pe Abraão'ea ruvi hako, ei ahe. Igwete Tupana'ga jipiukari Abraão'ea pe. ³ Igwete ga ei ahe ve: “Heregwovo kiro egwyrā hugwi eje'yja'ġa ndeja,” ei ga ahe ve. “Ahepiuka ti ji nde ve hajiheve'ġa gwyrā nehẽ. Pevo ti eho,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ġa pe.

⁴ —A'ero Abraão'ea hoi Caldéiapeva'ea gwyrā hugwi a'ero hako. Harã me ahe hoi upa, ei

ahe. Ahepo'ria manorame Tupana'ga ahe mbuhurukari kokoty – perope xaju, ei Estêvãova'ea ġa pe. ⁵ A'ea rupi Tupana'ga ndopojoykaukari'i'i ve Abraãova'ea pe ahegwya. Emo Tupana'ga e'i ahe ve: “Aerēji ti ji imondoi avova'ea nde ve ndegwyramo nehē nerymimino'ġa gwyramo nehē no – kiroki ġa ndepy'rovove'ġa,” ei ġa ahe ve, ei ahe. Ahe ra'yre'ymame Tupana'ga ei ahe ve, ei ahe imombe'gwovo judeus'ġa moġitahara'ġa pe.

⁶—Nahã Tupana'ga ei Abraãova'ea pe no: “Aerēji ti nerymimino'ġa hopavi agwa hugwi nehē. A'ero po ti ġa nduvi hajiheve'ġa gwyrī pe nehē,” ei ġa ahe ve, ei ahe. “Pevove'ġa po ti ġa mboporavykyuhui ojive ojigwaraita ġa ndehe nehē ġa mbopiro'ye'yma ojihugwi nehē,” ei Tupana'ga. “He'yjuhua rupi quatrocentos kwara rupi po ti ġa jigwarajuhui ġa ndehe nehē. ⁷ Aerē po ti ji imbohahyi ġa pe nerymimino'ġa ndepyga nehē,” ei ġa Abraãova'ea pe. “Aerē po ti nerymimino'ġa jivyri ua ji mboheteavo kokoty jitehe nehē,” ei ġa ahe ve hako, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ġa pe.

⁸—Aerē Tupana'ga ea'javi Abraãova'ea pe hako, ei ahe. “Hendukaturame nhinhi'ġa ejive po ti nde ikytiukari enhakwanhapira nehē,” ei Tupana'ga. “Ekyti ti eja'yra'ġa nakwanha pi'ria no,” ei ġa. “Ndera'yra'ġa na jitehe tokyti gwa'yra'ġa nehē no,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe. “Nahã ti a'ero,” ei Abraãova'ea ġa pe, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo. Aerē Abraãova'ea ra'yramo. Isaque ahe ono gwa'yrava'ea rehe, ei ahe. Oito okirirē Abraãova'ea ikyti ipita'ngiva'ea pi'ria a'ero. Aerē Isaqueva'ea na jitehe okyti gwa'yrava'ea Jacóva'ea, ei ahe. Aerē Jacóva'ea ta'ya'y no. Doze ko

ahera'yrava'ea nhaneremboypya, ei ahe. Igwete Jacóva'ea okytikyti gwa'yrava'ea no, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ġa pe.

Estêvãova'ea omombe'u Joséva'ea

9-10 —Aerē Jacóva'ea ra'yrava'ea nhimyrōi oirūva'ea rehe Joséva'ea rehe hako, ei ahe. Nurã ahe Joséva'ea pyhygi ahe mondovo hajiheva'ea pe itambere'ia kwepygauka toporavyky ti ga ġa pe javo, ei ahe. Igwete hajiheva'ea Joséva'ea rerohoi a'ero ogwryri pe Egito pe. Pevova'ea Joséva'ea mboporavykyuhui hako. Ahe jigwarairame Joséva'ea rehe Tupana'ga gwereko katu ahe mbopiro'yavo hahya hugwi nhaporemo, ei Estêvãova'ea ġa pe. Faraóva'ea ko Egitopeva'ea ruvihavuhuro oko hako. Joséva'ea kwahavame Faraóva'ea e'i ahe ve: “Pyry hete ga.” A'ereki Tupana'ga ahe arōuka Faraóva'ea pe, ei Estêvãova'ea. Tupana'ga okwahaheteuka mbatera Joséva'ea pe no. Nurã Faraóva'ea ahe mongoi governadorva'ea hako. Igwete ahe ei Joséva'ea pe: “Ji moirū ti ġa ndepiakatuavo jigwryripeve'ġa. Ehapia katu pa ti nhimbatara ji ve no,” ei ahe Joséva'ea pe hako, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo.

11 —Aerē Egito pe ipapavi aheremitymagwera. Canaãmeva'ea gwryri pe opa pa aheremitymagwera no, ei ahe. Tiruahū hete ahe ve a'ero. Ndogwerekoa'javi mbatera nhaneramonhava'ea pe Canaã me a'ero, ei Estêvãova'ea. 12 Emo ojipeva'ea omombe'u Joséva'ea ruvava'ea pe Jacóva'ea pe. “Gwerekko ġa mbatera Egito pe,” ei ahe imombe'gwovo. Nurã Jacóva'ea gwa'yrava'ea mondonga'ei pevo peho ti mbatera pyhygauka

nhande ve javo. A'ero ahe hoi herua opo'ria pe, ei ahe. ¹³ Mominame ahe hoa'javi tipyhy javo. A'ea rupi Joséva'ea jikwahavukari oirūva'ea pe. A'ero Faraóva'ea Joséva'ea re'yjava'ea kwahavi no, ei ahe. ¹⁴ Igwete Joséva'ea oirūva'ea mondoa'javi opo'ria pyri gwe'yjava'ea pyri tuhu pa ti ġa ji pyri Egito pe javo. He'yi ahere'yjava'ea, setenta e cinco ko ahe, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ġa pe. ¹⁵ Igwete Jacóva'ea hoi Egito pe a'ero. Pevo ahe manoi. Aerē pevo jitehe ahera'yrava'ea manoi no nhaneramonhava'ea, ei ahe. ¹⁶ Aerē aheryminova'ea ahera'oa rerohoi Canaã me inoġa itaruvihavuhua kwaruhu pe hako – perope Siquém me Emorva'ea re'yjava'ea gwyrageri pe. Ymya Abraãova'ea opyhy pevova'ea yvya Emorva'ea re'yjava'ea hugwi itambere'ia mondovo ahe ve.

Estêvãova'ea omombe'umbe'u judeus'ġa moġitahara'ġa pe. Igwete ahe ei no:

¹⁷ —Aerē Jacóva'ea rymyminova'ea nhimohemyhãi hete onhimongyavo Egito pe hako nhaneramonhava'ea, ei ahe. Kiro ihogwerĩ nhaneramonhava'ea hohava apiavo pea hugwi a'ero. A'ereki ymya Tupana'ga omombe'u nhogwenonde Abraãova'ea pe ahehoagwama, ei ahe. ¹⁸ Ahehoa rupi ojipeva'ea ko oko Egitopeva'ea ruvihavuhuva'ea. Ahe ndokwahavi Joséva'ea. ¹⁹ Igwete ahe nhaneramonhava'ea moandyandyi ojigwarajuhuavo ahe rehe, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo. Igwete ahe nhaneramonhava'ea mbopohirukari ahera'yrava'ea hugwi ipita'ngiva'ea hugwi ahe momboruka tomano ti penda'yra'ġa javo, ei ahe.

Estêvãova'ea omombe'u Moisésva'ea

²⁰ —A'ea rupi Moisésva'ea ari hako. Ipita'ngiva'ea ikatu'i hete, ei ahe. Três jahya rupi ipita'ngiva'ea ka'mbui opo'ria rongá pype novĩa. ²¹ Emo ahe'yembora ahe nogame mytu'ê me Faraóva'ea ra'yrava'ea ahe pojykai ojive ahe rerekokatuavo jira'yra'ga javo ahe ve, ei ahe.

²² Aerê Egitopeva'ea Moisésva'ea mbo'embo'ei jipi ikwahavuka pa ahe ve. Igwete Moisésva'ea ikwahahetei mbatera mombe'gwovo japokatuavo mbatera, ei ahe.

²³ —Aerê he'yi kwara quarenta kwara Moisésva'ea rehe, ei ahe. Igwete ahe ei oyvyteri pe: “Taho ti ji jire'yja'ga ndepiaga israelitas'ga ndepiaga,” ei Moisésva'ea hako, ei ahe. ²⁴ Ahe horame Egitopeva'ea rekote'varuhui Moisésva'ea re'yjava'ea rehe. Hepiagame Moisésva'ea hoi gwe'yjava'ea pyri ahe repyga Egitopeva'ea juka, ei ahe. ²⁵ A'ereki Moisésva'ea e'i oyvyteri pe: “Jire'yja'ga po okwaha nhiremimbopiro'ya'gwama Egitopeva'ea hugwi,” ei ahe novĩa. “E'i po ġa ji ve: ‘Moisés'ga pe po ti Tupana'ga nhande mbopiro'yukari Egitopeve'ga hugwi nehê,’ e po ġa ji ve,” ei Moisésva'ea novĩa. Emo Moisésva'ea re'yjava'ea ndokwahavi ve a'ea okovo, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ġa pe.

²⁶ —Ko'emame ohoa'javame Moisésva'ea gwe'yjava'ea repiagi ahe jogwayvaramé, ei ahe. Igwete Moisésva'ea hoi tambojogwerekó katu ġa javo novĩa. “Penhoirũ pe novĩa,” ei ahe. “Maranuhũrame pe jogwayvaruhui naerũ?” ei Moisésva'ea gwe'yjava'ea pe, ei ahe. ²⁷ Emo ahe – kiroki ahe oko te'varuhu ojipeva'ea pe – ahe

Moisésva'ea moanhani ahe mondovo. Igwete ahe ei Moisésva'ea pe: “Nanemongoukaruhui ġa oreruvihavamo. Ga nde'i nde ve: ‘Juizramo nde rekoi ġa pe tere'e katu ti ġandeaporoġita pe,’ jave'yma nde ve,” ei ahe. ²⁸ “Kirame nde Ēgitopeva'ea jukai oji'i. Kiro nde ji jukapotaruhui no naerũ?” ei ahe Moisésva'ea pe, ei ahe. ²⁹ Ahenhi'iġa renduvame Moisésva'ea ka'nhyimi ahe hugwi ogwovo. Hajiheva'ea gwyri pe ahe rui a'ero Midiã me, ei ahe. Pevo ahe ra'yra'yramo. Dois ahera'yrava'ea akwaimba'ero, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ġa pe.

³⁰ —He'yi kwara quarenta kwara Moisésva'ea ruvame pevo hako, ei ahe. Aerẽ yvagipeve'ga jipiukari Moisésva'ea pe ongae'yi me yvytyruhua ypyvo Sinai ypyvo, ei ahe. I'ya pype ga jipiukari Moisésva'ea pe ikaja pytera pype. ³¹ Hepiagame ahe nhimomby'ai hehe o'ama. “Taho ti jypyvo hepiaga,” ei Moisésva'ea, ei ahe. Ohorame ahe henduvi Tupana'ga nhi'iġa a'ero, ei ahe.

³² “Jihi ko Tupanamo ako,” ei ga.

“Neramonha'ġa ji mbohete.

A'ereki Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe.

A'ero Moisésva'ea hyhyipavi o'ama. Ahe opojihu hepiaga okyhyjiavo ġwaramo, ei Estêvãova'ea.

³³ —Igwete Tupana'ga ei ahe ve: “Ehekyi epyruhua e'ama avo. A'ereki avova'ea yvya ji apojyka jijive ji pyri okovo ġwaramo,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe. ³⁴ Igwete ga ei ahe ve no: “Ahepia ji Egitopeve'ġa jigwaraja jireheve'ġa

ndehe. Ahendu ji jijiheve'ġa pytuhemahivuhua hahya rerekovo ġwaramo,” ei ga, ei ahe. “Kiro ji jyvi ġa mbopiro'yavo Egitopeve'ġa hugwi,” ei ga. “Heregwovo kiro a'ero. Torombojivy ti nde Egito pe jitehe nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe hako, ei ahe.

Estêvãova'ea omombe'u Moisésva'ea movahĩagwera

³⁵ Igwete Estêvãova'ea ei ġa pe no:

—Ahere'yjava'ea omovahĩ a'ero Moisésva'ea hako. “Nanemongoukaruhui ġa oreruvihavamo,” ei ahe. “Ga nde'i nde ve: ‘Juizramo nde rekoi ġa pe tere'e katu ti ġandeporoġita pe, jave'yma nde ve,” ei ahe Moisésva'ea pe hako, ei ahe. Moisésva'ea jitehe reki Tupana'ga ahe mondoi ahe mongovo aheruvihavamo ahe mbopiro'yharamo Egitopeva'ea hugwi, ei ahe. Tupana'ga omondouka Moisésva'ea pyri yvagipeve'ga – kiroki ga ojipiuka ahe ve i'yva pype ikaja pytera pype. Tupana'ga omondouka ga monhi'iġa Moisésva'ea pe. Nahã Tupana'ga Moisésva'ea mondoukari terembojiro'yuka ti eje'yja'ġa javo, ei ahe. ³⁶ Igwete Moisésva'ea gwe'yjava'ea rerohoi gwupi Egito hugwi. Ahe oapoapo ahemonhimomby'ava'ea Egito pe ypiahu pe no Mar Vermelho pe, ei ahe. He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi Moisésva'ea ahe monhimomby'ai ongae'ÿi me po rimba'e, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo.

³⁷—Moisésva'ea jitehe e'i gwe'yjava'ea pe israeli-tasva'ea pe hako: “Aerē po ti Tupana'ga ojipe'ga mongoi onhi'iġa mombe'uharamo pe me nehē. Nhanerymymino po ti ga rekoi nehē ji'jave'ga

nehē,” ei Moisésva'ea hako, ei ahe. ³⁸ Moisésva'ea oko nhaneramonhava'ea pyteri pe israelitasva'ea pyteri pe a'ero ahe jogwerekorame ongae'yi me hako. Moisésva'ea oko yvagipeve'ga pyri no – kiroki ga onhi'i ahe ve vytyruhua rehe Sinai rehe, ei ahe. Igwete Tupana'ga imbuhuri onhi'iga ahe ve teremombe'u ti jara'ga pe javo. A'ero Tupana'ga imbuhurukari a'ea nhande ve no. Ganhi'iga ko okoji avuirama, ei Estêvãova'ea ga pe.

³⁹ —Emo Moisésva'ea nhi'iga nhaneramonhava'ea nohendupotari reki, ei ahe. “Xakoyme nhande Moisés'ga rehe,” ei nhaneramonhava'ea hako. “Xajivy po nhande Egitopeve'ga gwyrri pe hamo,” ei ahe ojohupe novia, ei ahe. ⁴⁰ Igwete Moisésva'ea mbegwerame ua vytyruhua hugwi nhaneramonhava'ea hoi javo Arãova'ea pe Moisésva'ea reki'yrava'ea pe: “Eapoapo ti ha'angava nhaneremimbohete haramo togweroho ti ga nhande renonde,” ei ahe. “A'ereki akoja'ga – kiroki ga nhande reru Egito hugwi ikwehe – mahã po ga kiro naerũ Moisés'ga? Oho hete po ga nhande hugwi,” ei nhaneramonhava'ea novia, ei ahe. ⁴¹ A'ea rupi nhaneramonhava'ea japo yuranuhua ra'ya ra'angavuhua a'ero gwemimbohete haramo. A'ero ahe ijukai mbiara ikwava'e'ga jupe, ei ahe. Aerẽ ahe japo toryva gwembiapoa pe ha'angava pe timbohete ti a'ea javo jupe. ⁴² Nurã Tupana'ga pohiri nhaneramonhava'ea hugwi, ei ahe. “Tombohete tehe ti ga jaytata'ia a'ero. A'ereki a'ea ga opota hete gwemimbohete haramo,” ei Tupana'ga, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ga pe. A'ea ko

Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea okwatija hako nhaneramonhava'ea mombe'gwovo hako, ei ahe. Tupana'ga nhi'iġa ahe omombe'u ikwatijarame.

“He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi pe ndekoi ongae'yi me.

Ji ve rui reki pe ijukai mbiara ikwava'eġa a'ea rupi,” ei Tupana'ga, ei ahe.

⁴³ “Moloque reki pe peroho hyrua pype.

A'ea ko penemimbohete haramo oko,” ei ga.

“Renfã apoa ra'angava jaytata'ia ra'angava pe peroho pejupi penemimbohete haramo no.

A'ereki a'ea pe peapo timbohete ti a'ea javo,” ei Tupana'ga, ei ahe.

“Nurã ti ji pe mondohetei cidade de Babilônia rehemonehẽ,” ei Tupana'ga hako.

Nahã aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa, ei ahe.

Estêvãova'ea omombe'u onga Tupana'gapeva'ea

⁴⁴ Igwete Estêvãova'ea ei judeus'ġa moġitahara'ġa pe no:

—Ongae'yi me nhaneramonhava'ea gwereko tenda tapyjamo Tupana'ga pe hako – a'ea pype Tupana'ga ojipiuka ahe ve. A'ereki Tupana'ga e'i jipe Moisésva'ea pe toapo ti ġa javo, ei ahe. “Tahepiuka ti ji nde ve yvagiŋeva'ea. A'ea javijitehe ti eapo tenda a'ero,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe hako, ei ahe. ⁴⁵ Nhaneramonhava'ea gwereko tenda a'ero. A'ea ahe ra'yrava'ea heruri Josuéva'ea pavēi ipojykarama yvya hajiheva'ea hugwi. A'ereki Tupana'ga omondomondo aha hajiheva'ea ahegwyrã hugwi ahe monhamonhana

nhaneramonhava'ea hugwi, ei ahe. Nurã tenda rekoi avo avuirama hako. U ve ahe pyteri pe Daviva'ea ruvame avo, ei ahe. ⁴⁶ Daviva'ea gwea-poroġitapyryva ġwaramo onhiarõuka Tupana'ga pe. Igwete Daviva'ea ei Tupana'ga pe: “Ta'apo ti onga nde ve. A'ereki nde rehe nhaneremboypya Jacóva'ea ojiko,” ei ahe. ⁴⁷ Daviva'ea ra'yrava'ea ki a'e te oapo onga imohina Tupana'ga pe hako Salomãova'ea, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo.

⁴⁸ —A'erorame tehe nhanderuvihavuhuhete'ga Tupana'ga nduvi vyakotyve'ġa nembiapoa pype, ei ahe. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea omombe'u a'ea ikwatija hako. Nahã Tupana'ga ei: ⁴⁹ “Yvagi pe ji rekoi huvihavuhuro jipi,” ei ga.

“Yvya ko oko tehe ji ve a'ero,” ei ga.

“Marãva'ea pe peapo onga ji ve naerũ topyta ti ga ipype javo?” ei ga.

⁵⁰ “A'ereki jihi te tuhẽ a'apo pa yvaga yvya no,” ei Tupana'ga nhandepojykaharete'ga hako, ei Estêvãova'ea.

A'ea Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea omombe'u Tupana'ga nhi'ġa ikwatija hako, ei Estêvãova'ea judeus'ġa moġitahara'ġa pe.

⁵¹ Igwete Estêvãova'ea ei ġa pe no:

—Napeangarihu pe tuhẽ naerũ, ei ahe. Ndapeapyakwapupugihu pe henduvame Tupana'ga nhi'ġa. Penamonhava'ea rupi ko pe hoi. Ndapehopotari pe Tupana'ga ra'uva rupi jipi, ei ahe. ⁵² Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea rehe nhaporemõ penamonhava'ea jigwarai hako, ei ahe. Igwete penhamonhava'ea ahe jukajukai no – kiroki ahe omombe'u nhoġwenõnde pyryheteve'ga ruraġwama Jesus'ga ruraġwama,

ei ahe. Kiro pe, pepyhyguka Jesus'ga guardas'ga pe ga jukavouka ikwehe, ei ahe. ⁵³ Pe me Tupana'ga ombuhuruka ġwemimbo'ea novia ga imondorame ojipyrive'ga pe togweroho ti ġa israelitas'ga pe javo. Emo reki pe napehendukatui, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo judeus'ga moġitahara'ga pe.

Ahe ojuka Estêvãova'ea

⁵⁴ Henduvame Estêvãova'ea nhi'iġa judeus'ga moġitahara'ga nhimboahivuhui ranuhũ ahe rehe a'ero. ⁵⁵ Emo Tupana'ga ra'uva opojyka hete Estêvãova'ea. A'ero ahe rovavuramo hepiakat-uavo yvagi pe. Igwete ahe hepiagi Tupana'ga rendy'jahetea. Ahe hepiagi Jesus'ga ama Tupana'ga koty no. ⁵⁶ Igwete Estêvãova'ea ei:

—Pehepia, ei ahe. Ji ahepia yvaga rovapytymba'vogipyra, ei ahe. Ahepia ji ga no – kiroki ga Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri ikwehe. Pevoga ami Tupana'ga koty, ei Estêvãova'ea ġa pe.

⁵⁷ Igwete ġa hapukajahyahivi ojapykwapyga tihenduvyme ga javo. A'ero ġa nhambavi ahe rehe. ⁵⁸ Ga ahe pyhygi ahe rerogwovo ahe momboa cidade hugwi tiapiapi ga javo. Kiroki ġa e'i oko te'varuhu Estêvãova'ga javo – kiro ġa hekyi opira i'arimova'ea imondovo inoġa Saulo'ga pyri. A'ero ġa ahe apiapi tijuka ga javo. ⁵⁹ Oapirame Estêvãova'ea nhi'iġi Jesus'ga pe opojykaharete'ga pe.

—Jesus, emondo jira'uva ejipyri yvagi pe, ei ahe.

⁶⁰ Igwete ahe ndurugi ġwenypy'amo oina onhi'iġa mondovo opojykaharete'ga pe.

—Terembojari ti ġa ndehe
 ġandekote'varuhuva'ea jiapiagwera, ei ahe ga
 pe.

O'erē ahe manoi upa.

8

¹⁻² Igwete Saulo'ga ei:

—Na ġa ga jukai tuhē, ei ga.

Kiro Tupana'gareheve'ġa Estêvãova'ea ra'oa
 rerohoi ityma. Igwete ġa jehe'ohetei ahe rehe
 upa.

Saulova'ea ojigwarai Jesus'gareheva'ea rehe

A'ea rupi tuhē ojipe'ġa jigwarai hete
 Jesus'gareheve'ġa ndehe Jerusalém me. Nurã
 gareheve'ġa kwaki'opavi ġa hugwi ogwovo
 Judéiapeve'ġa gwyrri pe Samariapeve'ġa gwyrri
 pe no. Jesus'ga moirũhara'ġa jate ndohoi upa.

³ Oro Saulo'ga, ojigwarajuhu hete ga
 Jesus'gareheve'ġa ndehe. Igwete ga imbojoapiapi
 ogwovo ġanonga pype ġa pyhyga akwaimbae'ġa
 kunhangwera'ġa no. Igwete ga ġa nderohyryrygi
 ġa nderogwovo ġa mongiavo cadeia pype jipi.

Filipeva'ea omombe'u Jesus'ga Samaria pe

⁴ Okwaki'opavame ogwovo Jesus'gareheve'ġa
 hoġahoi Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe
 ikwehe. ⁵ Igwete Filipe'ga hoi cidade de Samaria
 pe. Pevo ga Jesus Cristo'ga mombe'umbe'u ga
 ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo ġa pe.

⁶ Igwete ga japojapoi ahemonhimomby'ava'ea
 ġapyteri pe no. Igwete pevove'ġa henduvi Fil-
 ipe'ga nhi'ġa hepiaga ahemonhimomby'ava'ea.
 A'ero ġa nhaporemo ġa japyakahetei

ganhi'iġa rehe. ⁷ Anhaġa oħapukajahi opohia ġwembipojykahara'ġa hugwi he'yjuhuve'ġa hugwi. Filipe'ga omopo'aġatu nomyive'ġa ipyka'nauhūve'ġa no. ⁸ A'ero Samariapeve'ġa horyory hete a'ea rupi onhimongyavo.

⁹⁻¹⁶ Igwete Filipe'ga Jesus Cristo'ga mombe'umbe'ui ġa pe.

—Tupana'ga ombuhuruka ga yvya koty nhande pyri, ei ga. Pejikogame ga rehe po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehē, ei Filipe'ga ġa pe.

Igwete ġa heroviari ganhi'iġa ojikoga Jesus'ga rehe akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no. A'ero ga ġa mobatizai yhya pyvō Jesus Cristo'gareheva'ero ġa ndekoro ġwaramo. A'ea rupi Tupana'ga ra'uva nduri ve ġa pyri ġa nderekovo.

Kiro ipajive'ga na jitehe heroviari Filipe'ga nhi'iġa no Simāo'ga. Igwete ga nhimobatizaukari Filipe'ga pe. Ymya Simāo'ga omonhimomby'a Samariapeve'ġa opajia pyvō jipopoaka hete ji javo novīa. A'ea rupi ġa hopavi Simāo'ga nhi'iġa rupi a'ero huvihava'ġa okoteheve'ġa pavēi. E'i tehe ġa ga pe: “Agwa'ga ko ipopoakaheteve'ga Tupanamo,” e'i tehe ġa ga pe. A'ea rupi ġa hopavi Simāo'ga nhi'iġa rupi. Ombokwara'ara'a ga ġa monhimomby'avo opajiro ġwaramo. Emo kiro hendukaturame Filipe'ga nhi'iġa ġa gwerovia hete ga onhimobatizauka. Simāo'ga ġa javijitehe gwerovia no. Igwete ga nhimobatizaukari Filipe'ga pe. A'ero ga rekoī Filipe'ga pavēi jipi onhimomby'avo hepiaga Filipe'ga japoġaporame ahe-monhimomby'ava'ea.

Aerē ojipe'ġa Samariapeve'ġa mombe'ui Jerusalēm me.

—Samariapeve'ga ġwendu katu kiro Tupana'ga nhi'iġa Jesus'ga momb'e'ua, ei ġa ġa pe.

Jesus'ga moirũhara'ġa ikwahavame kiro ġa ei Pedro'ga pe a'ero:

—Heregwovo kiro Samaria pe ġa ndepiaga a'ero. João'ga ti toho nde rupi no, ei ġa ga pe.

—Kwa. Oroho ti a'ero nehẽ, ei Pedro'ga ġa pe.

A'ero ġa jogwerohoi Samaria pe Jesus'gareheve'ga pyri. Ga ndepiagame Pedro'ga nhi'iġi Tupana'ga pe:

—Embuhu kiro eja'uva ġa pyri ġa nderekokatuavo. A'ereki nduri ve, ei ġa Tupana'ga pe.

¹⁷ Igwete Pedro'ga pokogi ġa ndehe João'ga pavẽi. Kiro turi Tupana'ga ra'uva ġa pyri ġa nderekokatuavo a'ero.

¹⁸ Igwete Simão'ga hepiagi no ipajive'ga.

—Nahã, ja'gwy, ei ga. Jesus'ga moirũhara'ġa pokogame ġa ndehe a'ero Tupana'ga imbuhuri gwa'uva ġa pyri imongovo, ei ga.

Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Koro itambere'ia, ei ga. ¹⁹ Ji mbopopoaka ti nanongara rehe no, ei ga. Nurã ji pokogame ojipe'ga ndehe po ti Tupana'ga imbuhuri gwa'uva ġa pyri nehẽ, ei ga ġa pe novĩa.

²⁰ —Ereho ti nde hahyva'ea ruvihava pype eitam-bere'ia pavẽi nehẽ, ei Pedro'ga ga pe. A'ereki nde ere'euhu: “Tamondo ti nhiitam-bere'ia Tupana'ga ra'uva mbuhura kwepyguka,” ereuhu nde, ei ga Simão'ga pe. ²¹ Ore Tupana'ga ra'uva mbuhurukarame ko nde orereheva'ea rũi. A'ereki nde ndepy'a te'varuhu Tupana'ga pe, ei Pedro'ga ga pe. ²² Erojijyi ti ejeaporogitate'varuhua. Enhi'ĩ ti Tupana'ga pe tomombo ti ga nderekote'varuhua

nde hugwi nehē, ei ga. ²³ A'ereki ji anhimom-baragwaha nenhimyrrouhũhetea rehe. Nandepiro'yi nde ete'varuhua hugwi, ei ga Simão'ga pe.

²⁴ Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Pehe ti penhi'ĩ Tupana'ga pe ji repyga tanhimondoukaryme ti ga hahyva'ea ruvihava pype penembi'eagwera rupi nehē, ei Simão'ga ga pe.

²⁵ Aerē Pedro'ga imombe'ui ġwembikwahava pevove'ga pe João'ga pavēi Jesus'ga nhi'īga imombe'gwovo ga pe. A'ero ga jivyri imbojoapiapiavo ogwovo cidades pe Samariapeve'ga gwyri pe Jesus'ga mombe'gwovo ga pe. Aerē ga vahemi Jerusalém me.

Etiópiapeva'ea

²⁶ Aerē nhandepojykaharete'gapyrive'ga yvagipeve'ga ruri javo Filipe'ga pe:

—Heregwovo ypihua koty pehe pe – kiroki pehea oho Jerusalém hugwi ongae'yma rupi ogwovo cidade de Gaza pe, ei Tupana'gapyrive'ga ga pe.

²⁷⁻²⁸ A'ero Filipe'ga hoi ogwovo. A'ea ja huvihava'ga hoi pea rupi Etiópiapeve'ga gwyriveve'ga. Oporavyky ga Candacehēa pe jipi – kiroki hēa ġanduvihavuhuhēa Etiópiapeve'ga gwyri pe. Gwepia katu ga itambere'ia hēa pe. Uhu na'ē ga Jerusalém me Tupana'ga mboheteavo. Kiro ga hoa'javi pea rupi ojivya ojigwyri pe jitehe Etiópi pe. Igwete ga reni gwyrua pype ġwenonhandavuhua pype ogwovo. Ohorame ga nhi'īgi ikwatijara pe oina – kiroki Isaiasva'ea Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea okwatija inoga. ²⁹ A'ea ja Filipe'ga hoi pehea rupi ogwovo no. Igwete Tupana'ga ra'uva ei ga pe:

—Heregwovo garyruhua pyri ekovo jypyvo.

³⁰⁻³³ A'ero Filipe'ga hojipei ipyri ogwovo. Igwete Etiópiapeve'ga nhi'inh'i'igi Isaiasva'ea rembikwatijaragwera pe oina – kiroki Tupana'ga okwati-jaruka ahe ve hako. Aherembikwatijara e'i:

“Gweroho ġa ovelha tijuka javo,” e'i.

“Cordeiro hava mondohogame nonhi'igi upa,” e'i ikwatijara.

“I'javijitehe ko ga no.

Gweroho ġa ga tijuka ga javo,” e'i.

“Gwerohorame ga nonhi'igi upa,” e'i ikwatijara.

“Ga ga mbotegweterame ojipe'ġa ndovavagahivi ga rehe,” e'i.

“Ndahakykwepori ga.

A'ereki ġa ga juka vvyakotyve'ġa hugwi,” e'i aherembikwatijara.

Igwete Etiópiapeve'ga nhi'inh'i'igi jupe oina gwyrua pype. Henduvame ganhi'i'ġa Filipe'ga ei ga pe:

—Erekwaha po nde aheremimombe'ua? ei Filipe'ga onhi'i'ġa mondovo ga pe.

—Avi ahã novĩa, ei ga. Marã po ji ikwahavi? A'ereki nimombe'uhavi ji ve, ei ga. Ejiupi ji pyri eina, ei ga Filipe'ga pe.

Igwete Filipe'ga jiupiri oina ga pyri a'ero ga rupi ogwovo. ³⁴ Igwete ga ei Filipe'ga pe:

—Ji mbo'e ti a'ea rehe. Ma'ġa pe ahe ei ikwatija Tupana'ga nhi'i'ġa mombe'uharava'ea? ei ga. Ojive ahe ei? Mara'ngu po ojipe'ga pe javo? ei Etiópiapeve'ga ga pe.

³⁵ —Jesus'ga pe ahe ei gweroho ġa ga jukavo javo, ei Filipe'ga ga pe.

Kiro Filipe'ga Jesus'ga mombe'umbe'ui aherembikwatijara mombe'ukatuavo a'ero ga pe.

36-38 Ohorame pea rupi kiro ġa vahemi ypiahu'ia pyri. Igwete Etiópiapeve'ga ei:

—Agwa reki yhya, ei ga. Nanhimobatzai po ti nde nehē? ei ga ga pe.

Igwete Etiópiapeve'ga imombigukari ġwenonhandavuhua. A'ero ġa jogwerojyvi ojogwerogwovo y pe. Igwete Filipe'ga ga mobatzai.

³⁹ Ga ěrame yhya hugwi nhandepojykaharete'ga ra'uva Filipe'ga rerohojpei. Etiópiapeve'ga ndohepiaga'javi ga a'ero. Igwete ga hoi ogwovo pea rupi gworyvamo Etiópiapeve'ga. ⁴⁰ Kiro Filipe'ga ukwahavi cidade de Azoto pe. Aerē ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe. Aerē ga vahemi cidade de Cesaréia pe.

9

Saulova'ea ojiko reki Jesus'ga rehe

¹ A'ea ja ko Saulo'ga nhimbohovajari Jesus'gareheve'ga ndehe ta'apiti pa ġa javo. Igwete ga hoi mbatera kwava'ěhara'ġa nduvihavuhu'ga pyri. ² Igwete ga ei ga pe:

—Ekwatija ti enhi'ġa mondovouka judeus'ga pe cidade de Damasco pe ji kwahavuka ġa pe, ei ga. Aroho ti ji nerembikwatijara a'ero hepiuka ġa pe ġajatykahava pype tajipoko ti ġa nehē, ei Saulo'ga ga pe. A'ero po ti ji ġa ndekari pevo nehē – kiroki ġa oho Jesus'ga nhi'ġa rupi. Ga ndepiagame po ti ji ġa pyhypyhygukari ġa nderurahyavouka avo jitehe Jerusalēm me nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no, ei Saulo'ga ga pe.

—Kwa. Takwatija ti ji nde mombe'gwovo ġa pe, ei ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ga pe.

Igwete ga ikwatijari Saulo'ga pe imondovo togweroho ti ga a'ea javo.

³ Igwete Saulo'ġa hoi pea rupi okovo. Ga vahēġwerĩrame Damasco pe kotihĩ hendy'javuhuva'ea uhu ga pyri yvaga hugwi. Hendy'javuhuva'ea pyteri pe ga rekoi a'ero. ⁴ A'ea ga mombori yvyvo ga noġa. Igwete ga henduvi ganhi'iġa.

—Saulo, Saulo! ei ga ga pe. Maraname nde imbohahyukaruhui ji ve?

⁵ —Manamo pe naerũ? ei Saulo'ga ga pe.

—Ji ko Jesus, ei nhandepojykaharete'ga ga pe. Ji ve nde erembohahyukaruhu. ⁶ Emo ji a'e nde ve kiro: Epo'ã egwovo cidade pe, ei ga Saulo'ga pe. Pevove'ga po ti omombe'u nde ve nderekoagwama nehē, ei Jesus'ga ga pe.

⁷ Saulo'garupive'ġa nonhi'iġi o'ama. A'ereki ġa ġwenduvipe ojipe'ga nhi'iġa. Emo ġa ndohepiagi ga. ⁸ Igwete Saulo'ga po'ami. Kiro ga ma'ēi novĩa, emo ga ndahehai reki. Igwete ġa ga popyhygi ga rerogwovo Damasco pe. ⁹ Trēs ga gwehae'yma rerokiri. Ndo'ui ga mbatera. Ndoy'ui ga no. Onhi'inhi'ĩ ga Tupana'ga pe a'ero.

¹⁰ A'ea ja Ananias'ga rekoi Damasco pe. Pevo ga ruyi Jesus'gareheva'ero. Igwete Jesus'ga jipiukari ga pe.

—Ananias, ei ga ga pe.

—Gara? ei ga.

¹¹ —Heregwovo pea rupi kiroġwe – kiroki pehea pe ġa e'i Direita, ei Jesus'ga ga pe. Peho ti Judas'ga ronga pe Saulo'ga reka – kiroki ga cidade

de Tarsopeve'ga. Kiro ga nhi'igi Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. ¹² Orohepiuka ji nde ga pe ko. A'ero ga hepiagi nderuraḡwama ojipyri, ei ga. Igwete nde pokogi ga rehe ga mboheakwakatuavo. Nahā ti eho ga pyri a'ero, ei ga Ananias'ga pe.

¹³ Igwete Ananias'ga ei:

—Po ahe ndohoi Saulo'ga pyri hamo, ei ga. He'yive'ḡa omombe'u gareaporogita ji ve oji'i. Oko te'varuhu ga ndereheve'ḡa pe Jerusalém me heaji'i, ei ga Jesus'ga pe. ¹⁴ Kiro ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa ga mbuhuri avo ore pyri topyhy ti ga ḡa javo – kiroki ḡa onhi'inhi'i nde ve jipi. Ore pyhy pota ga a'ero tomongi ḡa cadeia pype javo, ei Ananias'ga Jesus'ga pe.

¹⁵ Emo Jesus'ga e'i ga pe:

—Eho jate ti akoja'ga pyri. A'ereki ji anhi-moirūka ga pe kiro, ei Jesus'ga ga pe. Ji mombe'u po ti ga judeus'ḡarūive'ḡa pe ḡanduvihava'ḡa pe nehē israelitas'ga pe nehē no, ei ga Ananias'ga pe. ¹⁶ Jihi ti tahepiuka hahyaḡwama ga pe, ei ga. Nhiarōe'ŷve'ḡa po ti okwahavuka hahyva'ea ga pe ga ji mombe'urame ḡa pe nehē. Emo po ti ga onhimomirana jupe nehē tamombe'u tuhē ti Jesus'ga ḡa pe javo nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁷ A'ero Ananias'ga hoi ogwovo Judas'ga ronga pe okiavo Saulo'ga pyri. Saulo'ga onhi'inhi'i Tupana'ga pe. Igwete Ananias'ga pokogi ga rehe. Igwete Ananias'ga ei ga pe:

—Nhiirū, ei ga Saulo'ga pe. Nhandepojykaharete'ga – gaha ojipiuka nde ve pea rupi nde rurame Jesus'ga – kiro ga ji mbuhurukari nde pyri

teremboheakwa katu ti ga javo ji ve, ei ga. Terepojyauka ga jira'uva pe javo ga ji mbuhurukari nde pyri kiro, ei ga Saulo'ga pe.

¹⁸ Kotihĩ indurugi Saulo'ga reakwara hugwi pira pea'java'ea. A'ero ga hepiakatus'javi. Kirẽ Saulo'ga nhimobatizaukari Jesus'gareheva'ero.

¹⁹ T'urame mbatera ga pytupoakaramo.

Saulova'ea omombe'u Jesus'ga Damasco pe

Igwete Saulo'ga pytaahi'vi Jesus'gareheve'ga pyri Damasco pe. ²⁰ Nambegwei ga ogwovo judeus'ga jatykahai pe Jesus'ga mombe'gwovo ga pe.

—Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga ra'yramo tuhẽ oko, ei ga ga pe.

²¹ Ganhi'iga renduvame ga nhimomby'apavi. Igwete ga ei ojohupe:

—Marã naerũ? Saulo'ga oko te'varuhu hete ga pe Jerusalém me heikwehe – kiroki ga onhi'ĩ Jesus'ga pe jipi, ei ga. Aerẽ ga ruruhui kokoty tapyhy ti ga nderogwovo ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga pyri javo. Agwa'ga ko ga rui naerũ? ei ga ojohupe.

—Ki ga tuhẽ reki a'ea, ei ga.

Onhimomby'a hete ga a'ero Saulo'ga nhi'iga renduva Jesus'ga mombe'urame.

²² Igwete Saulo'ga ega'ei ga pe:

—A'iti tuhẽ Jesus'ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei Saulo'ga ga pe.

Igwaigwavete Saulo'ga heroviarukari ga pe Jesus'ga mombe'urame ga pe. Henduvame garemimbo'ekatus'javi ga pe a'ero Damascove'ga.

²³ He'yi Saulo'ga kiri. Aerẽ judeus'ğa jatykai marã po ti nhande ga jukai javo ojohupe novĩa.
²⁴ Igwete ға ami jurukwara pyri – perope jupihavuhua oatima cidade – jurukwara pyri ға ami arimo ypytunimo tipyhy ti Saulo'ga jukavo javo novĩa. Emo Saulo'ga okwaha ғанhi'iға.
²⁵ Nurã garemimbo'ehara'ға ga rerohei ypytunimo ga rerojiupia jupihavuhua rehe. Igwete ға ga mbo'avi pandyruhua pype ga mbojyva mytu'ẽ me ga mondovo ga moka'nhyrna ға hugwi.

Saulova'ea ojivy Jerusalém me

²⁶ Aerẽ Saulo'ga jivyri Jerusalém me. A'ero ga hopotari Jesus'gareheve'ға pyri ға nderekovo. Emo ға okyhyji pa ga hugwi. A'ereki ға ndogwerovari Saulo'ga jikoga Jesus'ga rehe. ²⁷ Nurã Barnabé'ға ga rerohei Jesus'ga moirũhara'ға pyri ovavagahiva ga rehe ga mombe'ukatuavo ға pe. Igwete Barnabé'ға ei ға pe:

—Nhandepojykaharete'ға ojipiuka Saulo'ga pe pehea rupi ga horame heikwehe, ei ga ға pe. Igwete Jesus'ga nhi'iği ga pe, ei ga. A'ero Saulo'ga jikogi ga rehe ga mombe'gwombe'gwovo ojipe'ға pojihuve'yra Damasco pe heikwehe, ei Barnabé'ға ga mombe'gwovo ға pe.

²⁸ A'ero Saulo'ga pytai Jesus'gareheve'ға pyri ogwoogwovo ға ndupi Jerusalém rupi. Igwete ga nhandepojykaharete'ға mombe'ui Jesus'ga mombe'ui Jerusalémmeve'ға pojihuve'yra.
²⁹ Igwete Saulo'ga nhi'igayvari judeus'ға pe – kiroki ға grego ғанhi'iға. Ga Jesus'ga mombe'urame ға pe ға ga jukapotari novĩa.
³⁰ Jesus'gareheve'ға ikwahavame Saulo'ga

rerohoi ġa hugwi cidade de Cesaréia pe. A'ea hugwi ġa ga mondoi cidade de Tarso pe.

³¹ Kirē ojipe'ġa nombohahyukara'javi Jesus'gareheve'ġa pe a'ero Judéiapeve'ġa gwyri pe Galiléiapeve'ġa gwyri pe no Samariapeve'ġa gwyri pe no. Igwaigwavete ġa jikohetei Jesus'ga rehe a'ero imondovo imohina ga rehe. Tupana'ga ra'uva ġa pokopoko jipi. A'ero igwaigwavete ġa ojipe'ġa mbojikogukari Jesus'ga rehe.

Pedrova'ea omombi Enéiasva'ea ka'nauhūa

³² Aerē Pedro'ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe. Aerē ga vahemi cidade de Lida pe ogwovo Jesus'gareheve'ġa pyri. ³³ Pevo ga nomyive'ga repiagi gakupeupava rehe Enéias'ga. Oito kwara gamynhe'yma rehe. ³⁴ Igwete Pedro'ga ga repiagi javo ga pe.

—Enéias, Jesus Cristo'ga omombi kiro neka'nauhūa nde hugwi, ei ga. Epo'ã ti herekokatuavo ekupeupava, ei Pedro'ga ga pe.

³⁵ Kotihī Enéias'ga po'ami a'ero. Igwete ġa nhaporemō ġa nduri ga repiaga Lidapeve'ġa nhumeve'ġa no. Sarena ei ġa nhuhūa pe. Ga repiagame ġa jikopavi Jesus'ga rehe a'ero.

Pedrova'ea ombogwera Tabitava'ea

³⁶ A'ea rupi Tabitahēa ruvi cidade de Jope pe. Igwete hēa tetirūaramo upa. Hēa ko Jesus'garehevehēa. Dorcas ko hēarera Gréciapeve'ġa nhi'igimo. Gwereco katu katu hēa ojipe'ġa jipi. Ombatera hēa omondomondo imbatere'ỹve'ġa pe jipi. ³⁷ Igwete hēa tetirūaramo. A'ero hēa manoi hete upa. Igwete hēapavēive'ġa ipyhei hēara'oa herojiupia onga jo'ari pe

inoĝa. ³⁸ Igwete Jesus'gareheve'ĝa mokonha'ĝa mondoukari Pedro'ga pyri. A'ereki ĝa okwaha garuva cidade de Lida pe – a'ea ojopyri u cidade de Jope pavēi. Igwete ĝa ĝa mondoukari Pedro'ga pyri tuhu ti ga kotihĩ javo.

³⁹ A'ero Pedro'ga ruri ĝa ndupi. Ga vahemame ĝa ga rerojiupiri onga jo'ari pe. Igwete aherembirekokwera'ĝa Pedro'ga atimani o'ama ojehe'gwovo Tabitahēa rehe omano ahe ore hugwi javo. Igwete ĝa hepiukari opira ga pe hēarembiapoagwera i'arimova'ea igwyriva'ea no. A'ea hēa omboja ĝa pe jipi okorame ĝa pavēi.

⁴⁰ Igwete Pedro'ga ĝa mo'embavi ĝa mondovo okia hugwi. A'ero ga renypy'andurugi onhi'iga Tupana'ga pe. Igwete ga ami ojirovaga hēara'oa pe.

—Tabita, epo'ã, ei ga hēa pe.

Kiro hēa ma'ēi a'ero. Pedro'ga repiagame hēa vyri oina. ⁴¹ Igwete ga hēa popyhygi hēa mopo'ama. A'ero ga Jesus'gareheve'ĝa mbuhurukara'javi ojipyri aherembirekokwera'ĝa jara'ĝa no. Igwete ga hēa repiukari ĝa pe.

⁴² Aerē ĝa imonhimoanhambavi imombe'gwovo Jopepeve'ĝa pe. Ikwahavame he'yive'ĝa jikogi Jesus'ga rehe a'ero. ⁴³ Igwete Pedro'ga pytai Jope pe Simão'ga ronga pe upa. Simão'ga ko mbiara pira apoharamo oko.

10

Cornélio'ea ombuhuruka Pedrova'ea ĝwonga pe

¹ A'ea rupi Cornélio'ga rekoi cidade de Cesaréia pe. A'ereki ga pevo u soldados'ĝa nduvihavamo.

Soldados'ġa ko romanos'ġa Itáliapeve'ġa gwyrhugwive'ġa onhimongyavo. ² Cornélio'ġa ojiko Tupana'ġa rehe ga mboheteavo jipi ġwongapypeve'ġa pavēi. He'yi ga omondomondo itambere'ia judeus'ġa pe imbatere'ŷve'ġa pe. Onhi'inhiĩ ga Tupana'ġa pe jipi. ³ Kiro ga rekoĩ onhi'ĩġa Tupana'ġa pe. Ka'aru trēs horas rupi Tupana'ġapyrive'ġa yvagipeve'ġa jipiukari Cornélio'ġa pe. Kiro ga ruri javo ga pe.

—Cornélio, ei ga ga pe.

⁴ Ga repiagame Cornélio'ġa kyhyjihetei a'ero.

—Gara? ei ga ga pe.

—Tupana'ġa ġwendu nenhi'ĩġa ojive, ei Tupana'ġapyrive'ġa ga pe. Gwepia ga neremimondoa imbatere'ŷve'ġa pe a'ea ko pyry hete javo. Nurã ga ji mbuhuri nde pyri, ei ga. ⁵ Kiro ji ei nde ve a'ero: Emondo ti ejipyrive'ġa kiro Jope pe Simão Pedro'ġa reruruka. ⁶ Mbiara pira apohara'ġa rongga pe ga ruvi Simão'ġa rongga pe. Ypi-ahua koty ko tuvi garonga, ei ga Cornélio'ġa pe.

⁷ Onhi'imbavirē ga pe Tupana'ġapyrive'ġa hoi ga hugwi. A'ero Cornélio'ġa mokonha'ġa mbuhurukari ojipyri – kiroki ġa oporavyky ga pe garonga pype. Soldado'ġa ga ombuhuruka no – kiroki ga gapyrituhēve'ġa. Soldado'ġa ga javijitehe ojiko Tupana'ġa rehe no. ⁸ Igwete Cornélio'ġa ġa mbuhurukari ojipyri imombe'gwovo ġa pe Tupana'ġapyrive'ġa nhi'ĩġa ojive. Igwete ga ġa mondoi Jope pe Pedro'ġa reruruka.

⁹ Ko'emame ġa vahemi Jope koty. A'ea ja ko Pedro'ġa jiupiri onga arimo ipereuhuva'ea arimo. Ahaji katu ga hoi tanhiĩ Tupana'ġa pe

javo. ¹⁰⁻¹¹ A'ero ty'ara ga jukai. Ga imboavujikwerame mbatera ga pe ga hepiagi yvagipeva'ea. A'ereki Tupana'ga gwepiuka ga pe yvaga rovapytymba'vogipyra. Kiro hyruhua ijyvi ga pyri ta'apynhapira'javuhuva'ea. Quatro ko ipyhykava imbojyhava. ¹² Gwereco paravuhu mbatera ipype onhimongyavo ipyva'ea hyryryva'ea ipepova'ea. ¹³ Igwete Tupana'ga ei ga pe:

—Pedro. Here ijukavo i'gwovo, ei ga ga pe novĩa.

¹⁴ —Avi ahã, ei Pedro'ga. Ji nda'uangavi tuhẽ mbatete'varuhua, ei ga ga pe.

¹⁵ Igwete Tupana'ga ea'javi ga pe:

—Jihi a'e pyry jupe. Ite'varuhu terei jupe a'ero, ei ga Pedro'ga pe.

¹⁶ Três vezes ga ea'jaa'javi hepiuka Pedro'ga pe. Aerẽ hyrua jivyra'javi ogwovo yvagi pe jitehe.

¹⁷ Igwete Pedro'ga ei ovyteri pe:

—Gara rehe Tupana'ga hepiukarhui nanongara ji ve naerũ? ei ga. Gara rehe ga ji mbo'e pota a'ea pyvõ? ei ga ikwahave'yma.

Ga japyakarama a'ea rehe kiro Cornélio'gahugwive'ğa ami jupihava pyri jurukwari pe. A'ereki pevove'ğa omombe'u Simão'ga ronga ģa pe. Kiro ģa ami jurukwari pe a'ero. ¹⁸ Igwete ģa nhi'įga mondoi ipypeve'ğa pe:

—Agwa Simão Pedro'ga ruvi?

—Agwa ko ga ruvi, ei ģa ģa pe.

¹⁹ A'ea ja Pedro'ga japyakai hepiagipyra rehe onga arimo oina. Igwete Tupana'ga ra'uva ei ga pe:

—Uhu kiro trêsvê'ğa nde reka, e'i. ²⁰ Here ejyva ğa pyri a'ero, e'i. Eho tuhẽ ti ğa ndupi ipoji-huve'yma. A'ereki jihi amondouka ğa nde pyri, e'i Pedro'ga pe.

²¹ A'ero Pedro'ga jyvi Cornélio'gahugwive'ğa pyri javo ğa pe.

—Jihi pe ji reka pejikovo, ei ga. Gara rehe pe nduri ji pyri a'ero? ei ga ğa pe.

²² —Cornélio'ga ko ore mbuhuruka nde pyri soldados'ğa nduvihava'ga, ei ğa ga pe. Oko katu ko ga jipi. Tupana'ga rehe ga jikogi ga mboheteavo, ei ğa. Judeus'ğa nhaporemo e'i ga pe: “Pry hete,” ei ğa Pedro'ga pe. Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga uhu ga pyri heaji'i, ei ğa. Igwete ga ei Cornélio'ga pe: “Emondouka ti ğa Pedro'ga reruruka ejipyri terehendu ti ganhi'ğa,” ei Tupana'gapyrive'ga ga pe heaji'i, ei ğa. Nurã ore ruri kiro nde pyri javo nde ve, ei ğa Pedro'ga pe imombe'gwovo.

²³ A'ero Pedro'ga ğa mbuhuri onga pype ğa mon-giavo ojipyri.

Ypyhajive Pedro'ga ei ğa pe:

—Xaho kiro ga pyri Cesaréia pe a'ero, ei ga ğa pe.

Igwete ğa hoi. Jesus'gareheve'ğa oho Pedro'ğa ndupi no Jopepeve'ğa. ²⁴ Ko'emame ğa vahemi Cesaréia pe. Cornélio'ga ombojatyka pa gwe'yja'ğa noğa ğahã no – kiroki ğa ga pavêi ojikoty'a. Garonga pe ğa ndekoi Pedro'ğa mboha'uva a'ero upa. ²⁵ Pedro'ga vahemame Cornélio'ga ga repen-hani ğwenypy'anduruga ga pyri tambohete ga javo novã. ²⁶ Emo Pedro'ga ga mopo'ã.

—Tanhimbohetei, ei ga. A'ereki jihi ko yvyakotyva'ea pe javijitehe, ei Pedro'ga ga pe.

²⁷ Onhi'iḡame ga pe Pedro'ga reki garonga pype ḡajatyka repiaga. ²⁸ Igwete Pedro'ga ei ḡa pe:

—Judeus'ḡarūiva'ero ko pe peko novīa. Pe atyvi ko ji rekoi judeuramo novīa, ei ga. Pekwaha reki pe oreramonha'ea nhi'iḡa ore ve jipi tapehoi judeus'ḡarūive'ḡa pyri javo. “Tapejihe'ari tuhē ti ḡa ndehe,” ei ahe, ei Pedro'ga. Emo Tupana'ga okwahavuka ji ve gweaporoḡita a'ea rehe oji'i, ei ga ḡa pe. “Ite'varuhu terei jara'ḡa pe,” ei Tupana'ga ji ve oji'i, ei ga. ²⁹ Nurā ji ndapojihuvi jijoa pe pyri pendeheve'ḡa erame ji ve oji'i, ei ga. Kiro ji ei pe me a'ero: Gara rehe pe ji mbuhurukari kokoty a'ero? ei Pedro'ga ḡa pe.

³⁰ Igwete Cornélio'ga ei ga pe:

—Tamombe'u ti nde ve a'ero, ei ga. Três kiro ji kiri ga jipiukarirē ji ve, ei ga. Ka'aru três horas rupi ji nhi'iḡi Tupana'ga pe avo nhironga pe oji'i. A'ero gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari ji ve. Hendy'ja hete gapira, ei ga Pedro'ga pe.

³¹ “Cornélio,” ei ga ji ve, ei ga. “Tupana'ga ḡwendu nenhi'iḡa. Gwepia ga neremimondoagwera imbatere'ỹve'ḡa pe,” ei ga ji ve, ei Cornélio'ga Tupana'gapyrive'ga nhi'iḡa mombe'gwovo.

³² “Emondo ti ḡa Jope pe a'ero Simão Pedro'ga reruruka ejipyri,” ei ga ji ve. “Mbiara pira apohara'ga ronga pe ga ruvi Simão'ga ronga pe. Ypiahua koty ko garonga ruvi,” ei ga, ei Cornélio'ga imombe'gwovo. ³³ Kotihī ji ḡa mondoukari

nde pyri a'ero, ei ga Pedro'ga pe. Pyry hete a'ero nde ruri avo. Igwete ore jatykapavi kiro Tupana'ga rovai pyteri pe orokovo. Torohendu pa ti Tupana'ga remimombe'ua nde ve, ei ga Pedro'ga pe.

Pedrova'ea omombe'u Jesus'ga Cornélio'ea pe

³⁴ Igwete Pedro'ga ei Cornélio'ğa pe:

—Kirogwe ji ikwahahetei, ei ga. Judeus'ğa ndehe jate rūi Tupana'ga rekoi. Oko pa ga judeus'garūive'ğa ndehe no. A'ereki ға ojo'ja ga pe. ³⁵ Gagwuri pe nhaporemo Tupana'ga oko ға ndehe ға jikogame ga rehe okokatuavo, ei Pedro'ga ға pe.

³⁶ —Tupana'ga omondouka onhi'ğa israelitas'ğa pe ikwehe, ei ga. A'ereki Jesus Cristo'ga omanoro ғwaramo Tupana'ga rerekokatuukari nhande ve. A'ereki Jesus'ga nhandepojykaharetero oko, ei Pedro'ga ға pe. Pekwaha pe a'ea, ei ga imombe'gwovo Cornélio'ğa pe. ³⁷ João Batistava'ea e'i na'ẽ ға pe: “Peko ti Tupana'ga nhi'ğa rupi,” ei ahe, ei ga. Ga ndekorame hupi ahe ға mobatizai ikwehe, ei Pedro'ga ға pe. Aerẽ ға Jesus'ga mombe'ui Galilíapeve'ğa gwyri pe na'ẽ. A'ero Judéiapeve'ğa gwyri pe nhaporemo ға ga mombe'umbe'ui, ei ga ға pe. Pekwaha pe Jesus'ga mombe'ua jipi. ³⁸ Pekwaha pe Jesus'ga reaporoğita no Nazarépeve'ga reaporoğita, ei ga. A'ereki Tupana'ga opojykauka ga gwa'uva pe ga mbopopoaka ikwehe. Nurã Jesus'ga rekokatukatui ogwovo ғapyteri pe, ei ga. Diabo'ga ға pojykarame Jesus'ga ga pe'ai ға hugwi. A'ereki Tupana'ga Jesus'ga poko ga rerekovo, ei Pedro'ga ға pe.

³⁹ —Orohepia pa ore Jesus'ga reaporoğita Jerusalém me Israelpeve'ğa gwyri pe nhaporemo. Igwete ore imombe'ui orerembiepiagawera no, ei ga. Ojuka reki ға Jesus'ga kutuga ga mo'ama

yva rehe. ⁴⁰ Emo mokōi ġa kirirē Tupana'ga ga mbogwera ga repiuka orerovaki, ei ga. ⁴¹ Jara'ġa pe – kiroki ġa ndojikogi ga rehe – ġa pe ga ndohepiukari ga, ei ga. Ore ve jate ga gwepiuka. A'ereki Tupana'ga ore mo'ē jipe tomombe'u ti ġa Jesus'ga javo. Igwete ore i'ui mbatara ga pavēi ga kweravirē, ei ga Cornélio'ġa pe imombe'gwovo.

⁴² —Jesus'ga e'i ore ve ikwehe: “Jihi po ti a'e ġandeaporoġita pe mbapava koty nehē omanove'ġa okojive'ġa no,” ei ga. “A'ereki Tupana'ga e'i ji ve a'ea rehe hako,” ei Jesus'ga, ei ga. “Ji mombe'umbe'u ti ojipe'ġa pe a'ero nehē,” ei ga ore ve ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe.

⁴³ —Jesus'ga jitehe Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea nhaporemō omombe'u nhoġwenonde ga kwatija po raka'e, ei Pedro'ga. Igwete ahe ei: “Ga jikogame ga rehe po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē ga manoro ġwaramo ġa ndepyga nehē,” ei ahe Jesus'ga mombe'gwovo po raka'e, ei ga Cornélio'ġa pe imombe'gwovo.

Tupana'ga ra'uva uhu Cornéliova'ea pyri

⁴⁴ Pedro'ga nhi'ġame ġa pe Tupana'ga ra'uva ruri ġa pyri nhaporemō ġa pojykavo – kiroki ġa ġwendu Jesus'ga mombe'ua. ⁴⁵⁻⁴⁶ Kiro ġanhi'ġa aherembikwahave'ŷva'ea a'ero. Igwete ġa Tupana'ga mbohetehe'tei upa. Henduvame ġanhi'ġa judeus'ġa nhimomby'ai a'ero – kiroki ġa uhu Pedro'ga rupi Jesus'gareheve'ġa.

—Iii! Judeus'ġarūive'ġa pyri vehevi Tupana'ga omondo gwa'uva ġa pojykavouka no! ei ġa ojo-hupe.

Igwete Pedro'ga ei ġa pe:

⁴⁷ —Nhande pyri na'ē ko Tupana'ga ra'uva uhu ikwehe. Kiro gara'uva ruri ġa pyri na jitehe no, ei Pedro'ga. Timobatiza ti ġa yhya pyvō a'ero, ei ga ga pe.

⁴⁸ A'ero Pedro'ga ġa mobatizaukari ġa ndekoro ġwaramo Jesus Cristo'gareheva'ero. Igwete ġa ei Pedro'ġa pe:

—Pepytaahi'vi ti ore pyri.

A'ero ġa pytai ġa pyri upa.

11

Pedrova'ea omombe'u pa Jerusalémmeva'ea pe

¹ Aerē ojipe'ġa ġa mombe'ui javo Judéiapeve'ġa gwyri pe.

—Judeus'ġarūive'ġa ġwendu katu kiro Tupana'ga nhi'iġa no, ei ġa ġa mombe'gwovo.

Jesus'ga moirūhara'ġa pe ġa imombe'ui jara'ġa pe no Jesus'gareheve'ġa pe. ² Aerē Pedro'ga jivyri ua Jerusalém me. A'ero judeus'ġa nhi'iġayvari ga pe Jesus'gareheve'ġa.

³ —Maranuhū nde houhui judeus'ġarūive'ġa pyri i'gwovo ġa pavēi? ei ġa ga pe. Judeus'ġa ndojihe'ari te ġa ndehe, ei ġa Pedro'ga pe.

⁴ Igwete Pedro'ga ei ġa pe.

—Tamombe'u pa ti kiro pe me. ⁵ Jihi ko ako na'ē Jope pe nhinhi'iġa Tupana'ga pe ikwehe, ei ga. A'ero ji hepiagi yvagipeva'ea. A'ereki Tupana'ga gwepiuka ji ve hyrua tapy'ynhapira'javuhuva'ea, ei ga ġa pe. Yvaga hugwi iyyvi ua. Quatro ko ipyhykava imbojyhava. Igwete iyyvi ua opiga ji ypyvo, ei ga. ⁶ Hepiakaturame ji hepiagi ipype

ipyva'ea onharõva'ea hyryryva'ea. Ipepova'ea ji ahepia no, ei ga. ⁷ Igwete ji henduvi Tupana'ga nhi'igã jijive. “Pedro,” ei ga. “Here ijukavo i'gwovo,” ei ga ji ve, ei ga. ⁸ “Avi ahã,” a'e ji. “Mbatete'varuhua ndokiangavi jijuru pe,” a'e ji ga pe. ⁹ Emo ga ea'javi ji ve yvaga hugwi: “Jihi a'e pyry jupe. Ite'varuhu terei jupe a'ero,” ei ga ji ve, ei Pedro'ga. ¹⁰ Três vezes ga ea'jaa'javi hepiuka ji ve. Kirẽ hyrua jivyra'javi ogwovo yvagi pe jitehe ikwehe, ei ga imombe'gwovo ãa pe.

¹¹ —Nanime trêsve'ãa nduri ji pyri onga pe – perope aju. Cornélio'ga ombuhuruka ãa ji pyri Cesaréia hugwi ikwehe, ei ga. ¹² Igwete Tupana'ga ra'uva ei ji ve: “Eho tuhẽ ti ãa ndupi ipojihuve'yma,” e'i ji ve, ei ga. Agwa'ãa ji aroho ji rupi a'ero Jope hugwi ikwehe. Seis ko ãa Jesus'gareheve'ãa, ei Pedro'ga ãa pe. Aerẽ ore vahemi Cornélio'ga ronga pe a'ero. ¹³ Igwete ga imombe'ui ore ve: “Tupana'gapyrive'ga uhu ji pyri o'ama nhironga pe oji'i,” ei Cornélio'ga, ei ga. “Igwete ga ei ji ve: ‘Emondouka ti ãa Jope pe Simão Pedro'ga reruruka ejipyri,’ ei Tupana'gapyrive'ga ji ve,” ei ga. ¹⁴ “‘Garemimombe'ua rendukaturu gwaramo po ti pe hoi yvagi pe a'ero nehẽ neron-gapeve'ãa pavẽi nehẽ no,’ ei Tupana'gapyrive'ga ji ve,” ei Cornélio'ga.

Pedro'ga omombe'u pa Cornélio'ga nhi'igagwera ojive. Igwete Pedro'ga ei ãa pe no:

¹⁵ —A'eroãwe ji Jesus'ga mombe'ui ãa pe. A'ero Tupana'ga ra'uva ruripei ãa pyri ãa pojykavo, ei Pedro'ga. Pehepia ko gara'uva ruri nhande pyri ikwehe. Akoja javijitehe kiro turi ãa pyri nohõ,

ei ga ġa pe. ¹⁶ A'ea rupi ji ikwahava'javi reki Jesus'ga nhi'iġagwera, ei Pedro'ga. A'reki ga e'i ikwehe: “João Batista'ga oko ġa pavēi ġa mobatizavo yhya pyvō. Emo po ti Tupana'ga oko pe pavēi nehē imondovouka gwa'uva pe pyri pe pojkauka nehē,” ei Jesus'ga ikwehe, ei ga. ¹⁷ Tupana'ga ombuhuruka gwa'uva nhande ve nhande jikogame nhandepojkaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. A'ea jitehe ga omondo kiro judeus'ġarūive'ġa pe nohō, ei ga. Tupana'ga imondopotarame ġa pe ji namovahī ga a'ero, ei Pedro'ga ġa pe.

¹⁸ Henduvame Pedro'ga nhi'iġa ġa ndogwayvara'javi ga a'ero. Igwete ġa Tupana'ga mbohetei pyry hete ga javo.

—Judeus'ġarūive'ġa vehevi Tupana'ga ombopohiruka ġandekote'varuhua hugwi ġa mboheaporogitapyahuavo, ei ġa ogwovo.

Antioquiapeva'ea ojiko Jesus'ga rehe

¹⁹ Estêvãova'ea jukarame judeus'ġa ojigwarajuhu Jesus'gareheve'ġa ndehe. Nurã Jesus'gareheve'ġa kwaki'oki'oi a'ero ġa hugwi ogwovo. Jara'ġa oho Feníciapeve'ġa gwyri pe. Jara'ġa oho ypa'ouhū me Chipre pe okovo. Jara'ġa oho cidade de Antioquia pe. A'ero ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ġa pe. Judeus'ġa pe jate reki ġa Jesus'ga mombe'ui. ²⁰ Emo jara'ġa Chiprepeve'ġa cidade de Cirenepeve'ġa pavēi ohorame Antioquia pe Jesus'ga mombe'umbe'ui judeus'ġarūive'ġa pe. ²¹ Tupana'ga ġa moirū ġa nderekovo. A'ero Antioquiapeve'ġa hendukatui ġanhi'ġa. Igwete he'yjuhuve'ġa

jikogi opojykaharete'ga rehe Jesus'ga rehe onhimongyavo.

²² Aerē ojipe'ga hoi Jerusalém me ġa mombe'gwovo Jesus'gareheve'ġa pe.

—Antioquiaveve'ġa ojiko Jesus'ga rehe kiro, ei ġa ġa pe.

Henduvame ġa Barnabé'ga mondoi ġa pyri a'ero Antioquia pe. ²³ Igwete ga hoi ġa ndepiaga.

—Tupana'ga omombyry tuhē pe me, ei ga ġa pe.

Igwete Barnabé'ga roryvamo a'ea rehe. Igwete ga ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe.

—Pejikopave'yimi Jesus'ga rehe penhimimbota-rimo, ei ga ġa pe.

²⁴ A'ereki Barnabé'ga ko pyry hete. Tupana'ga ra'uva ga pojyka hete ga rerekokatuavo. Ojiko hete ga Jesus'ga rehe. Igwete ga ġa mbojikojikogi ga rehe no. He'yjuhuve'ġa kiro ojiko nhandepojykaharete'ga rehe onhimongyavo.

²⁵ Aerē Barnabé'ga hoi cidade de Tarso pe Saulo'ga reka. ²⁶ Ga repiagame ga ga reruri Antioquia pe. Ojipeji kwara ġa nduvame pevo. A'evo jitehe ġa Jesus'gareheve'ġa nderojatykatyikai jipi he'yjuhuve'ġa mbo'eavo. Antioquia pe na'ē ġa ono Cristo'gareheve'ġa ġa ndehe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe.

²⁷ A'ea rupi ġa pyri Ágabo'ġa nduri Jerusalém hugwi – kiroki ġa omombe'u Tupana'ga nhi'ġa aerējiva'ea no. Igwete ġa nduri Jesus'gareheve'ġa pyteri pe. ²⁸ Igwete Ágabo'ga ami javo ġa pe. A'ereki Tupana'ga ra'uva ga mbo'e. A'ero ga ami javo Antioquiaveve'ġa pe ġa momoranduva.

—Aerẽ po ti ipapavi nhaneremityma nhandeg-wyripeva'ea nhaporemo nehẽ, ei ga.

A'ea Ágabo'ga imombe'ui ģa pe. Aerẽ na tuhẽ ihoi ganhi'iġa rupi ikwehe. Opa pa mbatera Cláudio'ga rekorame nhanderuvihavuhuro ikwehe.

²⁹⁻³⁰ Nahã Ágabo'ga imombe'unhoġwenondei Jesus'gareheve'ġa pe. A'ero ģa ei ojohupe:

—Timondo ti itambere'ia nhaneirũ'ġa pokoga Judéia pe a'ero, ei ģa.

A'ero ģa imondomondoi. Kiroki ģa he'yi gwereko – he'yi ģa omondo. Kiroki ģa mokonhete gwereko – mokonhete'i ģa omondo. Igwete ģa imondoi Barnabé'ġa pe togweroho ti ģa Judéiapeve'ġa gwyriveve'ġa pe javo. Aerẽ Barnabé'ġa herohoi Judéia pe Saulo'ga pavẽi imondovo Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pe.

12

Koji'i ahe ojigwarai Jesus'gareheva'ea rehe

¹ A'ea rupi ko Herodesva'ea rekoi judeus'ġa gwyriveve'ġa pyteripeve'ġa ndehe. ² Igwete Tiagova'ea – kiroki João'ga reki'yrava'ea – Herodesva'ea ahe akamomborukari itakyhea'javuhuva'ea pyvõ. ³⁻⁴ Ikwahavame judeus'ġa mbohoryvukara ahejuka rehe, Herodesva'ea Pedro'ga pyhygukari no. Igwete ahe Pedro'ga mondoukari ga mongiavouka cadeia pype. Ahe ga mondoukari soldados'ġa po pe dezesseisve'ġa pe tohemyme ti ga javo. Quatrove'ġa gwepia na'ẽ ga. Kirẽ ojipe'ġa quatrove'ġa py'rovo. Quatro vezes ģa jopy'rupy'rui ga repiaga ara rupi ypytunimo no.

Nahã Herodesva'ea ga mondoukari soldados'ga po pe tapemohemukari ti Pedro'ga javo. A'ea rupi judeus'ga japoi toryva pão ndovuriva'ea i'gwovo. Igwete Herodesva'ea ei oyvyteri pe: “Na judeus'ga i'upavi na'ẽ Páscoa rupiara,” ei ahe. “Aerẽ po ti ji Pedro'ga mbuhurukari imbojambojaruka garekote'varuhua ga rehe gãndovaki hete nehẽ. A'ero po ti ji ga jukaukari nehẽ,” ei Herodesva'ea oyvyteri pe novia. ⁵Igwete ahe Pedro'ga mombytai cadeia pype. Emo Jesus'gareheve'ga onhi'inhĩĩ hete Tupana'ga pe emohemuka ti Pedro'ga cadeia hugwi javo.

Pedrova'ea ohẽ cadeia hugwi

⁶Aerẽ Herodesva'ea ei oyvyteri pe: “Ko'emame po ti ji Pedro'ga mbuhurukari gãndovaki nehẽ,” ei ahe novia. Ypytunimo Pedro'ga kiri soldados'ga pyteri pe mokonha'ga pyteri pe. Soldados'ga opokwa memei ga ojihe itanhuramuhũa pyvõ ga rerekovo. Ojipe'ga opojoyka hovapytymbava o'ama hepiaga. Igwete Pedro'ga kiri upa. ⁷Kotihĩ Tupana'gapyrive'ga ukwahavamo o'ama Pedro'ga pyri yvagipeve'ga. Hendy'ja hete cadeia pype a'ero. Igwete ga pokogi Pedro'ga jati'yva rehe toma'ẽ ga javo.

—Haite! Here evya, ei ga javo Pedro'ga pe.

A'ero itanhuramuhũa ihiri Pedro'ga poa hugwi.

⁸Igwete Tupana'gapyrive'ga ei ga pe:

—Embogwa eku'ayvira. Emongi epyruhua nohõ, ei ga javo ga pe.

Igwete Pedro'ga imongi a'ero.

—I'arimova'ea emongi ejoa ji reviri, ei ga ga pe.

⁹ Igwete Pedro'ga hoi ga reviri ogwovo. Ndogweroviari reki ga Tupana'gapyrive'ga rembiro-hoa novĩa. “Jikiri pe ji ga repiagi,” ei ga novĩa. ¹⁰ Kiro ġa kwavi soldados'ġa pyvõ. Kiro ġa kwavi jara'ġa pyvõ no. Igwete ġa vahemi jupihai pe jurukwara pyri. A'ea rupi ko ahe oho cidade pe. Hovapytymbava ko ferrova'ea. Kiro ġa vahemi ipyri. Igwete a'ea nhovapytymba'vogi ġa pe. Igwete ġa ãi cadeia hugwi a'ero ogwovo cidade rapea rupi onga pyvõ okwava. Kotihĩ Tupana'gapyrive'ga hoi ga hugwi ga reja.

¹¹ Kiro Pedro'ga ikwahavi a'ero. “A'iti tuhẽ reki!” ei ga. “Tupana'gapyrive'ga ji rerohoi tuhẽ cadeia hugwi. Jipojykaharete'ga ombuhuruka ga ji pyri,” ei ga. “A'ero ga ji mbopiro'yukari Herodes'ga popoakara hugwi judeus'ġa ndea-poroġitate'varuhua hugwi no,” ei Pedro'ga oyvyteri pe.

¹² Ojapyakarẽ a'ea rehe kiro ga hoi Mariahẽa ronga pe João Marcos'ga yhẽa ronga pe. Igwete ga vahemi onga jupihai pe. A'ea ja Jesus'gareheve'ġa jatykapavi onga pe onhimongyavo onhi'inhĩ'ĩġa Tupana'ga pe.

—Emohemuka ti Pedro'ga cadeia hugwi, e'ie'i ġa ga pe.

A'reki ġa ndokwahavi ve Pedro'ga hemagwera jugwi. ¹³ Igwete Pedro'ga vahemi onga jupihai pe okwaokwa hovapytymbava rehe o'ama. A'ero kujahẽa ruri henduva Rodehẽa.

—Ma'ġa pero okwa? ei hẽa javo ga pe.

¹⁴ Pedro'ga nhi'ĩgame hẽa nhimombaragwahavi hehe. A'ero hẽa nhani tamombe'u javo jara'ġa pe. Emo hẽa omoka'nhy reki hovapytymba'voga ga pe

gworygworyva ġwaramo ga rura rehe. Igwete hēa nhani jawo.

—Pero Pedro'ga ami hovapytymbava pyri, ei hēa ġa pe.

¹⁵ Ndogweroviarihu ġa hēanhi'īġa.

—Ere'eteheuhu nde, ei ġa hēa pe.

—Avi ahā, ei hēa. Ki ga jitehe pero o'ā, e'ie'i hēa ġa pe novīa.

—Gara'uva po, ei ġa a'ero.

¹⁶ Pedro'ga o'amete jiji hovapytymbava rehe okwaokwa. A'ero ġa hoi hovapytymba'voga ga pe. Ga repiagame ġa nhimomby'apavi a'ero upa.

¹⁷ Igwete ga reki onga pype ġa pyri. A'ero ga nhipova'eġi tapenhi'īġi ti ji renduva jawo. Igwete ga imombe'ui ġa pe Tupana'ga remimohemukara cadeia hugwi.

—Peho ti imombe'gwovo nhimohemagwera Tiago'ga pe jara'ġa pe no nhaneirū'ġa pe, ei ga ġa pe.

Igwete Pedro'ga hoi ġa hugwi a'ero ogwovo.

¹⁸ Ko'eġaturame soldados'ġa ndekotehei Pedro'ga repiage'yma cadeia pype.

—Mahā Pedro'ga naerū? e'ie'i ġa ojohupe novīa.

¹⁹ Igwete Herodesva'ea ga rekarukari cadeia pype novīa. Emo ġa ndohepiagi ga. A'ero Herodesva'ea soldados'ġa mbuhurukari ġa monhi'īġa ma rupi te ga hoi naerū jawo ġa pe. Emo ġa ndokwahavi reki Pedro'ga hoagwera jugwi. Nurā Herodesva'ea soldados'ġa jukaukari a'ero.

Aerē Herodesva'ea hoi judeus'ġa gwyrā hugwi Judéia hugwi. Cidade de Cesaréia pe ahe hoi opytavo.

Herodesva'ea manoagwera

²⁰ Herodesva'ea omondondouka mbatera ogwyrá hugwi cidadespeve'ġa pe ġipi Tiropeve'ġa pe Sidommeve'ġa pe no. Aerē ahe nhimboahiahivi reki ġa pe. Nurā ġa ei ojohupe:

—Timonhyrō ti Herodes'ga kiro. Nhande ga monhyrōe'ymame po ti ga nombuhurukara'javi mbatera nhande ve nehē, ei ġa ojohupe.

Nurā ġa jogwerohoi na'ē Herodesva'ea moirūhara'ga pyri Blasto'ga pyri onhi'igatuavo ga pe tovavagahi ti ga nhande rehe javo. Aerē ġa jogwerohoi Herodesva'ea pyri.

—Xajogwereco katu ti, ei ġa Herodesva'ea pe.

²¹ Igwete ahe ei:

—Ojipe'ia rupi po ti ġi nhi'igi pe me nehē, ei ahe ġa pe.

—Kwa, ei ġa ogwovo.

A'ea rupi katu Herodesva'ea ġigwagi opikatua mongiavo ġanduvihavuhuro. Igwete ahe hoi ġapyteri pe ojiupia oina ġwendava rehe. A'ero ahe nhi'inhi'igi ġa pe. ²² Henduvame ahenhi'iga ġa javo.

—Herodes'ga ko yvagipeve'ga. Yvyakotyve'ga rūi ko koro, e'i tehe ġa ahe ve.

²³ Herodesva'ea nomombigi reki ġanhi'itehea ojihe. Nomboheteukari ahe ġa pe Tupanete'ga. Nurā nanime Tupana'gapyrive'ga ruri ahe pyri yvaga hugwi ahe moheō'aruka. A'ero hevo'ia ihu'uu'upavi aherevega. Kirē ahe manoi upa.

²⁴ Igwaigwavete Jesus'gareheve'ġa imombe'ui Tupana'ga nhi'iga imonhimoanhana. Igwaigwavete ojipe'ġa hendukatui a'ero onhimongyavo.

25 Barnabé'ga gweroho itambere'ia Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ğa pe Jerusalém me Saulo'ga pavěi. Imondopavirě Barnabé'ğa jivyri Antioquia pe a'ero. Gweru ğa João Marcos'ga ojupi.

13

Ahe omo'ě Barnabé'va'ea Saulova'ea no

¹ Kiro Antioquia pe oko Jesus'gareheve'ğa pyteri pe gambo'ehara'ğa Tupana'ga nhi'ğa mombe'uhara'ğa no. Ga ko Barnabé'ga; Simão'ga – kiroki ga ipiryvytunuhűve'ga; Lúcio'ga – kiroki ga Cirenepeve'ga; Saulo'ga; Manaém'ga – ga ko onhimomboaka governadorağwama'ğa pavěi Herodes'ga pavěi. ² Igwete ğa Tupana'ga mbohetehetei. Xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo ğa ndo'ui mbatera ojogwerekovo. A'ea rupi ko Tupana'ga ra'uva ei ğa pe:

—Pemo'ě kiroğwe Barnabé'ga Saulo'ga no toporavyky ti ğa ji ve Jesus'ga mombe'gwovo, e'i ğa pe. A'ereki ji a'e nhigwenonde ğahã po ti oporavyky ji ve javo, e'i ğa pe.

³ A'ero ğa nhi'igi Tupana'ga pe i'ue'yma. Kirě ğa pokogi Barnabé'ğa ndehe pejogweroho ti Jesus'ga mombe'gwovo a'ero javo. A'ero ğa ğa mondoukari ojihugwi.

Barnabé'va'ea oho Chipre pe Saulova'ea pavěi

⁴⁻⁵ A'ero ğa jogwerohoi Barnabé'ga Saulo'ga pavěi. A'ereki Tupana'ga ra'uva omondouka ğa. João Marcos'ga oho ğa ndupi no gamoirũharamo. Igwete ğa hoi cidade de Selêucia pe. Pevo ğa avi itayharuhua pype ogwovo ypa'ouhũ me Chipre

pe. Pevo ġa jari upa cidade de Salamina pe. Igwete ġa hoġahoi judeus'ġa jatykahai pe imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa pevove'ġa pe. ⁶⁻⁸ Aerē ġa hoi ypa'ouhūa rupi ogwovo cidade de Pafos pe. Pevo ġa judeu'ga repiagi Barjesus'ga. Ojipe'ġa nhi'iġimo garera Elimas. Ipaji ko ga huvihava'gareheva'ero.

—Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo ko ji reko, ei Elimas'ga ġa pe jipi o'mbero.

Igwete Barnabé'ġa ga repiagi pevo. Igwete Elimas'ga ruvihava'ga Barnabé'ġa mbuhurukari ojipyri Sérgio Paulo'ga – kiroki ga pevove'ġa governador'ga. Okwaha hete ga mbatera Sérgio Paulo'ga. Tahendu ti Tupana'ga nhi'iġa javo ga Barnabé'ġa mbuhurukari ojipyri. Emo Barnabé'ġa horame ga pyri Elimas'ga ġa movahī tonhi'iġyme ġa ga pe javo. “Tojikogyme ti jiruvihava'ga Jesus'ga rehe,” ei Elimas'ga ipajive'ga. ⁹ Igwete Saulo'ga – ojipea ko garera Paulo – Tupana'ga ra'uva ga pojyka hete. A'ero ga Elimas'ga repiahetei javo ga pe.

¹⁰ —Netiruahū hete nde Diabo'ga ja! ei ga ga pe. Pryheteva'ea nde eremovahiuhū. Nde eremoandyandyi paravuhu ekovo, ei ga ga pe. Nane'ymi nde Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea mombe'ui! ei Paulo'ga ga pe. ¹¹ Nurā po ti Tupana'ga nde movahiuhūi kiro nehē. Nanderehaahi'vi ti nde kiro hepiage'yma kwara nehē, ei ga Elimas'ga pe.

Kotihī turi pyptunahiva Elimas'ga pe ga mbohehae'yma. Igwete ga rekoreko'ihui ogwovo.

—Pejijo ji popyhyga ji rerogwovo, e'ie'i ga ġa pe.

¹² Hepiagirē Elimas'ga rehae'yma Sérgio Paulo'ga jikogi Jesus'ga rehe. A'ereki ga

onhimomby'a nhandepojykaharete'ga mombe'ua rehe.

Paulova'ea oho Antioquia pe

¹³ Aerē Paulo'ga avi itayharuhua pype ogwovo Pafos hugwi. A'ero ga hoi Panfiliapeve'ga gwyri pe ogwovo cidade de Perge pe. A'ea rupi João Marcos'ga hoi ga hugwi ojivya Jerusalém me. ¹⁴ Aerē Paulo'ga hoi Perge hugwi pea rupi ogwovo. Aerē ga vahemi cidade de Antioquia pe Pisídiapeve'ga gwyrá yvyri pe. Judeus'ga poravykye'yma rupi sábadó rupi ga hoi gajatykahai pe. A'ero ga apygi upa. ¹⁵ Igwete pevove'ga nhi'ígi aherembikwatijaragwera pe Moisésva'ea remimbo'eagwera pe. Kirē ga nhi'ígi ojipea pe aherembikwatijara pe. A'ea Tupana'ga nhi'íga mombe'uharava'ea okwatija hako. Aerē huvihava'ga gajatykahava pype ga imondoukari onhi'íga Paulo'ga pe.

—Pe ko orere'yjamo peko israelitasramo, ei ga ga pe. Pe'epotarame avove'ga pe ga moğitavo pe'ji ti ga pe a'ero, ei ga Paulo'ga pe.

¹⁶ A'ero Paulo'ga po'ami onhipova'eğa tapenhi'ígi ti javo. Igwete ga ei:

—Israelitasramo pehendú nhinhi'íga pejjupa, ei ga. Pehendu ti judeus'garũiva'ero no. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe no. Pehendu katu ti, ei Paulo'ga ga pe. ¹⁷⁻²⁰ Tamombe'u ti Tupana'ga pe me. Gaha rehe nhaneramonhava'ea ojiko hako. Tupana'ga omo'emo'ē ojive nhaneramonhava'ea hako. Aerē he'yjuhu hete quatrocentos e cinquenta Tupana'ga kwara mbo'ambo'ari, ei ga. A'ea rupi ga imombyrymbyryvi ahe ve ahe ruvame hajiheva'ea gwyri pe Egitopeva'ea

gwyri pe po rimba'e. Igwete ga ahe rerurukari pea hugwi opopoakarimo, ei ga ġa pe. He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi Tupana'ga nhi-momiranami aherekote'varuhua pe ahe ruvame ongae'yi me, ei ga. Igwete ga seteva'ea apitip-itiukari aheruvihavava'ea ahereheva'ea reheve Canaãmeva'ea gwyri pe. Ahe moka'nhyrbavirē ga ima'ema'ēi ahewyruera imondomondovo nhaneramonhava'ea pe hako, ei Paulo'ga ġa pe.

—Aerē Tupana'ga juizva'ea mongoi aheruvihavamo nhaneramonhava'ea pe ahe mbojopy'rupy'ruavo hako, ei Paulo'ga. Aerē ahe py'rovo Samuelva'ea ahe repiakatui Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea, ei ga. ²¹ Aerē nhaneramonhava'ea ruri javo Samuelva'ea pe: “Huvihavuhu'ga ore oropota aġwamo toremondomondo ti ga nde py'rovo,” ei ahe Samuelva'ea pe hako, ei ga. Igwete Tupana'ga Saulva'ea mongoi aheruvihavuhuro a'ero. Saulva'ea ko Quisva'ea ra'yrava'ea Benjamimva'ea rymyminova'ea, ei ga. Igwete Tupana'ga Saulva'ea mongoukari aheruvihavuhuro he'yi kwara rupi quarenta kwara rupi, ei Paulo'ga ġa pe.

²² —Aerē Tupana'ga ei: “Kiro ji Saul'ga pe'ai penduvihavuhua hugwi,” ei ga, ei ga. “Davi'ga Jessé'ga ra'yra'ga oko kiro penduvihavuhuro Saul'ga py'rovo,” ei ga. Daviva'ea mombe'gwovo Tupana'ga ei no: “Jipy'a ja hete ga Davi'ga. Gaha ti oko pa nhiremimbotarimova'ea rehe nehē,” ei Tupana'ga, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe.

²³ —Daviva'ea rymymino'ga reki Tupana'ga omongouka nhanderekote'varuhua mombo-

haramo heikwehe, ei ga. A'ereki ymya Tupana'ga e'i nhandere'yjava'ea pe israelitasva'ea pe: “Aerē ti ji Davi'ga rymymino'ga mongoukari pembopiro'yharamo nehē,” ei Tupana'ga, ei ga. Kiro Daviva'ea rymymino'ga tuhē Tupana'ga omongouka a'ero o'eagwera rupi katu. Ga ko Jesus'ga, ei Paulo'ga ga mombe'gwovo ġa pe. ²⁴ Jesus'ga rura renonde João Batistava'ea israelitas'ġa moġitapavi jipi heikwehe, ei ga. “Perojijyi ti pejeaporogita pejipohia pejikote'varuhua hugwi,” ei ahe. “A'ero po ti ji pe mobatizai nehē,” ei João Batistava'ea, ei Paulo'ga. ²⁵ Oporavykypavame Tupana'ga pe João Batistava'ea ei ġa pe: “‘Ndehe ko Cristo,’ pe'ji po pe ji ve novĩa? Ji ko a'ea rūi,” ei João Batistava'ea ġa pe, ei ga. “Emo po ti Cristo'ga uhu ji py'rovo nehē,” ei ahe, ei ga. “Ga ko huvihavuhu hete. Ji ki a'e te okoteheva'ea,” ei João Batistava'ea heikwehe, ei ga.

²⁶ Igwete Paulo'ga ei ġa pe no:

—Nhiirũ, Abraãova'ea rymyminoa pe ji ei. Judeus'ġarũiva'ea pe ji ei no. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe, ei ga. Nhande ve Tupana'ga ombuhuruka onhi'ġa Jesus'ga ko pembopiro'yharamo oko javo! ei Paulo'ga ġa pe. ²⁷ Jerusalemmeve'ġa nonhimombaragwahavi a'ea rehe raikwehe. Ganduvihava'ġa na jitehe no, ei ga. Onhi'ġame aherembikwatijara pe sábadu nanani ġa nonhimombaragwahavi reki Jesus'ga mombe'ua rehe, ei ga. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea Jesus'ga mombe'ukatui reki ikwatija hako novĩa. Nahã ahe ei ikwatija hako: “Ojukauka po ti ġa ga ereko te'varuhu nde javo,”

ei ahe hako, ei ga. Jerusalémmeve'ġa ahe nhi'ĩpo'ru reki ġanduvihava'ġa pavēi. A'ereki ġa e te'varuhu Jesus'ga pe ga jukauka, ei Paulo'ga ġa pe. ²⁸ Ga jukapotarame ġa hekatehei garekote'varuhua hepiage'yama novĩa. A'erorame tehe ġa ei reki Pilatos'ga pe: “Ejukauka tuhē ti ga,” ei ġa ga pe, ei Paulo'ga. ²⁹ Ahe omombe'u pa gajukaaġwama ikwatijanhoġwenondeavo hako. Ga ahe nhi'ĩpo'ru pa reki ga jukavo, ei ga. Kirē ojipe'ġa Jesus'ga ra'oa mbojyvi yva hugwi. Igwete ġa gara'oa rerohoi itaruvihavuhua kwaruhua pype herokiavo inoġa. ³⁰ Emo Tupana'ga ga mbogwera reki gamanoa hugwi, ei Paulo'ga ġa pe. ³¹ Kirē Jesus'ga jipiukaukari ġa pe – kiroki ġa oho Galiléia hugwi ga rupi ogwovo Jerusalém me gamanoa renonde. He'yi ġa kiri ga repiagagwera rupi ga kweravirē. Gahã kiro ga mombe'umbe'u israelitas'ġa pe a'ero, ei ga.

³² —Oro ore oromombe'u pyryheteva'ea pe me, ei Paulo'ga. Ymya Tupana'ga e'i nhaneramon-hava'ea pe hako: “Nahã po ti ji ga mongoukari nehē,” ei ga, ei ga. ³³ Kiro na tuhē reki nhande ve aherymyminoa pe. A'ereki o'eagwera rupi katu Tupana'ga Jesus'ga mongouka ga mbogwera gamanoa hugwi, ei Paulo'ga ġa pe. A'ea jitehe ahe omombe'u ikwatija hako. Salmo dois aherembik-watijara rera, ei ga. Ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Jesus'ga pe.

“Ndehe ko jira'yra.

Kiroġwe ji nhimongoukari nderuvamo,” ei ga. Aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa, ei Paulo'ga ġa pe.

³⁴ —Jesus'ga mbogwerava pe Tupana'ga ei no. Gamanoa'jave'yima pe ga ei no, ei ga. Igwete Tupana'ga ei:

“Amombyry po ti ji pe me nehē,” ei ga.

“Pyryheteva'ea ji amombe'u Davi'ga pe hako a'itituhēva'ea.

A'ea po ti imombyryvaḡwama pe me nehē,” ei Tupana'ga Jesus'ga pe, ei ga.

³⁵ Iru'ia Daviva'ea okwatija imombe'gwovo onhi'iḡa Tupana'ga pe, ei Paulo'ga. Nahā ahe ei ga pe:

“Nde po ti neremonemahivukari ejiheve'ga pyryheteve'ga

ga manorame nehē,” ei ahe ikwatija hako, ei ga.

³⁶ —Daviva'ea nonhimombe'ui javo, ei Paulo'ga. A'ereki Daviva'ea opoko na'ē ojupiva'ea Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe okovo. Aerē ahe manoi. A'ero ahere'yjava'ea ahera'oa rerohoi inoḡa aheramonhava'ea ypyvo, ei ga. Kirē inemahivamo ahera'oa upa a'ero. ³⁷ Jesus'ga ra'oa ki a'e te ninemi, ei ga. A'ereki Tupana'ga ga mbogwera. Aerē Jesus'ga nomanoa'javi a'ero avuirama, ei Paulo'ga ḡa pe.

³⁸ —Nhiirū, pekwaha ti a'ero, ei ga. Jesus'ga rehe ore imombe'ui pe me pendekote'varuhua mombora. ³⁹ Ga rehe pejikogame po ti pe

piro'yro pejikote'varuhua hugwi, ei ga ḡa pe. Hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi. Pejikogame jate Jesus'ga rehe po ti pe piro'yro jugwi nehē, ei Paulo'ga ḡa pe. ⁴⁰ Penhimboko'i ti a'ero tapepo'ruyme ti hahyva'ea nehē, ei ga.

A'ereki nanongara pe ahe e'i hako – kiroki ahe omombe'u nhoġwenonde aerēva'ea. Nahã ahe ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo hako:

⁴¹ “Pehendu ti, a'e ji pe me.

A'ereki pe pe'e te'varuhu nhinhi'iġa pe,” ei ahe.

“Penhimomby'a ti penhimanomo nehẽ.

A'ereki ji a'apo ahemonhimomby'ava'ea kiro.

Po ti ġa imombe'ui pe me nehẽ,

ndaperoviarihu po ti pe nehẽ,” ei ahe Tupana'ga nhi'iġa imombe'gwovo hako, ei Paulo'ga ġa pe.

⁴² Aerē Paulo'ġa horame ġajatykahava hugwi kiro ġa nduri javo ġa pe:

—Irũa rupi sábadu rupi pemombe'ua'ja ti ore ve nanongara jitehe nehẽ, ei ġa ġa pe.

—Kwa, ei Paulo'ġa ġa pe.

⁴³ Igwete judeus'ġa hopavi a'ero ojatykahava hugwi. Igwete ġa hoi Paulo'ġa ndupi onhimongyavo ġa pavēi – kiroki ġa onhimongo judeusramo. A'ero Paulo'ġa nhi'iġi ġa pe.

—Igwaigwavete ti pejiko Tupana'ga remimombyryva rehe, ei ġa ġa pe.

⁴⁴ Irũa rupi sábadu rupi cidadepeve'ġa nhaporemo gwerevi ġa jatykai onhimongyavo.

—Torohendu ti Tupana'ga nhi'iġa mombe'ua, ei ġa.

⁴⁵ Emo judeus'ġa onhimyrõ hete Paulo'ga rehe hepiagame he'yjuhuve'ġa hoa ga pyri. Nurã Paulo'ga ġa mbo'erame ġa etehei ga pe.

—Mbehea ga omombe'uuhu, e'i tehe ġa.

Igwete ġa Paulo'ga mbotegwetei. ⁴⁶ Paulo'ga ndopojihuvi reki ġa Barnabé'ga pavēi. Igwete Paulo'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga e'i: “Judeus'ġa na'ē po ġwendu nhinhi'iġa hamo,” ei ga, ei ġa ġa pe. Nurā ore imombe'ui a'ea pe me na'ē novīa. Emo pe ndaper-oviapotari reki Tupana'ga nhi'iġa, ei ġa ġa pe. Pe'ji po pe: “Ndapyryvi po ore hoi orojupa Tupana'ga pyrie'ymi nehē.” Pe'ji po pe a'ea. Nurā po ti ore hoi imombe'gwovo kiro judeus'ġarūive'ġa pe a'ero nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ⁴⁷ A'ereki nahā orepojykaharete'ga ore mondouka javo ore ve:

“Oromongo ji nde israelitas'ġarūive'ġa ndyape-hava'java'ero

teremomytu'ē ti ġa'akaġi pe ikwahavuka ġa pe nehē,” ei Tupana'ga.

“Gandekote'varuhua mombora po ti nde ikwahavukari yvyakotyve'ġa pe nhaporemo nehē,” ei ga, ei Paulo'ġa.

⁴⁸ Israelitas'ġarūive'ġa judeus'ġarūive'ġa hendu-vame Paulo'ga nhi'iġa ġa ndoryndoryvamo a'ero. Igwete ġa imbohetei Tupana'ga nhi'iġa. A'ero ġa jikogi Jesus'ga rehe – kiroki ġa pe Tupana'ga e'i nhoġwenonde ġahā po ti oko ji pyrie'ymi nehē javo.

⁴⁹ Igwete ġa imombe'umbe'ui nhandepojykaharete'ga nhi'iġa imonhimoanhana ġagwyrā rupi nhaporemo. ⁵⁰ Emo judeus'ġa omomymomyi akwaimbae'ġa huvihava'ġa cidade pe. Judeus'ġa omyomyi kunhangwera'ġa no imbateve'ġa – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe novīa. Igwete judeus'ġa ġa momymomyi ġa mongote'varuhuavo Paulo'ga pe. A'ero ġa Paulo'ga mondoahai ogwyrā

hugwi ġa mondovo. ⁵¹ Ohorame Paulo'ġa ihyvi opya otimbughua mondurunduruga jugwi. Nahã ġa hepiukari pevove'ġa ndekote'varuhua ihyvame opya. Igwete Paulo'ga hoi cidade de Icônio pe Barnabé'ga pavēi. ⁵² Emo Antioquia pe Jesus'gareheve'ġa horyory upa. Igwete Tupana'ga ra'uva ġa pojykahetei okovo ġa moiruamo.

14

Paulova'ea oho Icônio pe

¹ Na jitehe ġa pe ġa horame Icônio pe. Paulo'ga oho judeus'ġa jatykahai pe Barnabé'ga pavēi. Pevo ġa Jesus'ga mombe'umbe'ukatui ġa pe. Nurã he'yjuhuve'ġa jikogi Jesus'ga rehe judeus'ġa judeus'ġarũive'ġa pavēi. ² Emo judeus'ġa – kiroki ġa ndojikopotari Jesus'ga rehe – ġa omomymomyi judeus'ġarũive'ġa oko te'varuhu Paulo'ġa javo ġa pe. Ga nhi'iġaykaro ġwaramo judeus'ġarũive'ġa nhimboahitehei Jesus'gareheve'ġa pe a'ero onhimongyavo. ³ He'yi Paulo'ġa kiri pevo. Ndopojihuvi reki ġa ġa nhandepojykaharete'ga mombe'gwovo pevove'ġa pe.

—Jesus'ga omomyry hete nhande ve, ei ġa ga mombe'gwovo jipi.

A'itituhēva'ea ġanemimombe'ua. Nurã Jesus'ga japoukari ahemonhimomby'ava'ea Paulo'ġa pe. A'reki Jesus'ga e'i: “A'ea repiagame po ti ġa ei nehē: ‘A'itituhēva'ea reki Jesus'ga remimombyryva mombe'ua’,” ei ga. ⁴ Cidadepeve'ġa ndea-poroġita ojoatyvi a'ero. He'yive'ġa oho Jesus'ga moirũhara'ġa nhi'iġa rupi Paulo'ġa nhi'iġa rupi. Jara'ġa oho judeus'ġa nhi'iġa rupi onhimongyavo.

⁵ Aerē judeus'ğa judeus'ğarũive'ğa monhi'iği upa. Gwuvihava'ğa pavēi ğa ei:

—Xajigwarai ti Paulo'ğa ndehe ğa apiapiavo nehē, ei ğa ojohupe.

⁶ Igwete Paulo'ğa ikwahavipei ğanhimbohovajara ojihe. A'ero ğa ka'nhyimi ğa hugwi ogwovo cidade de Listra pe cidade de Derbe pe no Licaôniapeve'ğa gwyri pe. Ojipe'ğa gwyri pe ğa hoi no – kiroki ğagwyrā Licaônia atima. ⁷ Ohoohorame ğa pyryva'ea mombe'ui ğa pe pevo Jesus'ga mombe'gwovo.

Paulova'ea oho Listra pe

⁸ Ga horame Listra pe Paulo'ga Jesus'ga mombe'ui pevove'ğa pe. Igwete ga reni Paulo'ga nhi'iğa renduva ipyka'nauhũve'ga. Tegwete gapo'ãhava. A'ereki ga na tuhē o'a. ⁹ Kiro ga reni Paulo'ga nhi'iğa renduva a'ero. Henduvame Jesus'ga mombe'ua ga ei oyvyteri pe: “Jesus'ga po ti ji mopo'ã a'ero naerũ.” Paulo'ga gwepia katu ga ikwahava gareaporoğita. ¹⁰ Igwete ga eahyahi ga pe:

—Epo'ağatu, ei Paulo'ga ga pe.

Kiro ipyka'nauhũve'ga po'ami a'ero opoopoa ogwovo.

¹¹ Pevove'ğa gwepia Paulo'ga ga mopo'ağaturame. Nurã ğa hapukapukai onhi'iğimo. E'i tehe reki ğa Paulo'ğa mombe'gwovo.

—Yvagipeve'ğa onhimongo yvyakotyva'ero ojyva nhande koty, e'i tehe ğa ğa pe.

Paulo'ğa ndokwahavi reki ğa etehea ojive. A'ereki hajihe pevove'ğa nhi'iğa. ¹² Igwete ğa hapukapukai javo Paulo'ğa pe: “Ga

ko yvagipeve'ğa aheremimbohete'hara'ğa.” Barnabé'ga pe ğa etehei: “Ga ko Júpiter'ga huvihavuhuhete'ga.” Paulo'ga pe ğa etehei: “Ga ko Mercúrio'ga. A'ereki ga omombe'umbe'u mbatera,” ei ğa.

¹³ Igwete ğa Paulo'ğa mbohete potari. A'ero mbatera kwava'ēhara'ga heruri yuranuhña heno'ama ğajatykahava pyri – a'ea pevo u cidade ypyvo. A'ereki a'ea pype ğa ojatykatyka jipi Júpiter'ga mboheteavo. Kiro ikwava'ēhara'ga – gaha ojuka mbatera ikwava'eğa Júpiter'ga pe jipi – kiro ga heruri jurukwara pyri yuranuhña heno'ama imbojigwakava reheve ipoty'riva'ea reheve. A'ero ga ijukapotari pevove'ğa pavēi ikwava'eğa Jesus'ga moirūhara'ğa pe Paulo'ğa pe. A'ereki ğa ğa mbohete pota ğa ko yvagipeve'ğa javo tehe.

¹⁴ Ikwahavame Paulo'ğa ndovy'ahetei okovo. Nurã ğa imbotararagi opira tapenoği yvagipeve'ğa ore rehe javo ğa pe. Igwete ğa nhani ğapyteri pe o'eahyahiva ğa pe.

¹⁵ —Maranuhñrame pe ore mboheteuhui? Tupana'ga jate ti pembohete, ei Paulo'ğa ğa pe. A'ereki ore yvagipeva'ea rūi. Pe javijiteheva'ea ko ore, ei ğa ğa pe. Igwete ore ruri pyryva'ea imombe'gwovo pe me novña taperojijyi ti pendea-poroğita javo. Pepohi ti Tupana'garñiva'ea hugwi, oro'e ore pe me, ei ğa. Tupana'ga rehe jate ti pejiko ağwamo omanoe'ýve'ga rehe. A'ereki gaha oapo yvaga, yvya, ypiahua. Yvyakotyva'eareheva'ea ga oapo pa po rimba'e, ei ğa ğa pe. ¹⁶ Ymya Tupana'ga ei: “Na ğa ndekoi jate na'ē ğwemimbotarimova'ea rehe a'ero judeus'ğarñive'ğa,” ei ga, ei ğa. ¹⁷ Emo

Tupana'ga gwepiuka gweaporoĝita pe me. A'ereki ga ombuhu pyryva'ea pe me jipi, ei ĝa. Amana ga omongy pe me yvaga hugwi. Ombohoryory ga penemitymipyra i'ahava rupi, ei ĝa. Mbatara ga ombuhuruka pe me pe'u javo. A'ero ga pe mbohoryoryvi jipi, ei ĝa ĝa pe.

¹⁸ Paulo'ĝa nhi'iĝa renduvame vehevi ĝa ikwawa'embotari yuranuhũa Paulo'ĝa pe timbohete ĝa javo novĩa. Emo Paulo'ĝa ndojukaukari reki ĝa pe.

¹⁹ Aerẽ judeus'ĝa nduri Listrapeve'ĝa pyri. Antioquia hugwi ĝa nduri Pisídiapeve'ĝa gwyra hugwi. Icônio hugwi ĝa nduri no. Igwete ĝa ei ĝa pe:

—I'mbe hete Paulo'ga pe me, e'i tehe ĝa. Tiapiapi ga, ei ĝa.

Igwete ĝa ĝa mbopogwei Paulo'ga apiavo ga rerohyryryga cidade hugwi ga reja. “A'ereki ga omano,” ei ĝa ojohupe novĩa. ²⁰ Emo Jesus'gareheve'ĝa oatima ga o'ama. Kiro ga po'ami reki ojivya cidade pe ĝa ndupi. Ko'emame Paulo'ga hoi cidade de Derbe pe Barnabé'ga pavěi.

Paulova'ea ojivy Antioquia pe

²¹ Igwete Paulo'ĝa imombe'ui pyryva'ea Jesus'ga mombe'gwovo Derbepeve'ĝa pe. A'ero ĝa he'yive'ĝa mbojikogukari Jesus'ga rehe ĝa nderekovo. Aerẽ ĝa jivyri Listra pe. Aerẽ ĝa jivyri Icônio pe. Aerẽ ĝa jivyri Antioquia pe Pisídiapeve'ĝa gwyri pe. ²² Ohoohorame Jesus'gareheve'ĝa pyri ĝa ĝa mbojikohetei Jesus'ga rehe. Igwete ĝa ei ĝa pe:

—Pejikoge'yimi ti Jesus'ga rehe, ei Paulo'ga. Ga rehe nhandejikoga gwaramo po ti ojipe'ga jigwarai nhande rehe nehẽ novĩa, ei ga. Penhimomirana ti jupe a'ero Tupana'gareheva'ero. A'ereki na tuhẽ na'ẽ. Emo po ti aerẽ nhande hoi Tupana'ga pyri nhandejupa nehẽ, ei ga ga pe.

²³ Paulo'ga ombojoapiapi ojogwerogwovo Jesus'gareheve'ga pyri a'ero javo ga pe. Ohorame ga pyri Paulo'ga gapyteripeve'ga mo'emo'ei toko ti ga Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ga javo. A'ero Paulo'ga nhi'igi Tupana'ga pe i'ue'yma.

—Ereko katu ti ga. A'ereki ga ojiko nde rehe, ei ga opojykaharete'ga pe.

²⁴ Aerẽ Paulo'ga hoi Pisídiapeve'ga gwyrã rupi. Aerẽ ga hoi Panfíliapeve'ga gwyrã pe. ²⁵ Cidade de Perge pe ga hoi Jesus'ga mombe'gwovo ga pe. Aerẽ ga hoi cidade de Atália pe. ²⁶ Pevo ga avi itayharuhua pype ogwovo. Igwete ga jivyri Antioquia pe jitehe – kiroki Síriapeve'ga gwyrípeve'ea – perope Jesus'gareheve'ga e'i ypy Tupana'ga pe: “Emombyry ti Paulo'ga pe ga horame oporavykyavo nde ve,” e'i ypy ga ga pe pevo ikwehe.

Oporavyky pa ga Jesus'ga mombe'gwovo a'ero. ²⁷ Igwete ga jivyri kiro pevo. Ovahemame ga hoi Jesus'gareheve'ga nderojatykavo imombe'upava ga pe ohoagwera.

—Nahanahã Tupana'ga nhimoirũukari ore ve ga pokogauka jipi, ei ga ga pe. Tupana'ga ombojikoguka judeus'garũive'ga Jesus'ga rehe kiro, ei Paulo'ga imombe'gwovo ga pe.

²⁸ He'yjuhu ga kiri pevo Jesus'gareheve'ga pyri a'ero.

15

Ojatyka ahe Jerusalém me

¹ Aerē ko ojipe'ġa nduri ogwyrā hugwi Judéia hugwi judeus'ġa. Antioquia pe ġa nduri Jesus'gareheve'ġa pyri ġa mbo'eavo. Igwete ġa ei ġa pe:

—Moisésva'ea ahe mbo'e ymya hako, ei ġa. Nahā ahe ei akwaimba'eva'ea pe po raka'e: “Pekytiuka ti penhakwanhapira,” ei ahe, ei ġa. Nurā ore ei kiro pe me no: Po ti pe napehendukatui Moisésva'ea nhi'ġagwera pejikytiukare'yma, a'ero po ti pe ndapehoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehē, e'i tehe ġa ġa pe.

²—Avi na rūi, ei Paulo'ga ġa pe Barnabé'ga pavēi.

A'ea rehe Paulo'ġa judeus'ġa nhi'ġayvahetei ja'javo ġa pe. Nurā pevove'ġa ei ojohupe:

—Tikwaha katu ti a'ero. Timondo ti Paulo'ġa Jerusalém me, ei ġa. Ojipe'ġa ti toho ġa ndupi no. A'ero po ti ġa hoi Jesus'ga moirūhara'ġa pyri Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pyri nehē henduva ġanhi'ġa, ei ġa. A'ereki jara'ġa e'i: “Ojikytiukare'ymame po ti judeus'ġarūive'ġa ndo-hoi yvagi pe Tupana'ga pyri avuirama nehē,” ei ġa, ei ġa. Tikwaha ti Jerusalémmeve'ġa nhi'ġa a'ea rehe a'ero Paulo'ġa ndurame imombe'gwovo nhande ve nehē, ei ġa ojohupe.

—Kwa, ei jara'ġa.

³ A'ero Jesus'gareheve'ġa Paulo'ġa nderohoi pea rupi ġa mondovouka. Igwete ġa hoi Feníciapeve'ġa gwyrā rupi. Samariapeve'ġa gwyrā rupi ġa hoi no. Ohorame ġa hoi Jesus'gareheve'ġa pyri. Igwete ġa ei ġa pe:

—Judeus'garũive'ġa ojiko Jesus'ga rehe kiro nhande javijitehe, ei ġa ġa pe.

Gamombe'ua Jesus'gareheve'ġa mbohory-pavukari a'ero.

⁴ Aerē Paulo'ġa vahemi Jerusalém me. Igwete Jesus'gareheve'ġa ndoryndoryvamo ġandura rehe gwepiakatuhara'ġa pavēi Jesus'ga moirũhara'ġa pavēi. Igwete Paulo'ġa imombe'upavi ġa pe.

—Nahanahā Tupana'ga nhimoirũukari ore ve, ei ġa. Nurā judeus'garũive'ġa jikogi Jesus'ga rehe kiro a'ero, ei ġa imombe'gwovo ġa pe.

⁵ A'ero fariseus'ġa po'ami ġapyteri pe. Ga ko Jesus'gareheve'ġa no. Igwete ġa po'ami javo.

—Judeus'garũive'ġa po ojikytiuka hamo Moisésva'ea remimbo'eagwera hendukatuavo hamo, ei ġa. Pe'ji po pe ġa pe a'ero hamo, ei ġa jara'ġa pe.

⁶ A'ero Jesus'ga moirũhara'ġa jatykai Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavēi upa.

—Marā po ti nhande ei a'ea pe naerũ? ei ġa javo ojohupe.

⁷ Kiro ġa nhomonhi'inhi'ĩhetei a'ea rehe upa. Aerē Pedro'ga po'ami javo ġa pe.

—Nhiirũ, pekwaha pe Tupana'ga nhi'iġagwera ji ve ikwehe. Ji ko pepyteripeva'ea, ei Pedro'ga. Igwete Tupana'ga ei ji ve: “Ndehe ti emombe'u pyryva'ea judeus'garũive'ġa pe Jesus'ga mombe'gwovo tohendu ti ġa javo. A'ero po ti ġa jikogi Jesus'ga rehe nehē,” e ko ga ji ve ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. Igwete ji Jesus'ga mombe'ui ġa pe.

⁸ Ga ji rendukaturame Tupana'ga ei: “Pyry hete ġajikoga Jesus'ga rehe kiro judeus'garũive'ġa,” ei ga. A'ereki ga okwaha pa ahereaporoġita okovo,

ei Pedro'ga. Nurã ga imondoi gwa'uva ģa pyri, ei Pedro'ga. Pehepia ko ga imbuhuri na'ẽ gwa'uva nhande ve ikwehe. Na jitehe kiro ga imondoi a'ea judeus'ġarũive'ģa pe no, ei ga. ⁹ Tupana'ga pe ore judeusramo ojo'jajo'ja judeus'ġarũive'ģa pavẽi, ei ga. Omombo ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi ikwehe. Na jitehe ģa hugwi ga imombori ġandekote'varuhua ģa jikogame Jesus'ga rehe, ei Pedro'ga ģa pe. ¹⁰ Maranuhũrame pe Tupana'ga mbokweraipotari kiro a'ero? ei ga. Pepotaruhu pe judeus'ġarũive'ģa mbopiro'ye'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi novĩa, ei ga ģa pe. Nhaneramonhava'ea nohendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera raka'e. Nhande na jitehe nihendukatupavi a, ei ga. Maraname pe euhui judeus'ġarũive'ģa pe naerũ tohendu katu ti ģa a'ea javo, ei ga ģa pe. ¹¹ Nahã reki nhande ei: Jesus Cristo'ga remimombyryva ġwaramo nhande ve Tupana'ga nhandereaporogita mbopyahui. Na jitehe garemimombyryva ġwaramo judeus'ġarũive'ģa pe Tupana'ga ġandeaporogita mbopyahui no, ei Pedro'ga imombe'gwovo ģa pe.

¹² A'ero ģa nonhi'iġa'javi onhimongyavo. Kiro Paulo'ga imombe'umbe'ui ģa pe ohoagwera Barnabé'ga pavẽi.

—Tupana'ga oapouka ore ve ahemonhimomby'ava'ea judeus'ġarũive'ģa pyteri pe ikwehe, ei ģa ģa pe.

¹³ Paulo'ģa imombe'upavirẽ kiro Tiago'ga ei ģa pe no:

—Nhiirũ, pejapyaka ti nhinhi'iġa rehe, ei ga ģa pe. ¹⁴ Simão Pedro'ga omombe'u pe me Tupana'ga aġataruhua judeus'ġarũive'ģa ndehe. Tu-

pana'ga gwepiukarypy o'aġataruhua ġa ndehe he'yive'ġa mo'emo'eamo ojiheva'ero, ei Tiago'ga ġa pe. ¹⁵ Nanongara pe tuhē ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ei hako, ei ga. Omombe'u ahe Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

¹⁶ “Ymya ko Daviva'ea aheruvihavamo oko hako. Aerē ahana'ja ahepy'rovova'ea,” ei Tupana'ga.

“Aerē ti ji jivyri nehē.

Jijivyra'javame po ti ji ġa mbojatykaa'javi nehē ġanduvihavamo nehē,” ei ga.

¹⁷ “Nahā po ti jara'ġa nhaporemo judeus'ġarūive'ġa ji rekari okovo ji rehe nehē – kiroki ġa ji amo'emo'ē jijiheva'ero,” ei Tupana'ga.

¹⁸ “Porō ji ei jitekovo.

Jihi akwahavuka nanongara ymya hako,” ei ga. Nahā ahe omombe'u ikwatija Tupana'ga nhi'iġa hako, ei Tiago'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁹ Igwete Tiago'ga ei no:

—Nurā jihi a'e pe me kiro: Xa'eyme ti ġa pe: “Tojikytiuka ti ġa.” Xa'eyme ti a'ea judeus'ġarūive'ġa pe – kiroki ġa gwerōjijyi gweaporoġita kiro ojikoga Tupana'ga rehe, ei ga.

²⁰ —Nahā tikwatija javo ġa pe:

“Tape'ui ti ġambatera ġa ikwava'eġame ha'angava pe ġwemimbohethara pe,” xa'e ġa pe, ei ga.

“Taperekoi ojipe'ġa nembireko'ġa,” xa'e ġa pe.

“Tape'ui mbiara hekoa ipore'ymame jugwi.

Hekoa tape'ui no.”

Nahã ti xa'e ġa pe ikwatija nehẽ, ei Tiago'ga ġa pe. ²¹ A'ereki nanongara rehe Moisésva'ea ombo'e ahe hako, ei ga. Sábado rupi judeus'ga hoi ojatykahai pe jipi imonhi'iġa ikwatijara pe Moisésva'ea remimbo'eagwera pe. Cidades pe nhaporemo ġa imombe'ui a'ea ymya hako. Kiromo jitehe no, ei Tiago'ga ġa pe.

Okwatija ahe imondovouka judeus'garũiva'ea pe

²² Kiro Jesus'ga moirũhara'ġa nhomonhi'imbavi Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavẽi jara'ġa pavẽi no Jesus'gareheve'ġa. Igwete ġa ei ojohupe:

—Timondo ti mokonha'ġa Antioquia pe a'ero tomombe'u katu ti ġa nhanenhi'iġa ġa pe, ei ġa. Paulo'ga rupi po ti ġa hoi Barnabé'ga rupi, ei ġa.

—Kwa, ei jara'ġa.

Igwete ġa ġa mo'ẽi ojipytera hugwi. Huvi-hava'ġa ġa ġa mo'ẽi Silas'ga Judas'ga no. Ojipea ko Judas'ga rera Barsabás. ²³ Igwete Jesus'gareheve'ġa ikwatijari imondovo Judas'ga pe togweroho ti ġa javo. Nahã ġa ikwatijari inoġa:

“Kiro ore ikwatijari pe me. Jesus'ga moirũharamo orokwatija Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavẽi,” ei ġa ikwatija.

“Pe ko judeus'garũiva'ero peko novĩa. Emo nhande xanhomoirũirũ aġwamo nhandejikoga ġwaramo Jesus'ga rehe,” ei ġa. “Igwete pe nduvi Antioquia pe. Jararamo pe nduvi Síriapeve'ġa gwyri pe Cilíciapeve'ġa gwyri pe no. Pe me nhaporemo ore ikwatijari imondovouka orenhi'iġa a'ero,” ei ġa ikwatija ġa pe.

24 “Orepyteripeve'ga oho pe pyri heikwehe. Omomyi ga pepy'a onhi'iteheavo pe me. Emo ore noromondoukari reki ga pe pyri. Ojiroho tehe ga heikwehe,” ei ga ikwatija ga pe. 25 “Nurã ore jatykai oronhomonhi'iga orojupa. Igwete ore ei: ‘Timo'ẽ ti mokonha'ga mondovouka judeus'garũive'ga pyri Paulo'ga ndupi,’ oro'e ore orojohupe,” ei ga. “Oroarõ hete memei ore Paulo'ga Barnabé'ga no. 26 Ndopojihuvi ga omanoa nhandepojykaharete'ga mombe'gwovo Jesus Cristo'ga mombe'gwovo jipi,” ei ga. 27-29 “Kiro ore mokonha'ga mo'ei ga mondovo Paulo'ga ndupi a'ero. Judas'ga ore oromondo. Silas'ga oromondo no. Tomombe'u katu ti ga orenhi'iga pe me orerembikwatijara,” ei ga ikwatija ga pe. “Kiro ore ei pe me a'ero: Tape'ui gambatera ga ikwava'egame ha'angava pe gwemimbohete'hara pe. Hekoa tape'ui no. Mbiara tape'ui ga ipore'ymame hekoa jugwi. Tapereko'i ojipe'ga nembireko'ga. A'ea pe jate oro'e ore ikwatija pe me. Ojipea pe ndoro'ei a'ero,” ei ga ga pe. “A'ereki pyry ore ve oro'ee'yma pe me. Pyry Tupana'ga ra'uva pe no,” ei ga. “Pehendu katu po pe orenhi'iga a'ero hamo.

Ki rupi a'ero.”

30 Nahã ga ikwatijari judeus'garũive'ga pe inoga. Igwete ga imondoi gwembikwatijaragwera Judas'ga pe togweroho ti ga ga pe jawo. A'ero Judas'ga herohoi pea rupi Antioquia pe. Ovahe-

mame ġa Jesus'gareheve'ġa nderojatykai imondovo ikwatijara ġa pe. ³¹ Igwete pevove'ġa nhi'iġi jupe. A'ero ġa ndoryndoryvamo omoġita repiaga.

³² Igwete Judas'ga nhi'inhi'iġi ġa pe Silas'ga pavēi ġa moġitavo no. A'ereki ġa Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo tuhē oko no. Igwete ġa Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe a'ero ġa mbohoryva.

³³⁻³⁵ Opytaahi'vi Judas'ġa pevo. Aerē ġa ei Jesus'gareheve'ġa pe:

—Kiro po ti ore jivyri Jesus'ga moirūhara'ġa pyri a'ero. A'ereki ġa ore mbuhuruka avo ikwehe.

—Pejivy ti a'ero ġa pyri, ei ġa ġa pe.

Emo Paulo'ga opyta Antioquia pe okovo Barnabé'ga pavēi. He'yive'ġa pavēi ġa pevove'ġa mbo'embo'ei imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe.

Paulova'ea onhombója'o Barnabé'va'ea pavēi

³⁶ Aerē Paulo'ga ei Barnabé'ga pe:

—Xajivyra'ja ti Jesus'gareheve'ġa ndepiaga. Timbojoapiapi pa ti cidades nehē – perope nhande timombe'u ġa pe nhandepojykaharete'ga nhi'iġa ikwehe, ei Paulo'ga ga pe. Tihepia ti ġajikoga Jesus'ga rehe aġwamo, ei ga ga pe.

³⁷ —Kwa, ei Barnabé'ga. Xahoa'ja ti ġa ndepiaga. Tiroho ti João Marcos'ga nhandejupi, ei ga ga pe.

³⁸ —Tirohoyme ti ga, ei Paulo'ga. Opohi ga nhande hugwi Panfíliapeve'ġa gwyri pe ikwehe. A'ero ga ndohoa'javi nhande rupi Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo ikwehe, ei ga ga pe.

³⁹ —Tiroho jate ti ga nhandejupi, ei Barnabé'ga ga pe.

Igwete ġa nhomonhi'igayvahetei ga rehe. A'ero ġa nhomboja'ogi ojohugwi ogwovo. Barnabé'ga gweroho João Marcos'ga ojupi ga rero'ava itayharuhua pype. Chiprepeve'ġa gwyri pe ġa hoi a'ero ogwovo.

⁴⁰ Paulo'ga ki a'e te gweroho Silas'ga ojupi ga rerogwovo. Ga horame Jesus'gareheve'ġa ei ġa pe:

—Tupana'ga ti tomomyry pe me pe nderekovo katu, ei ġa Paulo'ġa pe.

⁴¹ Igwete Paulo'ġa hoi Síriapeve'ġa gwyrarupe Cilíciapeve'ġa gwyrarupe no. Igwete ga Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus Cristo'ga rehe.

16

Timóteova'ea oho Paulo'ga rupi

¹ Aerē Paulo'ga hoi cidade de Derbe pe Silas'ga pavēi. Aerē ġa hoi cidade de Listra pe. Pevo Paulo'ga Timóteo'ga repiagi. Igwete ga ei taroho ti ga jijupi javo. Timóteo'ga ko Jesus'gareheva'ero oko. Gayhēa na jitehe no. Hēa ko judeuramo oko no. Gapo'ria ki a'e te judeu rūi.

² —Pyrý hete ko Timóteo'ga, e'i pa Jesus'gareheve'ġa ga pe Listrapeve'ġa Icôniopeve'ġa no.

³ Igwete Paulo'ga ei taroho ti ga javo.

—Xaho ti ji rupi ji moiruamo, ei ga Timóteo'ga pe.

—Aho ti nehē, ei Timóteo'ga ga pe.

Igwete Paulo'ga ikytiukari Timóteo'ga rakwanha pira garerohoa renonde. A'ereki pevo judeus'ġa okwaha Timóteo'ga po'ria. Ahe ko judeu rūi. Nurã ko ahe ndokytiukari gwa'ya'ga

gapita'ngia. “Nde jikytiukare'ymame po ti judeus'ga noarõi nehẽ,” ei Paulo'ga Timóteo'ga pe. Igwete Paulo'ga ga kytiukari naẽ a'ero ga rerogwovo ojupi. ⁴ Imbojoapiapirame cidades ġa hoi Jesus'gareheve'ġa pyri. Igwete ġa imombe'umbe'ui ġa pe Jerusalémmeve'ġa nhi'iġagwera.

—“Nahanahã ti peko,” ei Jesus'ga moirũhara'ġa javo pe me Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavẽi, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe. Pejapyaka katu ti ġanhi'iġa rehe a'ero, ei ġa ġa pe.

⁵ Nahã ko ġa Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe a'ero. Igwaigwavete ko ojipe'ġa jikogi ga rehe jipi.

*Tupana'ga gwepiuka Macedõniapeva'ea
Paulova'ea pe*

⁶ Aerẽ Paulo'ġa ei ojohupe novĩa:

—Xaho ti Ásiapeve'ġa gwyrri pe imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe, ei ġa.

Emo Tupana'ga ra'uva nomondoukari ġa pevo. Kiro ġa hoi Frígiapeve'ġa gwyrri rupi a'ero Galáciapeve'ġa gwyrri rupi ogwovo. ⁷ Ga horame Mísiapeve'ġa gwyrri pyri Paulo'ġa ei ojohupe:

—Xaho Bitíniapeve'ġa gwyrri pe kiro, ei ġa novĩa.

Emo Jesus'ga ra'uva nomondoukari ġa pevo. ⁸ Nurã ġa hoi Mísiapeve'ġa gwyrri rupi ovahema cidade de Trõade pe. ⁹ Ypytunimo Paulo'ga Macedõniapeve'ġa gwyrripeve'ga repiagi okiri pe. Igwete ga nhi'iġi Paulo'ga pe o'ama.

—Herejo tuhẽ oregwyrri pe Macedõnia pe ore pokoga, ei ga ga pe.

¹⁰ Kirē Paulo'ga imombe'ui ġwembiepiaga ore ve. A'ero ore ei:

—Xaho ti Macedônia pe a'ero Jesus'ga mombe'gwovo pevove'ġa pe. A'ereki Tupana'ga nhande mondo pota kiro ġa pyri, oro'e ore orojohupe.

(Jihi Lucas aho ġa ndupi no ikwehe.) Kotihĩ ore imboavujikweri mbatera hero'ava itayharuhua pype herogwovo a'ero.

Lídiava'ea ojiko Jesus'ga rehe

¹¹ Igwete ore herohoi imoanhana Trôade hugwi. Igwete ore herohoi ypa'ouhũa rehei katu Samotrácia rehei katu. Ko'emame ore herohoi cidade de Neápolis pe. ¹² Pea hugwi ore hoi orokovo pea rupi Macedôniapeve'ġa gwyri pe. A'ero ore vahemi cidade de Filipos pe. Filipos ko huvihavuhu pevo Macedôniapeve'ġa gwyri pe. Cidade de Romahugwive'ġa ko pevo u Filipos pe onhimongyavo. A'ero ore vahemi Filipos pe. Mbohapyrete'i ore kiri pevo oropytavo.

¹³ Sábado rupi ore ei orojohupe:

—Xaho ti cidade hugwi yhya rembe'yi pe nhandejupa. Pevo po judeus'ġa hoi jipi onhi'ġa Tupana'ga pe, oro'e ore orojohupe.

A'ero ore hoi kunhangwera'ġa nhimono'oġa repiaga. A'ero ore apygi Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe. ¹⁴ Igwete Lídiahẽa henduvi orenhi'ġa oina. Hẽa ko cidade de Tiatirahugwiva'ero. Ipiġwaġuhũa'ea hẽa oma'ema'ẽ jipi itambere'ia pyhyga. Ojiko hete hẽa Tupana'ga rehe. Igwete hẽa henduvi Paulo'ga nhi'ġa. A'ero Tupana'ga imomytu'ẽi hẽa'akaġi pe toko ti hẽa Paulo'ga nhi'ġa rupi javo. ¹⁵ Aerẽ ore hẽa mobatizai a'ero. Ore

hëarongapypeve'ğa mobatizai no. Aerë hëa ei ore ve:

—Pekwaha pe kiro jijikoga nhandepojykaharete'ga rehe, ei hëa. Nurã pejijo tuhë nhironga pype pejipytavo, ei hëa ore ve.

A'ero ore hëa mbopogwei orogwovo hëaronga pe oropytavo.

Ahe omongi Paulova'ea cadeia pype

¹⁶ Ojipe'ia rupi ore ei orojhupe:

—Xahoa'ja ti pevo jitehe – perope ğa oho onhi'iga Tupana'ga pe jipi.

Ore horame ojipehëa ore rovatĩ pea rupi. Anhağa opojyka hëa. A'ea omonhiĩ hëa aerëva'ea imombe'gwovouka. Ojipe'ğa he'yi omondo itambere'ia hëapojykahara'ğa pe jipi tomombe'u ti hëa aerëva'ea ore ve javo. ¹⁷ Kiro hëa ore rovatĩ pea rupi. A'ero hëa ruri ore reviri. Paulo'ga reviri hëa ruri okovo ohapukapukaita.

—Agwa'ğa ko oporavyky Tupana'ga pe. Gaha ko huvihavuhu hete jara'ğa hohe pa, ei hëa. Nahã ğa ei pe me: “Tupana'ga imomborame pendekote'varuhua po ti pe hoi ga pyri nehë,” ei ğa imombe'gwovo, ei hëa ohapukaita.

A'ereki anhağa opojyka hëa. ¹⁸ Kotihĩtihĩ hëa hapukai ore reviri ua. A'ero Paulo'ga kwera-jahivamo hëa rehe. Igwete ga pyryrymi javo anhağa pe.

—Jesus Cristo'ga popoakarimo ji ei nde ve kiro: Epohi hëa hugwi, ei ga jupe.

Kotihĩ anhağa pohiri hëa hugwi a'ero. ¹⁹ Ikwahavame anhağa pohira hëapojykahara'ğa ei ojohupe:

—Nombuhura'javi po ti ojipe'ga itambere'ia nhande ve nehē. A'ereki anhağa opohiruhu hēa hugwi, ei ga. Ndokwahava'javi po ti hēa aerēva'ea imombe'gwovo nehē, ei ga ojohupe.

Igwete ga nhimboahivuhui Paulo'ga rehe Silas'ga rehe ga pyhyga ga nderohyryryga ga nderogwovo okari pe gwuvihava'ga pyri. ²⁰ Ga nderurame ga ei gwuvihava'ga pe:

—Agwa'ga ko judeusramo oko. Igwete ga po-rayvaruhuro nhandecidadepeve'ga momymomy-ina upa, ei ga javo tehe ga pe. ²¹ A'ereki ga ombo'embo'e ga gwamonhava'ea nhi'iğagwera rehe, ei ga. Nhande reki Romahugwiva'ero xako ga atyvi. Nurā po nhande ndiakoi nanongara rupi hamo romanosramo, e'i tehe ga ga pe.

²²⁻²³ Kiro pevove'ga nhimbohovajapavi Paulo'ga ndehe a'ero onhimongyavo. Igwete gānduvihava'ga imbotarararagukari Paulo'ga pirekyitauka ga hugwi. Igwete ga ga nupanupāukari yvyra pyvō ga momboruka cadeia pype ga mongiavo.

—Teremohemukari ti ga ga monguva ipype, ei ga guarda'ga pe.

²⁴ Henduvame ganhi'iga ga Paulo'ga mondoi ga mohina okia mbyteri pe te. Igwete ga gapya mombygi yva pyvō. Ono ga gapya yva kwa'ria rehe. A'ero ga inoği irūa yva gapya arimo imombyga.

²⁵ Ypyhaji katu Paulo'ga nhimby'yi onhi'iga Tupana'ga pe ga mboheteavo Silas'ga pavēi. Cadeiapypeve'ga ojapyaka upa ga nhimby'yirame. ²⁶ Kotihī yvya imyimyī hete upa. A'ero cadeia gwyriva'ea imyimyimbavi no. Nanime hovapytymbava nhovapytymba'vopavi

upa. Igwete itanhuramuhũa jikyipavi cadeiapypeve'ğa hugwi. ²⁷ Igwete guarda'ga ma'ei hepiaga hovapytymba'vogipyra. “O'emba ға ji hugwi ogwovo ra'e,” ei ga novĩa. Nurã ga ipyhygi itakyhea'javuhuva'ea tajijuka a'ero javo. ²⁸ Emo Paulo'ga nhi'iga mondoahyi ga pe.

—Terejijukai, ei ga ga pe. A'ereki ore nhaporemo koro oroko, ei Paulo'ga ga pe.

²⁹ A'ero guarda'ga ei onhipavẽive'ga pe:

—Eru yhyga ji ve, ei ga.

Igwete guarda'ga nhani ua ohyhyipava okyhyjiavo ғwaramo. Igwete ga renypy'andurugi Paulo'ga pyri pepyry hete pe javo. ³⁰ Aerẽ ga Paulo'ga nderohoi pea hugwi. Igwete ga ei ға pe:

—Marã po ti ji imomborukari jirekote'varuhua ji hugwi nehẽ? Marã po ti ji hoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehẽ? ei guarda'ga ға pe.

³¹ Igwete Paulo'ga ei ga pe:

—Ejiko ti nhandepojykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. A'ero po ti ga imombori nderekote'varuhua nde hugwi nehẽ. Aerẽ po ti nde hoi Tupana'ga pyri nehẽ no, ei ға ga pe. Na jitehe po ti nerongapypeve'ğa nehẽ no, ei ға ga pe.

³² Igwete ға Jesus'ga mombe'umbe'ui ga pe garongapypeve'ğa pe no. Igwete ға henduka-tui upa. ³³ A'ea rupi jitehe guarda'ga ға nderohoi iheita ғанupãagwera. Nanime Paulo'ğa ga mobatizai. Aerẽ ға garongapypeve'ğa mobatizai no. ³⁴ Aerẽ guarda'ga Paulo'ğa nderohoi ғwonga pe. Igwete ga imondoi mbatera ға pe to'u ti ға javo. Horyory ga ojikoga ғwaramo Tupana'ga rehe ғwongapypeve'ğa pavẽi.

³⁵ Ko'emame pevove'ġa nduvihava'ġa ei soldados'ġa pe:

—Peho ti javo guarda'ga pe cadeia pe tomo'ẽ ti ga Paulo'ġa jugwi.

Igwete ġa nduri imombe'gwovo ġanhi'ġa guarda'ga pe. ³⁶ A'ero ga imombe'ui Paulo'ga pe no.

—Oreruvihava'ġa e'i javo pe me to'ẽ ġa jugwi kiro, ei ga. Pejigwovo a'ero. Tupana'ga ti tapenderoho katu, ei ga ġa pe.

³⁷ Emo Paulo'ga e'i soldados'ġa pe:

—Po na rõi ġa ore mondouka, ei ga. Penduvihava'ġa ġwendu ġa'mbea ġa imbojateherame ite'varuhuva'ea ore rehe oji'i. Orenhi'ġa ki a'e te ġa nohenduvi oji'i, ei Paulo'ga ġa pe. Ndojari reki ore rehe novĩa. Emo ġa ore nupanupãuka tehe ojipe'ġa ndovaki, ei ga. Ore ko romanosramo tuhẽ oroko. Po ahe nonupauhõi te romanos'ġa hamo, ei Paulo'ga. Aerẽ ġa ore mbuhurukatehei avo ore mongiavouka cadeia pype oji'i, ei ga. Kiro ġa ore mo'embotari ġandovakie'ỹ naerũ? Po na rõi te, a'e ji, ei Paulo'ga ġa pe. Gahã tuhẽ ti tuhu ore rerogwovo katu agwa hugwi nehẽ, ei ga soldados'ġa pe.

³⁸ Igwete soldados'ġa hoi imombe'gwovo Paulo'ga nhi'ġa gwuvihava'ġa pe.

—A'iti tuhẽ ġa romanosramo oko? ei ġanduvihava'ġa ġa pe.

—Nahã tuhẽ re ko ġa e'i ore ve, ei ġa.

Igwete ġa kyhyjihetei henduva.

—Xaho ti Paulo'ġa ma'ngoma'ngoga a'ero naerũ, ei ġa.

³⁹ A'ero ġa nduri Paulo'ġa pyri ja'javo katu ġa pe.

—Oroko te'varuhu ore pe me raji'i, ei ġa ġa pe.

Igwete ġa Paulo'ġa nderohoi cadeia hugwi.

—Pejigwovo kiro orecidade hugwi, e'ie'i ġa onhi'igatuavo Paulo'ġa pe.

⁴⁰ Igwete Paulo'ġa hoi cadeia hugwi a'ero. Lídiahêa ronga pe na'ê ġa hoi. Pevo ġa Jesus'gareheve'ġa ndepiagi. Igwete Paulo'ġa ei ġa pe:

—Pejiko hete ti Jesus'ga rehe jipi, ei ġa ġa pe.

Aerê Paulo'ġa hoi ogwovo cidade hugwi.

17

Paulova'ea oho Tessalônica pe

¹ Igwete Paulo'ġa hoi pea rupi cidade de Anfípolis pe aerê Apolônia pe no. Aerê ġa vahemi ojipe'i pe no Tessalônica pe. Pevo tuvi judeus'ġa jatyahava. ² A'ero sábadu rupi Paulo'ga hoi ipype ġa pyri a'ero. A'ereki sábadu nanani ga hoi judeus'ġa jatyahava pype jipi. Três vezes Paulo'ga hogahoi pevove'ġa monhi'inhi'iġa aherembikwatijara rehe Tupana'ga mombe'uhava rehe. ³ Igwete ga imombe'ukatui javo ġa pe.

—Nahanahã ahe ei ikwatija hako, ei Paulo'ga. Cristo'ga manoa pe ahe ei a'ero tokwaha ti ga hahyva'ea omanomo javo. Cristo'ga kwerava pe ahe ei no tokwerava'ja ti ga omanoa hugwi javo, ei ga. Jesus'ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo. A'ereki gaha ahe nhi'ipo'ru pa ikwehe. Gaha ji amombe'u kiro pe me a'ero Jesus'ga, ei Paulo'ga ġa pe.

⁴ Igwete jara'ġa Paulo'ga nhi'iġa reroviari ga mbopogweavo ojikoty'a Paulo'ġa pavêi judeus'ġa.

Na jitehe ko judeus'garũive'ġa – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe. Grego ko ġanhi'iġa. He'yjuhuve'ġa Paulo'ġa mbopogwei ojikoty'a ġa pavēi. Kunhangwera'ġa na jitehe no onhimongyavo imbateve'ġa.

⁵ Judeus'ġa ki a'e te onhimyrō Paulo'ġa ndehe hepiagame Paulo'ġa mbopogwea. Nurã ġa okote'varuhuve'ġa nderuri ojipyri – kiroki ġa okoteheuhu oporavykye'yma jipi. Igwete ġa ġa mbojatykai ġa mbohapukapukaita Paulo'ġa ndehe cidadepeve'ġa momymomyinauka. A'ero ġa hoahypavi Jasão'ga ronga pe tiheka ti Paulo'ġa javo.

—Tiroho ti ġa mytu'ē me ġandovaki, ei ġa ojohupe novĩa.

⁶ Ndohepiagi reki ġa Paulo'ga ipype. Silas'ga ġa ndohepiagi no.

—Jasão'ġa ti tipyhy a'ero Jesus'gareheve'ġa, ei ġa ojohupe.

A'ero ġa Jasão'ġa pyhygi ġa nderohyryryga ġa nderogwovo huvihava'ġa pyri. Igwete ġa ei ġa pe:

—Paulo'ġa iporayvaruhu ogwoogwovo ġagwyri pe nhaporemō ġa momymomyina, ei ġa o'mbero ġa pe. Igwete ġa nduruhui kiro nhande pyri no. ⁷ A'ero Jasão'ga ġa mbuhurukari ġwonga pe ġa mombytavo ojipyri, ei ġa ġa pe. Ga nhaporemō nohendukatui nhanderuvihavuhu'ga nhi'iġa César'ga nhi'iġa. A'ereki ġa e'i: “Hajiheve'ga aġwamo nhanderuvihavuhuro oko,” ei ġa, ei ġa. “Jesus ko garera,” ei Paulo'ġa, ei ġa ġa pe.

⁸ Onhi'igame a'ea rehe ġa pe ġa imomymomyi huvihava'ġa py'a jara'ġa py'a no. ⁹ Igwete huvihava'ġa ei Jasão'ġa pe:

—Imbuhumbuhurame itambere'ia ore ve po ti ore pe mo'ẽukari pe mondovouka a'ero, ei ġa. Pe ndekokaturame po ti ore imbuhura'javi peitam-bere'ia pe me a'ero nehẽ, ei ġa ġa pe.

Igwete Jasão'ġa imondoi itambere'ia ġa pe. A'ero ġa Jasão'ġa mbopiro'yukari ġa mondovouka.

Paulova'ea oho Beréia pe

¹⁰ Kotihĩ ypytunimo Jesus'gareheve'ġa Paulo'ġa mondoukari cidade hugwi a'ero topyhygyme ti ġa Paulo'ġa javo. Igwete Paulo'ga hoi pea rupi cidade de Beréia pe okovo Silas'ga pavẽi. Ovahemame ġa jogwerohoi judeus'ġa jatykahava pype upa. ¹¹ Igwete Paulo'ġa imombe'umbe'ui ġa pe Tupana'ga nhi'ġa. Beréiapeve'ġa koji'i pyry hete reki Tessalõnicapeve'ġa hohe. A'ereki ġa ġwendu pota hete Tupana'ga mombe'ua. Paulo'ġa imombe'urame ġa ei ojohupe: “Tihepia ti imombe'ukatua.” Nurã ġa hoi hepiaga aherembikwatijara jipi Tupana'ga mombe'uhava nahã reki ra'e javo.

¹² A'ero ġa heroviari ojikoga Jesus'ga rehe on-himongyavo. He'yive'ġa kunhangwera'ġa ojiko Jesus'ga rehe no imbateve'ġa. Grego ko ġanhi'ġa. Akwaimbae'ġa na jitehe grego ġanhi'ġa. Igwete ġa jikogi Jesus'ga rehe onhimongyavo. ¹³ Emo ojipe'ġa Paulo'ġa mombe'u judeus'ġa pe – perope Tessalõnica pe.

—Paulo'ga oho Beréia pe raji'i, ei ġa. Kiro ga imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'ġa ġa pe no, ei ġa ġa pe.

Ikwahavame judeus'ġa hoi Beréia pe a'ero. Igwete ġa eġa'euhui Beréiapeve'ġa pe i'mbe hete

Paulo'ga pe me javo. Nahã ġa he'yjuhuve'ġa momymomyi upa. ¹⁴ Nurã Jesus'gareheve'ġa Paulo'ġa mondoukaripei a'ero toho ti ga ypiahu pe javo. Emo Silas'ga opyta na'ẽ Beréia pe Timóteo'ga pavêi. Kiroki ġa Paulo'ga reroġo – gwerohoho ġa ga ypiahu pe. ¹⁵ Aerẽ ġa ga rero'avi ga rerogwovo cidade de Atenas pe ga reja.

—Pejivy kiroġwe, ei Paulo'ga ġa pe. Pe'ji ti Silas'ga pe Timóteo'ga pe no kotihĩ ti ġa tuhu ji pyri avo, ei Paulo'ga ġa pe.

A'ero ga reja ġa herojivyri herogwovo.

Paulova'ea oho Atenas pe

¹⁶ Igwete Paulo'ga pytai Atenas pe Silas'ġa mboha'uva. He'yjuhuheteva'ea cidadepeve'ġa gwereko ha'angava ġwemimboheteġara. Nurã Paulo'ga py'a oko tehe hepiagame. A'ereki pevove'ġa nombohetei Tupana'ga. ¹⁷ A'ero ga hoi judeus'ġa jatykahava pype Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe. Igwete ga nhi'inhi'igi ġa pe judeus'ġa pe judeus'ġarũive'ġa pe no – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe. Ima'ẽhai pe ga hogahoi jipi ja'javo pevove'ġa pe no. ¹⁸ A'ero ġa nduri Paulo'ga pyri – kiroki ġa ombo'e epicureu'ġa nhi'igagwera rehe. Kiroki ġa ombo'e estóicos'ġa nhi'igagwera rehe – ġa uhu ga pyri no. Igwete ġa Paulo'ga nhi'igayvari a'ero. Jara'ga e'i ojohupe:

—Gara rehe ga onhi'iguhũ naerũ? ei ġa.

Jara'ga e'i:

—Omombe'u po ga hajiheve'ġa yvagipeve'ġa ovuhu, ei ġa.

A'ea ġa ei. A'ereki Paulo'ga omombe'u Jesus'ga ġa pe. Omombe'u ga omanove'ġa mbogwerava

no. ¹⁹ A'ero ġa Paulo'ga rerohoi yvytyruhua rehe Areópago rehe. Igwete ġa jatykai tihendu ganhi'ġa javo.

—Emombe'u kiroġwe ore ve enhimomombe'upyahua torohendu, ei ġa ga pe. ²⁰ A'ereki hajiheva'ea nde eremombe'u ore ve ore monhimomby'avo. Nurã torokwaha tuhẽ neremimombe'ua, oro'e ore nde ve, ei ġa.

²¹ A'ereki ġa nhaporemomombe'ui inhi'ĩ ranuhũ jipi Atenaspeve'ġa hajiheve'ġa no – kiroki ġa u ġa pyri upa Atenas pe. Nane'ymi ġa imombe'umbe'ui mbaterapyahua ojohupeupe. Nanongara jate ġa ġwendu pota jipi no. Nurã ġa Paulo'ga rerohoi pevo tomombe'u ga mbaterapyahua ore ve javo.

²² A'ero Paulo'ga ami ġapyteri pe yvytyruhua rehe Areópago rehe. Igwete ga ei Atenaspeve'ġa pe:

—Pembohete hete po pe yvagipe'ġa, ei ga.

²³ A'ereki jikwavame pehea rupi ji ahepiepia ha'angavaparavuhua imboheteheva, ei ga ġa pe. Igwete ji hepiagi ikwava'ẽhava. Igwyri pe pe ikwatijari inoġa. “Oroapo ore agwa yvagipeve'ga pe orerembikwahave'yma'ga pe,” e'i penembikwatijaragwera, ei ga. Gaha pe pembohete ga kwahave'yma – gaha jitehe ji amombe'u kiro pe me. Tupana'ga reki ji amombe'u pe me, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁴ —Tupana'ga – gaha oapo yvya yvyakotyva'eareheva'ea reheve – yvaga jaramo ko ga rekoi yvya jaramo no, ei ga. Ga ko nduvi yvyakotyve'ġa nembiapoa pype omboheteheva pype, ei ga ġa pe. ²⁵ Ga gwereko pa mbatera ojive.

Nurã ga ndojikogi yvyakotyve'ğa ndehe ji poko javo ға pe. Gaha ko omongouka pa ahe. Igwete ga imbuhumbuhurukari mbatera ға pe nhaporemo, ei Paulo'ga ға pe.

²⁶ —Tupana'ga oapo naẽ nhaneremboypya ojipejiva'ea hako, ei ga. Aerẽ ga ahe mbohetauhui huvihava'ға mongovo ғандеheve'ға pavẽi. Igwete ga ға mboja'oja'ogi ға mondovo ғagwyri pe nhaporemo, ei ga. Ga'apoa renonde Tupana'ga e'i jipe oyvyteri pe hako: “Nahanahã po ti ға pe nehẽ. Aerẽ po ti nahã nehẽ,” ei ga. “Pevo gwe ti ға toko nehẽ,” ei ga. A'ea Tupana'ga e'i oyvyteri pe hako, ei Paulo'ga ға pe. ²⁷ Nahanahã Tupana'ga japoi ға nderekovo tajireka ti ға javo. “Ji repia po ti ға ji rekaramе nehẽ,” ei Tupana'ga hako, ei ga. Irupe rõi reki Tupana'ga oko nhande hugwi, ei Paulo'ga ға pe. ²⁸ A'ereki “gaha nhande mongo nhande mbovavagauka,” ei ға. A'ea pe pegwyripeva'ea ei ikwatija no: “Nhande vehevi ko Tupana'ga ra'yramo xako,” ei ahe, ei Paulo'ga ға pe.

²⁹ —Tupana'ga ra'yramo nhande rekoro ғwaramo ndia'ei po nhande a'ero hamo: “Tupana'ga ko ғanembia'java'ea ouro apopyra'java'ea prata apopyra'java'ea. Ita apopyra'java'ea ko ga.” Ndia'ei po a'ea ga pe hamo, ei Paulo'ga imombe'gwovo ға pe. ³⁰ Ymya ға erame a'ea Tupana'ga pe ga imbogwawetena'ei ғanhi'ға. A'ereki a'ea rupi ға ndokwahavi ve. Emo ga nombogwawukara'javi ғandekote'varuhua kiro, ei ga. Kirogwe ga ehetei yvyakotyve'ға pe ғagwyri pe nhaporemo: “Perojijyi pejeaporoғita pejipohia

pejikote'varuhua hugwi,” ei Tupana'ga ġa pe, ei ga.

³¹ —Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga Jesus'ga mbo'eukari ġandeaporogita pe nehē. A'ereki ymya ga e'i Jesus'ga pe: “Aerē po ti ndehe ere'e ġa pe nehē,” ei Tupana'ga ga pe. A'ea rupi katu po ti Jesus'ga ekatui ġa pe a'ero nehē ikwahava ġandeaporogitapyryva ojipe'ġa ndeaporogitate'varuhua nehē, ei Paulo'ga ġa pe. Tupana'ga okwahavukaripe Jesus'ga rembi'eaġwama yvyakotyve'ġa pe ikwehe. A'ereki ga ombogwera Jesus'ga mongovo, ei ga Atenaspeve'ġa pe.

³² Henduvame Paulo'ga nhi'iġa Jesus'ga kwerava rehe jara'ġa ga rerekomemui. Emo jara'ġa e'i: —Torohenduva'ja ti nenhi'iġa a'ea rehe nehē.

³³ A'ero Paulo'ga hoi ġapytera hugwi ogwovo. ³⁴ Jara'ġa ojikoty'a Paulo'ga pavēi ojikoga Jesus'ga rehe. Dionísio'ga – kiroki ga omogita pevove'ġa ojipe'ġa pavēi yvytyruhua rehe Areópago rehe jipi – ga ojikoty'a Paulo'ga pavēi ojipe'ġa no Damárishēa no.

18

Paulova'ea oho Corinto pe

¹ Aerē Paulo'ga hoi pea hugwi Atenas hugwi ogwovo cidade de Corinto pe. ² Pevo ga Áquila'ga repiagi. Pontopeve'ġa gwyri pe Áquila'ga ari kako. Aerē ga hoi Itáliapeve'ġa gwyri pe upa. Pevo ga ruvi cidade de Roma pe Áquila'ga. Aerē ġanduvihavuhu'ga Cláudio'ga imondoi onhi'iġa Romapeve'ġa pe. Igwete ga ei:

—Judeus'ga ti toho pa agwa hugwi Roma hugwi, ei ga ġa pe.

Áquila'ga ko judeuramo. Nurã ga hoi Itáliapeve'ġa gwyra hugwi a'ero ġwembirekohẽa pavẽi Priscilahẽa pavẽi. A'ero ġa nduri upa cidade de Corinto pe ikwehe. Pevo Paulo'ga Áquila'ġa ndepiagi a'ero. ³ Igwete ga ruvi ġa pyri tendas apovo. A'ereki Áquila'ġa na jitehe oporavyky a'ea rehe no. Tapy'ynhapira pyvõ ġa japoĩ tendas aherapyjamo tipyhy ti itambere'ia a'ea rehe javo. Nurã Paulo'ga ruvi ġa pyri tendas apovo jipi. ⁴ Sábado rupie'yimi Paulo'ga hoi ġajatykahava pype. Igwete ga ġa monhi'inhi'ĩhetei judeus'ga judeus'ġarũive'ġa no – kiroki ġa grego ġanhi'iġa.

—Perovia ti nhiremimombe'ua pe me, ei ga ġa pe. A'ereki ji amombe'u katu javo.

⁵ Aerẽ Silas'ga ruri Macedõniapeve'ġa gwyra hugwi Timóteo'ga pavẽi. Ga ndurame Paulo'ga pyri Jesus'ga mombe'ua rehe jate Paulo'ga poravykyi a'ero. Igwete ga ei judeus'ġa pe:

—Jesus'ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga ġa pe.

⁶ Emo judeus'ġa Paulo'ga rayvari o'ete'varuhuavo ga pe. Nurã Paulo'ga imbovavagi opira nahã ti ji hepiukari ġandekote'varuhua javo.

—Napehendupotari pe nhinhi'iġa, ei Paulo'ga ġa pe. Po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, a'ero po ti pe napembojari pejihoa ji rehe nehẽ. A'ereki ji amombe'u katu pe me pe momoranduva, ei ga. Pe tuhẽ po ti pe nhimomboruka hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei ga. Aġwamo

po ti ji hoi judeus'garũive'ğa pyri a'ero Jesus'ga mombe'gwovo ға pe jipi nehẽ, ei Paulo'ga ға pe.

⁷ A'ero ga hoi ға hugwi ogwovo. Igwete ga hoi judeu'garũive'ga ronga pype Tício Justo'ga ronga pype. Garonga judeus'ğa jatykahava ypyvo oko. Ojiko ga Tupana'ga rehe Tício Justo'ga. Igwete Paulo'ga hoi garonga pype. ⁸ Aerẽ Paulo'ga Jesus'ga mombe'umbe'ui pevove'ğa pe. Igwete Crispo'ga – kiroki ga huvihavamo oko ғajatykahava pype – kiro ga jikogi Jesus'ga rehe ғwongapypeve'ğa pavẽi. Na jitehe Paulo'ga nhi'iға renduvame he'yive'ға jikogi Jesus Cristo'ga rehe Corintopeve'ға. A'ero Paulo'ğa ға mobatizaukari ға nderekovo.

⁹ Aerẽ Jesus'ga nhi'iғi Paulo'ga pe gakiri pe ypytunimo. Igwete ga ei ga pe:

—Terekyhyji ti ға hugwi, ei ga ga pe. Terepigi ti imombe'gwombe'gwovo ға pe. ¹⁰ A'ereki jihi ko ako nde pyri, ei Jesus'ga. Nombohahyukari po ti ға nde ve nehẽ. A'ereki jireheve'ға he'yjuhu avo cidade pe, ei ga Paulo'ga pe.

¹¹ Igwete Paulo'ga ға mbo'embo'ei Jesus'ga mombe'ua rehe. Ojipeji kwara ga ruvame pevo.

¹² Irũa mbytera rupi judeus'ğa jatykai Paulo'ga rehe ga pyhyga ga rerogwovo Gálio'ga pyri. Gálio'ga ko pevove'ға governador'ga Acaiapeve'ға gwyrì pe. Igwete judeus'ğa Paulo'ga rerohoi ga pyri te'i ti ga Paulo'ga reaporoғita pe javo.

¹³ Igwete ға ei Gálio'ga pe:

—Agwa'ga e'i ahe ve: “Nahã po ti pe Tupana'ga mbohetei hamo,” ei Paulo'ga, ei ға. Na rũi reki oreramonha'ea ore mbo'ei hako, ei ға Gálio'ga pe.

14 Paulo'ga nhi'igwerĩrame kiro Gálio'ga ei judeus'ğa pe:

—Po Paulo'ga rekote'varuhuro, a'ero po ji hendukatui penhi'iga hamo pe imbojaramo ga rehe hamo, ei ga ģa pe. ¹⁵ Emo pe ga rayva garemimbo'ea rehe penamohava'ea nhi'igagwera rehe no, ei ga. Pe tuhẽ ti pemohiġatu a'ea a'ero. Ji nda'ei tuhẽ nanongara pe, ei Gálio'ga ģa pe.

¹⁶ Igwete ga ģa momborukari onga hugwi.

¹⁷ A'ero ģa nhaporemoo Sóstenes'ga pyhytehei – kiroki ga huvihavamo oko judeus'ğa jatukahava pype. Igwete ģa ga pyhygi ga nupanupamo pevo onga ypyvo. Gálio'ga ombogwavete reki ga nupanupãrame.

Paulova'ea ojivyra'ja Antioquia pe

¹⁸ He'yi Paulo'ga pytai pevo Jesus'gareheve'ğa pyri. Aerẽ ga hoi ģa hugwi.

—Xaho ti Síriapeve'ğa gwyri pe, ei ga Áquila'ga pe Priscilahẽa pe no.

—Xaho ti a'ero, ei ģa.

Ga horame cidade de Cencreia pe Paulo'ga nhi'igi Tupana'ga pe a'ero.

—Nahanahã po ti ji rekoi nehẽ, ei ga Tupana'ga pe. Nahã jirekorame po ti ji ndakytiukara'javi ji'ava nehẽ, ei ga.

A'ero ga nhiapinukari na'ẽ pevo. Aerẽ ģa nhin-haġi itayharuhua pype ogwovo. ¹⁹ Ga vahemame cidade de Éfeso pe Paulo'ga hoi Áquila'ğa ndeja. Igwete ga hoi na'ẽ judeus'ğa jatukahava pype onhi'inhi'iga ģa pe. ²⁰ Aerẽ Jesus'gareheve'ğa ei Paulo'ga pe:

—Koji'i epyta ore pyri, ei ġa ga pe novĩa.

²¹ —Kiro ji hoi tuhẽ, ei ga ġa pe.

Ohorame ġa hugwi ga ei:

—Tupana'ga ipotarame po ti ji rura'javi pe pyri nehẽ, ei ga ġa pe.

Igwete ga avi itayharuhua pype ojipe'ġa pavẽi herogwovo Éfeso hugwi.

²² Aerẽ Paulo'ġa hoi ovahema cidade de Cesaréia pe o'eamo. A'ero ga hoi pea rupi Jerusalém me. Oho ga jiji onhi'iġa Jesus'gareheve'ġa pe. Aerẽ ga hoi Antioquia pe Síriapeve'ġa gwyri pe. ²³ Mbaigwe ga ruvi pevo ġa pyri. Pea hugwi ga hogahoi imbojoapiapiavo cidades ogwovo Galáciapeve'ġa gwyrura rupi Frígiapeve'ġa gwyrura rupi no. Igwete ga Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe.

Apolova'ea omombe'u Jesus'ga

²⁴⁻²⁵ Aerẽ Apolo'ga hoi cidade de Éfeso pe. Ga ko judeuramo cidade de Alexandriapeve'ga. Onhi'iġatu Apolo'ga imombe'urame mbatera. Ikwatijara ga okwaha hete Tupana'ga mombe'uhara. Ojipe'ġa ombo'e ga Jesus'ga nhi'iġarupiva'ea rehe. Emo ga ndokwahapavi ve Jesus'ga mombe'ua. João Batistava'ea nhi'iġa rehe jate ġa Apolo'ga mbo'e – kia ko João Batistava'ea omombe'u ġa pe Jesus'ga mombe'urame ahe ġa mobatizarame yhya pyvõ jipi. A'ea jate Apolo'ga okwaha a'ero. Igwete Apolo'ga hoi Éfeso pe. Pevo ga ġwembikwahava imombe'uhetei ġa pe Jesus'ga mombe'gwovo. ²⁶ Aerẽ ga hoi judeus'ġa jatykahava pype ġa mbo'embo'eavo ġa pojihuve'yima. Igwete Priscilahẽa henduvi ganhi'iġa Áquila'ga pavẽi.

A'ero ġa Apolo'ga rerohoi ġwonga pe. Kiro ġa Tupana'ga nhi'iġarupiva'ea mombe'ukatupavi a'ero ga mbo'eavo.

—Nahanahã po Tupana'gareheve'ġa ndekoi hamo, ei ġa ga pe.

²⁷ Aerẽ Apolo'ga ei Jesus'gareheve'ġa pe:

—Kiro po ti ji hoi Acaiapeve'ġa gwyri pe nehẽ.

—Eho ti a'ero, ei ġa ga pe.

Igwete ġa ikwatijari imondovouka onhi'iġa pevove'ġa pe Jesus'gareheve'ġa pe.

—Pembuhuruka katu ti Apolo'ga pejipyri, e'i ġanembikwatijara.

A'ero Apolo'ga herohoi ġanembikwatijara imondovo ġa pe. Pevo ga ġa pokopokogi ġa nderekovo – kiroki ġa ojiko Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga remimombyryva ġwaramo ojive.

²⁸ Igwete Apolo'ga judeus'ġa monhi'inhi'iġi ja'javo ġa pe pevove'ġa ndovaki. Omombe'umbe'u ga ġa pe ikwatijara Tupana'ga mombe'uhara.

—“Nahã po ti Cristo'ga rekoi nehẽ Tupana'ga remimbuhurukara'ga nehẽ,” e'i ikwatijara, ei ga ġa pe. Na tuhẽ reki Jesus'ga rekoi ikwehe, ei ga. Nurã ore nhimombaragwahavi Jesus'ga rehe ga tuhẽ ko Cristoramo javo, ei ga ġa pe.

A'ea renduvame judeus'ġa nonhi'iġa'javi a'ero. A'ereki ga omombe'u katu.

19

Paulova'ea oho Éfeso pe

¹ Apolo'ga ruvame Corinto pe ko Paulo'ga hoi Galáciapeve'ġa gwyrupa Frígiapeve'ġa gwyrupa no. Aerẽ ga vahemi cidade de Éfeso pe. Pevo

Paulo'ga ġa ndepiagi Jesus'gareheve'ġa. 2-7 Doze ko ġa. Igwete Paulo'ga ei ġa pe:

—Pe jikogypyrame Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga ra'uva uhu pe pyri raikwehe? ei ga ġa pe.

—Ndorokwahavi a'ea, ei ġa. Norohendun-hoġwenondei ore Tupana'ga ra'uva mombe'ua, ei ġa ga pe.

—Manongara rehe ġa pe mobatizai a'ero naerũ? ei ga ġa pe.

—João Batistava'ea remimombe'ua rehe ġa ore mobatizai ikwehe, ei ġa.

Igwete Paulo'ga ei ġa pe:

—João Batistava'ea ġa mobatizai ġa pohirame okote'varuhua hugwi, ei ga. Igwete ahe Jesus Cristo'ga mombe'ui israelitas'ġa pe jipi, ei ga. “Pe-jiko ti ga rehe – kiroki ga u pe pyri ji py'rovo Jesus Cristo'ga,” ei João Batistava'ea ġa pe, ei ga ġa pe.

A'ea Paulo'ga ei ġa pe pejiko jitehe ti Jesus'ga rehe javo.

A'ea renduvame ġa nhimobatizaukari opojykaharete'gareheva'ero Jesus Cristo'gareheva'ero. Paulo'ga pokopokogame ġa ndehe Tupana'ga ra'uva uhu ġa pyri ġa nderekokatuavo. A'ero hajihe ġanhi'iġa aherembikwahave'ỹva'ea. Tupana'ga nhi'iġa ġa omombe'u no.

⁸ Aerē Paulo'ga hoi judeus'ġa jatykahava pype onhi'inhi'iġa ġa pe.

—Tupana'ga remimbuhurukara'ga uhu reki raikwehe Jesus'ga. Nurã ti pejiko ga rehe, ei ga. A'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

Três jahya rupi ga hogahoi ipype javo ġa pe ġa pojihuve'yama. ⁹ Emo jara'ġa

noangarihu hendukatue'yma ganhi'iġa. A'ero ġa imbotegwetei Jesus'ga nhi'iġarupiva'ea o'ete'varuhuavo jupe he'yjuhuve'ġa ndovaki. Nurā Paulo'ga hoi ġa ndeja ogwovo. Igwete ga Jesus'gareheve'ġa nderohoi ojupi. Ojipea pype onga pype ga ġa nderohoi a'ero ġa nderuva – perope Tirano'ga ombo'embo'e ojiheve'ġa ġa nderekovo. Pevo Paulo'ga ġa nderohoi ġa monhi'inhi'iġa jipi. ¹⁰ Dois ga kwara mbo'ari ġa monhi'inhi'iġa ġa nderekovo. A'ero Ásiapeve'ġa nhaporemō henduvi Jesus'ga mombe'ua. Judeus'ġa ġwendu. Judeus'ġarūive'ġa ġwendu jitehe Jesus'ga mombe'ua.

Cevava'ea ra'yrava'ea

¹¹ Igwete Tupana'ga japoukahetei Paulo'ga pe ahemonhimomby'aheteva'ea. ¹² Tapy'ynhapira Paulo'ga rembipo'rua ġa herohoi ga hugwi. Tapy'ynhapi'ria vehevi ġa herohoi inoġa itetirūave'ġa ndehe kiro ipigi ġatetirūa ġa hugwi. Anhaġa ġa pojykarame ojipe'a ġa hugwi no. ¹³ Igwete jararamo judeus'ġa – kiroki ġa ohoho anhaġa ipe'ape'avo ojipe'ġa hugwi jipi – kiro ġa ei ojohupe:

—Paulo'ga javijitehe ti tipe'a anhaġa ġa hugwi Jesus'ga renoina no, ei ġa.

Igwete ġa ei jupe a'ero:

—Jesus'ga – kiroki ga Paulo'ga omombe'u jipi – kiro ga ei pe me tojipe'a ti ġa hugwi javo.

A'ea ġa ei anhaġa pe.

¹⁴ Kiro Ceva'ga ra'yra'ġa ei no:

—Nhande ti xa'e anhaġa pe no.

Ceva'ga ko judeuramo oko mbatera kwava'ehara'ga nduvihavamo. Sete gara'yra'ga. Igwete Ceva'ga ra'yra'ga ei anhağa pe Jesus'ga renoina tojipe'a ti ġwembipojykahara'ga hugwi jawo novia. ¹⁵ Igwete anhağa ei ġa pe:

—Ji ndajipe'ai ga hugwi penhi'iğa rupi jigwove'y, e'i ġa pe. Jesus'ga ji akwaha. Paulo'ga ji akwaha no. Oro pe, ji ndopokwahavi. Ndakoi'i'i ji penhi'iğa rupi, e'i ġa pe.

¹⁶ A'ero ga – kiroki ga anhağa opojyka ga – a'ero ga pori Ceva'ga ra'yra'ga ndehe nhaporem o anhağa popoakara rerekovo ġwaramo. Igwete ga jigwarai ġa ndehe ġa nupanupamo ġapira mbotararaga. A'ero ġa ka'nhyimi ga hugwi opire'yma henonhana.

¹⁷ Igwete Éfesopeve'ğa hendupavi ġanupanupāgwera judeus'ğa judeus'ġarūive'ğa pavēi. Ikwahavame ġa kyhyjipavi tihenoitehyme ti Jesus'ga jawo. Igwaigwavete ġa Jesus'ga mbohetehetei a'ero. ¹⁸ Igwete Jesus'gareheve'ğa nduri onhimongyavo okote'varuhua imohema ġandovaki. ¹⁹ Kiroki ġa ipaji – kiro ġa ei a'ero xapohi pa nanongara hugwi jawo. Igwete ġa herueruri inoğa opajia rupiara ikwatijara. Igwete ġa imbokaipavi pevove'ğa pyteri pe. Hepiagame ojipe'ğa ei:

—He'yjuhuheteva'ea ġa imondomondo itambere'ia a'ea rehe nhaporem o ikwehe novia cinquenta mil itambere'ia, ei ġa imbokaipyra repi-aga.

²⁰ Nanongara nhaporem o gweroviaruka hete Tupana'ga mombe'ua ojipejipe'ğa pe.

Igwaigwavete he'yjuhuve'ġa hendukatui ojikoga Jesus'ga rehe a'ero.

Éfeso pe ahe onhomomyi Paulova'ea rehe

²¹ Aerē Paulo'ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ji hoi Macedôniapeve'ġa gwyrā rupi Acaiāpeve'ġa gwyrā rupi no,” ei ga. “Aerē po ti ji hoi cidade de Jerusalém me nehē. Pea hugwi ti taho tuhē hepiaga cidade de Roma no,” ei Paulo'ga oyvyteri pe.

²² Igwete ga opokohara'ġa mondon-hoġwenondei Macedôniapeve'ġa gwyrā pe Timóteo'ga Erasto'ga no. A'ea ja ga pytai jiji Ásiapeve'ġa gwyrā pe okovo.

²³ A'ea rupi Éfesopeve'ġa nhomomymomyi Jesus'ga nhi'ġarupiva'ea rehe. ²⁴ A'ereki Demétrio'ga onhimonha'nga Paulo'ga rehe. Nurā ga onhipavēive'ġa mbojatykai ja'javo ġa pe. Demétrio'ga oapoapo pratava'ea ojipe'ġa pavēi jipi. Dianahēa ryrūa ra'anga'via ġa oapoapo. A'ereki Dianahēa oko ġanemimbohete haramo. A'ero ġa hugwi ojipe'ġa ipyhypyhygi hēaryrūa ra'anga'via itambere'ia kwepyga ġa pe. A'ea rehe gwe Demétrio'ġa imono'ono'oġuhūi itambere'ia ojive ha'anga'via rehe. ²⁵ Igwete Demétrio'ga onhipavēive'ġa mbojatykai jara'ġa no – kiroki ġa oapo ha'anga'via jitehe prata pyvō. Igwete ga ei ġa pe:

—Timono'ono'ō nhande itambere'ia nhandejive nhanerembiapoagwera rehe jipi. Pekwaha pe a'ea, ei ga ġa pe. ²⁶ Pe pehepia kiro akoja'ga rura kokoty. Pehendu pe Paulo'ga remimombe'ua no, ei Demétrio'ga ġa pe.

A'ereki ga e'i: “Aherembiapoa imbohete hava ko Tupanamo rõi oko,” e ko Paulo'ga, ei ga. Igwete Paulo'ga heroviarukaruhui onhi'iga he'yjuhuve'ga pe avo Éfeso pe, ei Demétrio'ga. Ga pe jate rõi reki. Nhandegwyri pe nhaporemo ga Paulo'ga mbopogweuhui ogwovo ganhi'iga rupi onhimongyavo Ásia pe nhaporemo, ei ga ga pe. ²⁷ Kiro po ti ga ete'varuhupavi nhande japorame ha'anga'via a'ero nehẽ, ei ga. A'ea jate rõi reki. Kiro po ti ga ndokoa'javi Dianahẽa ryrua rehe a'ero nehẽ. Ásiapeve'ga nhaporemo ombohete hete Dianahẽa jipi yvyakotyve'ga nhaporemo reki. A'ereki hẽa huvihavuhu yvagipeva'ero, e'i tehe ga ga pe. Emo ga hopavame Paulo'ga nhi'iga rupi po ti hẽa ndahuvihava'javi a'ero nehẽ, ei Demétrio'ga ga pe.

²⁸ Henduvame Demétrio'ga nhi'iga ga nhimboahivuhui Paulo'ga pe a'ero. Igwete ga eahyahivi.

—Huvihavuhu ko Dianahẽa Éfesopevehẽa, ei ga.

²⁹ Igwaigwavete ga nhimongyi ohapukapukaita cidade pe onhomomymomyina. Igwete ga Gai'ga pyhygi. Aristarco'ga ga opyhy no. Ga ko Paulo'garupive'ga Macedôniapeve'ga. Igwete ga ga pyhygi ga nderohoahyavo nhandaipe ongauhua pype – perope ga ojatykatyka jipi. ³⁰ Ikwahavame Paulo'ga ei:

—Kiro ji hoi pevo ga pyri nhinhi'iga ga pe, ei ga novãa.

Emo Jesus'gareheve'ga nomondoukari ga gapyteri pe. ³¹ Ojipe'ga ombuhuruka onhi'iga ga pe no huvihava'ga.

—Terehoi ti ejipiuka ongauhua pype, ei ġa ga pe.

A'ereki ġa oarō hete Paulo'ga. ³² Igwete ġa – kiroki ġa ojatyka pevo – kiro ġa hapukapukaitehei onhomomyina. Ohapukai paravuhu ġa upa. Emo koji'iheteve'ġa ei onhimongyavo: “Maraname nhande jatykauhutehei kiro nhandejupa naerū?” ei ġa ojohupe. ³³ Igwete judeus'ġa Alexandre'ga moanhani ga mondovo ġapyteri pe. Ga repiagame jara'ġa ei:

—Gaha reki.

Igwete Alexandre'ga pova'eġi ġa pe pepi te javo.

—Tamombe'u katu na'ē pe me, ei ga ġa pe novīa.

³⁴ Emo onhimombaragwahavame ga rehe jara'ġa ei:

—Ga ko judeuramo oko. Tihenduvyme ti ga a'ero, ei ġa ojohupe.

A'ero ġa eġa'epavi:

—Huvihavuhu ko Dianahēa Éfesopevehēa.

Kwara ipyryryma rupi duas horas rupi ġa jog-werohapukapukai a'ea javo.

³⁵ Aerē tavijara'ga ruri ġa mombiga ikwatijahara'ga. Igwete ga ei Éfesopeve'ġa pe:

—Tikwaha pa ko nhande hēaryrua rerekokatua – kiroki hēa huvihavuhuhetero oko Dianahēa, ei ga. Éfesopeva'ero nhande tireko katu hēaryrua hēara'angava no – kiroki ita ohi yvaga hugwi imbohetehavamo, ei ga ġa pe. ³⁶ Tikwaha pa nhande a'ea. Nurā po pe pigi hamo. Pejapyaka katu ti, ei ga ġa pe. ³⁷ Agwa'ġa pe peru kiro novīa. Emo ġa nomimi reki mbatera nhandejatykahava hugwi.

Ga nombotegwetei reki hēa no nhaneremimboheteharahēa, ei ga ġa pe. ³⁸ Po ti Demétrio'ġa imbojapotari ġa ndehe nehē, a'ero po ti ġa ġa nderohoi ġa mombe'gwovo huvihava'ġa pe nehē hamo, ei ga. Huvihava'ġa ndekorame imohiġatuavo po ti ġa ġa nderohoi ġa pyri imbojamboja ġa ndehe hamo, ei ga ġa pe. ³⁹ Po ti pe ikwahapotari ojipe'ia mbatera nehē a'ea pe po ti cidadepeve'ġa e'i ojatykarama nehē, ei ga ġa pe. ⁴⁰ A'e ji pe me: Kiro po ti nhanderuvihava'ga e'i nhande ve nehē: “Gara rehe tuhē pe jatykauhui pehapukapukaita?” e po ti ga nhande ve nehē, ei ga. Marāi po ti nhande ga pe a'ero nehē? ei ga. Nianhi'īgi po ti nhande nehē nhandepoyjayjare'yma ġwaramo nehē. A'ereki nhande xajatyka tehe reki, ei ga ġa pe.

⁴¹ Aerē ga ei ġa pe a'ero:

—Pekwaki'o ti kiro pejigwojigwovo, ei ga.

Cidadepeve'ġa opi pa a'ero ogwovo.

20

Paulova'ea ohoa'ja Macedônia pe Grécia pe no

¹ Igwete Paulo'ga Jesus'gareheve'ġa mbuhurukari ojipyri. Igwete ga ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe ja'javo ġa pe. Aerē ga ei ġa pe:

—Kiro po ti ji hoi Macedôniapeve'ġa gwyri pe nehē, ei ga ġa pe.

² Igwete ga hoi Jesus'gareheve'ġa pyri Macedôniapeve'ġa gwyrarupe ogwovo. Igwete ga ega'ei ġa pe pejiko hete ti Jesus'ga rehe javo. Aerē ga hoi Gréciapeve'ġa gwyri pe. ³ Três jahyarupe ga ruvi pevo.

—Taho ti kiro Síriapeve'ğa gwyri pe, ei ga novĩa.
Ga nhinhağwerĩrame itayharuhua pype ojipe'ğa ei ga pe.

—Judeus'ğa nde juka pota kiro, ei ға Paulo'ga pe.
Igwete ga ei:

—Pea rupi po ti ji hoi a'ero nehẽ jijivya Macedôniapeve'ğa gwyra rupi jikwava nehẽ, ei ga.

⁴ Beréiapeve'ga oho ga rupi Pirro'ga ra'ya'ga Sópatro'ga. Tessalônicapeve'ğa oho ga rupi no Aristarco'ga Segundo'ga pavěi. Derbepeve'ga oho no Gaio'ga. Timóteo'ga oho no. Ásiapeve'ğa oho no Tíquico'ga Trófimo'ga pavěi. ⁵ Gahã oho na'ẽ ore renonde ore ra'aromo cidade de Trôade pe. ⁶ Ore rekorame cidade de Filipos pe judeus'ğa japoi toryva. Nanongara rupie'ymi ға i'ui pão ndovuriva'ea. Japopavirẽ ore avi orogwovo Filipos hugwi. Cinco ore kiri ya rupi. A'ero ore va-hemi Trôade pe orerenondeve'ğa ndepiaga. Sete ore kiri pevo orojupa.

Paulova'ea oho Trôade pe mbapavamo

⁷ Sábado rupi ypytunimo ore jatykai Jesus'gareheve'ğa pavěi onga jo'ajo'aruhu pe ti'u ti ojopyri javo. Igwete Paulo'ga nhi'inhi'igi ға pe. Igwaigwavete ga nhi'igi ға pe imboypyhajikatuavo. A'ereki ga oho pota pea hugwi ko'emame. ⁸ He'yi jyapehavuhua pevo jo'ajo'aruhu pe – perope ore orojatyka. ⁹ Oapy ga oina jurukwara rehe yvateva'ea rehe ipyahuve'ga Êutico'ga. Igwete ga ropehyiro Paulo'ga nhi'inhi'igame. Igwaigwavete Êutico'ga

ropehyiro okia. Kiro ga hiri mytu'ẽ me yvyvo upa. A'ero ȝa nhani ojyva ga pyri. Ga pyhygame ȝa ei:

—Omano ahe.

¹⁰ A'ero Paulo'ga jyvi onhinoȝa ga rehe ga anhuvana ga mbogwerava.

—Tapembojui pejipy'a, ei ga ȝa pe. Okwerava'ja ga kiro.

¹¹ Igwete Paulo'ga jiupira'javi pevo jitehe jo'ajo'aruhu pe. Igwete ga i'ui ore pavẽi. Kirẽ koji'i ga nhi'inhi'igi ȝa pe imoȝo'eamo. ¹² A'ero ga hoi ȝa hugwi. Igwete ȝa ipyahuve'ga rerohoi onga pe. Horyory ȝa gambogwerava rehe.

Paulova'ea oho Mileto pe

¹³⁻¹⁴ Aerẽ Paulo'ga ei ore ve:

—Pe na'ẽ ti pe'a pejigwovo cidade de Assôs pe, ei ga. Pevo ti ji mbo'a ji rerogwovo nehẽ. A'ereki ji pea rupi aho pevo, ei ga ore ve.

A'ero ore hoi ga repiaga Assôs pe, ga mbo'avi ga rerogwovo cidade de Mitilene pe. ¹⁵ Pea hugwi ore hoi. Ko'emame ore vahemi ypa'ouhũ me Quios pe. Ko'emame ore hoi ojipe'i pe Samos pe. Ko'emame ore hoi cidade de Mileto pe. ¹⁶ Ndorohoi reki ore cidade de Éfeso pe. A'ereki Paulo'ga ndohopotari pevo.

—Ndajipykopypotari ji Ásiapeve'ȝa gwyrri pe kiro, ei ga. A'ereki ji aho potarahi jigwovo Jerusalém me kiro. Tahepia tuhẽ ti toryva pevo nehẽ Pentecostes, ei ga ore ve.

Paulova'ea onhi'ĩ Éfeso'eva'ea pe

¹⁷ Mileto hugwi Paulo'ga onhi'iga mondoukari Éfeso'eva'ȝa pe tuhu ti ȝa ji pyri javo ȝa pe.

—Tanhi'ĩ na'ẽ ti Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pe, ei ga.

¹⁸ A'ero ġa nduri ga pyri ua. Igwete ga ei ġa pe:

—Pekwaha pe jireaporoġita jirekokatua pe pyri ji rurypyrame avo pegwyri pe Ásia pe ikwehe. Kiromo jate ji rekokaturamo, ei ga ġa pe. ¹⁹ Ji ndavy'ari jitekovo ikwehe. A'ereki judeus'ġa ombohahyuka hete ji ve. A'ereki ġa onhimbohovaja ji rehe, ei ga. Emo ji aporavyky hete jitekovo jipojykaharete'ga pe Jesus'ga pe ga mombe'gwovo pe me. Nanhimbohetei ji pepyteri pe, ei Paulo'ga ġa pe. ²⁰ Ndapojihuvi reki ji imombe'upava pe me mbatera – kiroki imombe'ua pe poko, ei ga. Ndapojihuvi ji pe mbo'eavo Jesus'ga rehe ġandovaki penonga pype no, ei ga. ²¹ A'ea'e ji pe me nhaporemō jipi judeus'ġa pe judeus'ġarũive'ġa pe no. Perojijyi pejeaporoġita Tupana'ga rehe, a'e ji pe me, ei ga. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Pejiko ti nhandepojykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe, a'e ji pe me no, ei Paulo'ga ġa pe.

²² —Kiro po ti ji hoi Jerusalém me a'ero nehẽ. A'ereki Tupana'ga ra'uva ji mondouka pevo, ei ga. Marã po ti ji rekoi pevo nehẽ? ²³ Ojigwarajuhu po ti ġa ji rehe ji mondovo cadeia pype nehẽ, ei ga. A'ea jate ji akwaha. A'ereki a'ea rehe Tupana'ga ra'uva ji momorandu ji imbojoapiapirame cidades jipi, ei Paulo'ga. ²⁴ Na ġa ji jukai a'ero nehẽ. Jipy'a ndokotehei reki a'ea rehe, ei ga. Nhiremimombe'ua rehe jate ji rekoi. Tamombe'umbe'u pa ti ġa pe. A'ereki Jesus'ga jipojykaharete'ga e'i ji ve ikwehe: “Emombe'u ti ġa pe pyryva'ea. Tupana'ga pyryva ġa pe ti emombe'u

ġa pe,” e ko ga ji ve, ei ga. Nurã ji tamombe'u pa na'ẽ ġa pe Jesus'ga nhi'ipo'ruavo nehẽ, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁵ —Ahoaho ko ji pepyteri pe nhaporemo Tupana'ga mombe'gwovo ikwehe. “Peho ti Tupana'ga nhi'iġa rupi gareheva'ero,” a'e ji pe me ikwehe, ei ga. Emo po ti pe ndapehepiaga'javi jira'oa nehẽ, ei ga. Akwaha ji a'ea. ²⁶ Nurã ji ekatui pe me kiro. Po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ a'ea po ti pe napembojari ji rehe nehẽ. A'ereki ji amomorandu pa pe me a'ea rehe, ei ga. ²⁷ Ndapojihuvi ji imombe'upava pe me Tupana'ga remimbotarimova'ea, ei Paulo'ga ġa pe. ²⁸ Peko katu ti a'ero. Pereko katu pa ti Jesus'gareheve'ġa no, ei ga. A'ereki pe me Tupana'ga ra'uva e'i: “Pehepia katu ti Tupana'gareheve'ġa,” e'i. Pembo'embo'e ti ġa Tupana'ga nhi'iġa rehe jipi, a'e ji pe me, ei ga. A'ereki Tupana'ga opo-
jyka ġa ojive gwa'yra'ga manoro ġwaramo ġa ndepykaramo, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁹ —Tamombe'u ti kiro aerẽva'ea pe me, ei ga. A'ereki ji akwaha penderekoagwama. Ji horame pe hugwi po ti hajiheve'ġa nduri pepyteri pe nehẽ okote'varuhuve'ġa, ei ga. A'ero po ti ġa pe moandyandyi ġwembi'ea pyvõ pe nderekote'varuhuavo nehẽ, ei Paulo'ga ġa pe. ³⁰ Pepyteripeve'ġa vehevi po ti na jitehe nehẽ no. Ga po ti i'mbe jara'ġa pe. A'ero po ti ġa nhimbopogweukari Jesus'gareheve'ġa pe nehẽ, ei ga. ³¹ Pehepia ti a'ero penhimoandyjukare'yma ġa pe nehẽ, ei ga ġa pe. Tapemoka'nhyimi ti nhinhi'iġagwera pe me. A'ereki três ji kwara mondoi pe moġitapava ikwehe. Arimo ji pe moġitai.

Ypytunimo na jitehe ji pe moġitai jijehe'gwovo nhi'aġataruhuramo pe ndehe, ei ga ġa pe.

³² —Kiro ji ei pe me a'ero: Tupana'ga ti tapendereko katu. Tupana'ga pyryva mombe'ua ti tapendereko katu nohō, ei ga. A'ereki gaha pe mbojiko hete Jesus'ga rehe pe mbo'eavo. Aerē po ti Tupana'ga imombyryvi pe me nehē no ga imombyryvame ojiheve'ġa pe nhaporemo nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ³³ Nahā ko ji rekoi pe pyri ikwehe, ei ga. Ji ndapotari ojipe'ġa apoa ouro prata reheve ikwehe. Gapira ji ndapotari no, ei ga. ³⁴ Pekwaha pe jiporavykyagwera. Jipoa pyvō tuhē te ji aporavyky ipyhyga mbatera jijive. A'ero ji imondoī mbatera jijipyrive'ġa pe no, ei ga. ³⁵ Ahepiuka pa ji pe me ikwehe. Nhandeporavykyagwera ikwepykava pyvō po nhande imbatare'ỹve'ġa pokogi a'ero hamo, ei ga. Timoka'nhymyme ti Jesus'ga nhi'iġagwera nhandepojy kaharete'ga nhi'iġagwera. A'ereki ga e'i ikwehe: “Nhanderory nhande ġa imbuhurame mbatera nhandejive. Johe'i tehe nhande roryvamo nhande imondorame mbatera ojipe'ġa pe,” ei Jesus'ga ikwehe, ei ga.

³⁶ Nahā Paulo'ga ei ġa pe. Kirē ga renypy'andurugi onhi'iġa Tupana'ga pe ġa pavēi. ³⁷ Igwete ġa Paulo'ga rerojehe'opavi ga anhuvanhuvana ga rerekovo. Ndovy'ahetei ġa ganhi'iġa renduvame. ³⁸ A'ereki ga e'i ġa pe: “Aerē po ti pe ndapehepiaga'javi jira'oa nehē.” Igwete ġa ga rerohei itayharuhu pe.

Paulova'ea oho Jerusalém me

¹ Igwete ore hoi ġa hugwi a'ero oro'ava herogwovo ypa'ouhũa rehei katu cidade de Cós rehei katu. Ko'emame ore herohoi ojipe pe ypa'ouhũa me Rodes pe. Pea hugwi ore herohoi heroja cidade de Pátara pe o'eamo. ² Pevo ore hepiagi ojipea itayharuhua – kiroki oho ġwerĩ Feníciapeve'ġa gwyri pe. Igwete ore avi a'ea pype herogwovo. ³ Aerẽ ore hepiagi ypa'ouhũa Chipre orojohukoty. Igwete ore kwavi ipyvõ orogwovo Síriapeve'ġa gwyri pe. Pevo ore herojari cidade de Tiro pe. A'ereki pevo ġa ġweno'embota mbatera itayharuhua hugwi. ⁴ A'ero ore eĩ orogwovo Jesus'gareheve'ġa ndeka pevo ġa ndepiaga. Sete ore kiri ġa pyri a'ero. Igwete ġa ei Paulo'ga pe tohoyme ti ga Jerusalém me nehẽ javo novĩa. A'ereki Tupana'ga ra'uva omombe'u jipe ġa pe. “Tiruahũa po ti Paulo'ga pe Jerusalém me nehẽ,” e'i. Emo Paulo'ga e'i ġa pe:

—Aho tuhẽ ti pevo nehẽ.

⁵ Aerẽ ihorame orohohava apiavo ore jivyri itayharuhu pe a'ero. Ga nhaporemõ ore rerojivyri cidade hugwi akwaimba'ero kunhangwera'ġa pavẽi gwa'yra'ġa pavẽi no. Nhimbiari pe ore renypy'andurupavi y'ytĩġa pype oronhi'ĩġa Tupana'ga pe. ⁶ Aerẽ:

—Kiro ore hoi, oro'e ore ġa pe.

Igwete ore ava'javi itayharuhua pype. A'ero ġa jivyra'javi ġwonga pe ogwovo.

⁷ Igwete ore herohoi Tiro hugwi herogwovo cidade de Ptolemaida pe. A'ero ore hoi Jesus'gareheve'ġa ndepiaga ġa anhuvanhuvana.

Ojipeji ore kiri ġa pyri. ⁸ Ko'emame ore hoi. Igwete ore hoi cidade de Cesaréia pe. Igwete ore hoi Filipe'ga ronga pe orojupa. Ymya Filipe'ga ruvi Jerusalém me raikwehe. Gaha ko seteve'ġa nde'yja'ga. Ga pe Jesus Cristo'ga moirūhara'ġa e'i raikwehe: “Gahã ti tomaẽ mbatera imbatere'ỹve'ġa pe jipi,” ei ġa ġa pe raikwehe. Filipe'ga ohooho Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ga pe no. ⁹ Quatro ko gara'yra'ġa kunhangwera'ġa hembirekoe'ỹve'ġa. Ga na jitehe omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'iġa jipi. Igwete ore hoi Filipe'ga ronga pe orojupa. ¹⁰ Mbohapyrete ore kiri pevo ġa pyri. A'ero Ágabo'ga ruri Judéiapeve'ġa gwyra hugwi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga. ¹¹ Kiro ga ruri ore pyri ipyhyga Paulo'ga ku'ayvira ipukuhuva'ea. A'ea pyvõ ga jikupykwari. Ga jipokwari no. Igwete ga ei ore ve:

—Gaku'ayvira ijara'ga mombe'gwovo ji ei: Nahã ti judeus'ġa ga kwari Jerusalém me nehẽ, ei ga. A'ero po ti ġa ga mondoukari judeus'ġarũive'ġa po pe nehẽ ga pyhygauka nehẽ, ei ga. A'ea Tupana'ga ra'uva e'i, ei Ágabo'ga ore ve.

¹² Henduvame ganhi'iġa ore ehetei Paulo'ga pe pevove'ġa pavẽi:

—Terehoa'javi ti Jerusalém me a'ero, oro'e ore ga pe novã.

¹³ Igwete Paulo'ga ei:

—Maraname pe jehe'ouhui ji rehe? Pe ji mbopy-agwyruhu javo ji ve novã, ei ga. Na ġa ji kwari ji jukavo vehevi te a'ero nehẽ, ei ga. Ji ti aho jate tuhẽ pevo nehẽ Jesus'ga rehe jipojykaharete'ga rehe nehẽ, ei ga.

14 Ndokoi ga orenhi'ĩga rehe.

—Nandejate ti toko Tupana'ga remimbotarimova'ea, oro'e ore.

A'ero ndoro'ea'javi ga pe a'ea rehe.

15 Aerẽ ore herekokatupavi orombatera herogwovo pea rupi Jerusalém me. 16 Jara'ga ko oho ore rupi Cesaréia hugwi Jesus'gareheve'ga. Igwete ga ore rerohoi Menasom'ga rongga pe. Ga pyri ore pytai. Ga ko Chiprepeva'ero. Ymya ga jikogi Jesus Cristo'ga rehe. Ga pyri ore pytaahi'vi orojupa.

Paulova'ea oho Tiagova'ea pyri

17 Ore vahemame Jerusalém me Jesus'gareheve'ga ndoryndoryvamo ore rehe.

18 Ko'emame Paulo'ga ore rerohoi Tiago'ga repiaga. Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ga nhaporemo ojatyka upa. 19 Igwete Paulo'ga nhi'ĩgi ga pe. A'ero ga imombe'upavi ga pe ohoagwera.

—Amombe'umbe'u ji Jesus'ga judeus'garũive'ga pe, ei ga. Nurã Tupana'ga ga mbojikogukari ojihe, ei ga. Nahanahã Tupana'ga rekoi gapyteri pe a'ero ore horame ga pyri, ei Paulo'ga imombe'upava ga pe.

20 Henduvame Paulo'ga nhi'ĩga ko ga Tupana'ga mbohetei a'ero. Aerẽ ga ei Paulo'ga pe:

—Oreirũ, ehepia judeus'ga kiro. He'yjuhu hete ko ga jikogi Jesus'ga rehe milhares. Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ga ndekohetei reki ti-hendu katu pa ti hamo javo, ei ga Paulo'ga pe.

21 Igwete ojipe'ga mbero nde mombe'gwovo ga pe, ei ga. “Paulo'ga ko ombo'e te'varuhu judeus'ga nhaporemo – kiroki ga u judeus'garũive'ga pyteri pe,” ei ga. “Paulo'ga e'ĩ ga pe: ‘Pepohi ti Moisésva'ea

remimbo'eagwera hugwi,' ei Paulo'ga ġa pe,” ei ġa heikwehe. “Tapekytia'javi ti peja'ya'ġa nakwanha pi'ria,' ei ga,” ei ġa. “Tapekoa'javi ti nhanderamohava'ea nhi'igagwera rehe,' ei Paulo'ga ġa pe,” ei ġa heikwehe. Nahã ġa mbero reki nde mombe'gwovo ġa pe, ei ġa imombe'gwovo Paulo'ga pe.

22 —Marã po ti a'ero nehẽ? ei ġa Paulo'ga pe. Okwaha po ti ġa nderura avo nehẽ. 23 Nahã po ti nde rekoi a'ero nehẽ, ei ġa. Quatrove'ġa oko ore pyri kiro. Ymya'i ġa ei Tupana'ga pe: “Nahanahã po ti ore rekoi nehẽ,” ei ġa ga pe. Kiro ġa ndekoi tuhẽ a'ero ġwembi'eagwera rupi katu, ei ġa Paulo'ga pe. 24 Eroho ti quatrove'ġa nhandejatykahavuhua pype a'ero. Ejipyhei ti pevo ġa pavẽi nahã ti xanhimombyry Tupana'ga pe javo, ei ġa. Aerẽ ti epyhy mbiara quatrove'ġa ndepyga eitambere'ia pyvõ. A'ea po ti ġa ikwava'eġukari Tupana'ga pe nehẽ. A'ero po ti ġa nhiapinukari nehẽ, ei ġa Paulo'ga pe. Judeus'ġa po ti nde repia pevo nehẽ. A'ero po ti ġa epavi nehẽ: “Nomombe'ukatui reki ġa Paulo'ga nhande ve. Oko katu tuhẽ reki ga Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi okovo,” e po ti judeus'ġa nde ve nehẽ, ei ġa Paulo'ga pe.

25 —Oro judeus'ġarũive'ġa pe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe – ġa pe ore ikwatijari ikwehe, ei ġa ga pe. Igwete ore ei ġa pe: “Nahã po pe ndekoi hamo. Tape'ui ti ġambatera ikwava'eġame ha'angava pe ġwemimbohethara pe,” oro'e ore. “Hekoa tape'ui no,” oro'e ore ġa pe. “Mbiara tape'ui ipore'ymame hekoka jugwi,” oro'e ore. “Taperekali ojipe'ġa nembireko'ġa,” oro'e ore ġa pe ikwatija, ei ġa Paulo'ga pe.

26 Ganhi'ĩga rupi Paulo'ga quatrove'ga ndero-hoi ġa nderekovo. Ko'emame ga ġipyhei ġa pavẽi xanhimomyry ti Tupana'ga pe javo. Aerẽ ġa ki ojatykahavuhua pype. Igwete Paulo'ga imombe'ui mbatera ikwava'ẽhara'ga pe.

—Orojipyhei ore ko, ei ga ga pe. Kiro sete po ti ore kiri nehẽ, ei ga. Aerẽ po ti ji imondoukari mbiara quatrove'ga ndepyga ikwava'eġuka ġa pe imondovouka Tupana'ga pe nehẽ, ei Paulo'ga ga pe.

Ahe opyhy Paulova'ea

27-28 Seis ko ġa kiri. A'ero judeus'ga Paulo'ga repiagi ojatykahavuhua pype Ásiapeve'ga gwyrive'ga. Igwete ġa he'yjuhuve'ga monhimboahivukatehei Paulo'ga pe ġa momymomyina. A'ero ġa Paulo'ga pyhygi ohapukaita gwe'yja'ga pe judeus'ga pe:

—Pejjo ore pokoga, ei ġa. A'ereki agwa'ga ko ohooho ġa mbo'epavuhuavo ite'varuhuva'ea rehe, ei ġa. Nhande mbotegwete ga ja'javoteheuhu. “Tapehenduva'javi ti Moisésva'ea remimbo'eagwera,” ei ga ġa pe, ei ġa. Nhandejatykahavuhua pe ga ete'varuhui no, ei ġa. A'ero ga kiro judeus'ġarũive'ga nderuruhui ipype imbotegweteavo nhandejatykahavuhua Tupana'ga rongã, ei ġa ġa pe o'mbero.

29 Nahã judeus'ga etehei Paulo'ga mombe'gwovo. A'ereki ġa gwepia Trófimo'ga hoa cidade pe Paulo'ga rupi novĩa. Trófimo'ga ko judeu'ġarũive'ga Éfesopeve'ga. Hepiagame gahoa Paulo'ga rupi ġa etehei a'ero:

—Paulo'ga gweroho ga nhandejatykahavuhua pype, ei ġa javo tehe.

³⁰ Nahā judeus'ġa ei cidadepeve'ġa momymomyimbava Paulo'ga rehe. Igwete ġa nhaġanhanī Paulo'ga pyhyga ga rerohyryryga ojatykahavuhua hugwi. Kotihī ġa hovapytymi ġa hugwi. ³¹ Kiro ġa Paulo'ga jukaġwerī. Emo ojipe'ġa oho imombe'gwovo soldados'ġa pe romanos'ġa pe. Igwete ġa ei soldados'ġa nduvihavuhu'ga pe:

—Jerusalémmeve'ġa nhaporemo onhimboahivuhu ohapukapukajahyavo, ei ġa ga pe.

³² Kotihī ga soldados'ġa nderuri ġanduvihava'ġa pavēi ġa nenonhana he'yjuhuve'ġa pyteri pe Jerusalémmeve'ġa pyteri pe. Soldados'ġa ndepiagame ġa Paulo'ga nupambigi a'ero opohia ga hugwi. ³³ Igwete soldados'ġa nduvihavuhu'ga ruri Paulo'ga pyhygauka ga kwaruka itanhuramuhūa pyvō mokōiva'ea pyvō.

—Ma'ġa koro? ei ga. Ma gara rehe pe ga nupanupāuhui? ei ga ġa pe.

³⁴ Ojoatyatyvi ġanhi'ġa ga pe ġa hapukajahyame onhimongyavo. A'ero ga ndokwahavi reki maranuhū javo. Nurā ga Paulo'ga rerohoukari soldados'ġa nongauhua pype.

³⁵ Ga rerovahemame ojiupihava rehe ġa ojatiy'varimo ga rerohoi he'yjuhuve'ġa hugwi onhimboahiheteve'ġa hugwi topyhygahayme ġa ga javo. ³⁶ A'ereki ġa ohohojoji ġa ndeviri ohapukajahyavo pejuka ga javo novīa.

Paulova'ea onhimombe'u judeusva'ea pe

³⁷ Gwerohoḡwerĩrame ongauhua pype Paulo'ga ei soldados'ḡa nduvihavuhu'ga pe:

—Tanhi'ĩ na'ẽ ti nde ve, ei ga ga pe.

Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Erekwaha nde Gréciapeve'ḡa nhi'iḡa naerũ?

³⁸ Nde ko Egitopeve'ga rũi naerũ? – kiroki ga ymya he'yjuhuve'ḡa monhimboahivi nhanderu-vihava'ga pe ḡa momymomyina, ei ga. Igwete ga quatro milve'ḡa nderohoi ongae'yi me iporo-jukauhuve'ḡa. Nde ko ga rũi naerũ? ei ga Paulo'ga pe.

³⁹ —Ji ko a'ea rũi, ei Paulo'ga. Judeuramo ko ji. Cilícia ko jigwyrá, ei ga. Cidade de Tarso pe huvihavuhu pe ji ari kako, ei ga. Na ji nhi'iḡi kiro ḡande'yjuhua pe, ei ga ga pe.

⁴⁰ —Enhi'ĩ ti a'ero ḡa pe, ei ga ga pe.

A'ero Paulo'ga ami ḡajiupihava rehe. Igwete ga pove'eḡi ḡa pe ji rendu ti javo. A'ero ḡa pipavi upa. Igwete judeus'ḡa nhi'iḡimo tuhẽ ga ei onhi-mombe'gwovo ḡa pe.

22

¹ Igwete Paulo'ga ei:

—Nhiirũ, peymyana, pejapyaka ti nhinhi'iḡa rehe ji nhimombe'ukaturame pe me, ei ga. A'ereki ji ndakote'varuhui jitekovo, ei ga ḡa pe.

² Judeus'ḡa nhi'iḡimo tuhẽ ga ei ḡa pe. Nurã koji'i ḡa pigi a'ero ganhi'iḡa renduva. Igwete ga ei ḡa pe:

³ —Jihi ko ji judeuramo ako, ei ga. Cilícia ko jigwyrá. Cidade de Tarso pe ko ji ari kako. Aerẽ ji nhimomboakari avo Jerusalém me kako, ei ga. A'ea rupi Gamaliel'ga ji mbo'embo'ekatui Moisésva'ea

remimbo'eagwera rehe – kiha tuhē nhaneramonhava'ea omombe'u, ei ga. Nhiremimbotarimo ji poravykyhetei Tupana'ga pe ikwehe. Pehepia ko pe na jitehe peko pa ga rehe, ei Paulo'ga ġa pe. ⁴ A'ea rupi ji jigwarajuhui Jesus'ga nhi'igarupive'ġa ndehe ġa jukauka ikwehe. Akwaakwaruka ji ġa mondovouka cadeia pype ġa mongiuka akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no, ei ga. ⁵ Mbatera kwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga okwaha tuhē jireaporoġita ji repi-aga ikwehe judeus'ġa moġitahara'ġa pavēi. Gahā okwatija nhandere'yja'ġa pe Damascoveve'ġa pe ji mombe'gwovo ikwehe. A'ea ji herohoi tapyhy ti Jesus'gareheve'ġa javo. Takwatakwa ti ji ġa nderojivya Jerusalém me tambohahyuka ti ġa pe nehē javo, a'e ji ikwehe novīa, ei Paulo'ga ġa pe.

Paulova'ea omombe'u gweaporoġita rerojjij-jagwera

⁶ Igwete Paulo'ga ei ġa pe:

—Ahaji katu ji vahēġwerīrame Damasco pe kotihī turi ji ve hendy'javuhuva'ea yvaga hugwi, ei ga. Hendy'javuhu hete. Ipyteri pe ji rekoi a'ero, ei ga. ⁷ A'ea ji mombo vvyvo ji noġa. Igwete ji henduvi ganhi'ġa jijive, ei ga. “Saulo, Saulo! Maranuhūrame nde imbohahyukari ji ve?” ei ga ji ve, ei Paulo'ga.

⁸ —“Manamo pe?” a'e ji ga pe.

—“Ji ko Jesusramo Nazarépeva'ero ako. Ji ve nde erembohahyuka,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ga pe.

⁹ —Jirupive'ġa gwepia hendy'javuhuva'ea novīa. Emo ġa ndokwahavi ganhi'ġa ji ve, ei

ga. ¹⁰ Igwete ji ei Jesus'ga pe: “Marã po ti ji rekoi a'ero nehẽ?”

—“Epo'ã ti egwovo kiro Damasco pe. Pevove'ga ti omombe'u pa nhiremimbotarimova'ea nde ve nehẽ nderekoagwama nehẽ,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ġa pe.

¹¹ —Hendy'javuhuva'ea ombogwe reki jireakwara, ei ga. A'ero jirupive'ġa ji popyhygi ji rerogwovo Damasco pe ikwehe, ei ga imombe'gwovo ġa pe. ¹²⁻¹³ Aerẽ Ananias'ga ruri ji pyri, ei ga. Gwendu katu ga Moisésva'ea remimbo'eagwera jipi. Ombohete hete ga Tupana'ga no, ei ga. “Pry hete ko Ananias'ga,” ei judeus'ga ga pe pevove'ġa, ei ga. Igwete ga ruri ji pyri o'ama. “Nhiirũ, Saulo,” ei ga ji ve. “Ehepiakatua'ja ti kiro,” ei ga, ei ga.

—Kotihĩ ji ga repiakatui reki a'ero, ei Paulo'ga ġa pe. ¹⁴ Igwete ga ei ji ve: “Tupana'ga nhaneramonhava'ea remimbohete'hara'ga e'i jipe nde ve tokwaha ga nhiremimbotarimova'ea javo,” ei ga ji ve. “‘Tohepia ti ga pryheteve'ga Jesus'ga ganhi'ġa tuhẽ henduva,’ e'i jipe Tupana'ga nde ve,” ei Ananias'ga ji ve, ei ga. ¹⁵ “Kiro po ti nde akoja'ga mombe'umbe'ui a'ero nehẽ ġa pe nhaporemonehẽ. Nerembiepiaga po ti nde eremombe'u nehẽ neremienduva nehẽ no,” ei ga ji ve. ¹⁶ “Maraname nde mbegwehuro a'ero kiro?” ei ga ji ve, ei Paulo'ga. “Haite. Enhimobatizauka ti kiro. Ere ti nhandepojoykaharete'ga pe tomombo ti ga nderekote'varuhua nde hugwi nehẽ,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ġa pe onhimombe'gwovo.

Paulova'ea hoagwera judeus'garũiva'ea pyri

¹⁷ Igwete Paulo'ga ei ġa pe no:

—Aerẽ ji jivyra'javi avo Jerusalém me ikwehe, ei ga. Igwete ji hoi nhandejatykahavuhua pype nhinhi'ĩga Tupana'ga pe, ei ga. ¹⁸ Ji nhi'ĩgame ga pe jipojykaharete'ga jipiukari ji ve. Igwete ga ei ji ve: “Haite ti egwovo Jerusalém hugwi,” ei ga. “Avove'ġa po ti ndogweroviari nenhi'ĩga ji mombe'urame nehẽ,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga.

¹⁹ —Igwete ji ei ga pe: “Gwerovia po ti ġa nhinhi'ĩga nde mombe'urame nehẽ ovuhu,” a'e ji ga pe novĩa. “A'ereki ġa okwaha tuhẽ jiroji-jyagwera. A'ereki ji ajigwarajypy ġa ndehe – kiroki ġa ojiko nde rehe,” a'e ji ga pe, ei ga. “Aho ji ojipejipea pype orejatykahava pype ġa pyhygauka ġa nupanupamouka ġa mondovouka cadeia pype ikwehe,” a'e ji, ei Paulo'ga. ²⁰ “Oro Estêvãova'ea no,” a'e ji. “Ahe nde mombe'urame ġa ahe jukai ikwehe. Emo jihi ko a'ã reki pevo ġa pyri na ġa ga jukai tuhẽ javo,” a'e ji ga pe, ei ga. “Gapira ji areko katu ahe jukarame. A'ereki ġa gwekyi opira ita imomboa ahe rehe,” a'e ji ga pe, ei Paulo'ga ġa pe. “Jerusalémmeve'ġa okwaha jirekote'varuhuagwera a'ero. Kiro ji imombe'ukaturame ġa pe jijirojijya po ti ġa heroviari nhinhi'ĩga nde mombe'urame nehẽ,” a'e ji jipojykaharete'ga pe novĩa, ei Paulo'ga ġa pe.

²¹ —“Ndogweroviari tuhẽ ti ġa nehẽ,” ei jipojykaharete'ga ji ve. “Heregwovo avo hugwi. Jihi nde mondouka kiro irupe judeus'ġarũive'ġa pyri nehẽ,” ei ga ji ve. “Ga pe ti nde ji mombe'ui nehẽ,” ei ga ji ve ikwehe, ei Paulo'ga ġa pe onhi-mombe'gwovo.

²² Nahã Paulo'ga nhimombe'ui ġa pe. Ojapyaka na'ẽ ġa Paulo'ga nhi'ĩga rehe novĩa. Emo Paulo'ga

e'i ġa pe: “Ji mondouka po ti ga judeus'ġarũive'ġa pyri nehẽ,” ei ga. Nurã ġa nohendupotara'javi ga onhimboahivuhuavo ga pe. A'ero ġa hapukapukajahyi.

—Pejuka ga. Omano po ga hamo, ei ġa ohapukapukaita upa.

²³ Igwete ġa tapy'ynhapira imbovavavavagi oko te'varuhu hete ga javo. Otimbyguhua ġa omombomombo onhimboahivuhuheteavo. ²⁴ Nurã soldados'ġa nduvihavuhu'ga ga rerohoukari ongauhua pype.

—Maranuhũrame ġa hapukajuhuatetei ga rehe naerũ? ei ga.

Nurã ga ei soldados'ġa pe:

—Penupanupã ga mbiara pira apopyra pyvõ tomombe'u ti ga nhande ve okote'varuhua, ei ga ga pe.

²⁵ A'ero ġa ga pokwari tinupã ga javo. Opokwarame Paulo'ga ei soldados'ġa nduvihava'ga pe – kiroki ga o'ã ga ypyvo:

—Tanhinupãi ti, ei ga ga pe. A'ereki ji ko romanoramo, Romapeve'ġa'java'ero ako. Po ahe nonupãi te romanos'ġa hamo, ei ga. Pe ndajirerohei ve juizes'ġa pyri tonhimombaragwaha ti ga Paulo'ga rekote'varuhua rehe javo. Ga nde'i tuhẽ ji ve oja nde rehe jave'yma, ei ga. Tanhinupãi ti a'ero, a'e ji pe me, ei Paulo'ga ga pe.

²⁶ Henduvame ganhi'iġa soldado'ga hoi javo gwuvihavuhu'ga pe.

—Terenupãukara'javi ti ga! A'ereki ga romanoramo oko, ei ga.

²⁷ A'ero garuvihavuhu'ga ruri Paulo'ga pyri.

—Enhimombe'u katu ji ve. A'iti romanoramo nde rekoi? ei ga ga pe.

—A'ea ko ji, ei Paulo'ga ga pe onhimombe'gwovo.

²⁸ Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Na jitehe ko ji romanoramo. A'ereki he'yjuhu reki ji imondoi itambere'ia a'ea rehe ikwehe, ei ga ga pe.

—Ji namondoi tuhē itambere'ia hehe, ei Paulo'ga. Jiruva'ga ko romanoramo. A'ea jitehe ko ji a'ero, ei ga ga pe.

²⁹ Nanime ġa jipe'ai Paulo'ga hugwi – kiroki ġa onupā gwerevi ga tomombe'u ti ga okote'varuhua javo. Igwete soldados'ġa nduvihavuhu'ga e'i:

—Romanoramo reki ga oko, ei ga. Mbaria po ji ga kwarukateheuhui ra'e! ei ga okyhyjiavo.

Paulova'ea e'i judeus'ġa moġitaharava'ea pe

³⁰ Ko'emame soldados'ġa nduvihavuhu'ga ei:

—Ma gara judeus'ġa omboja Paulo'ga rehe naerū? ei ga. Tahendu ti ġanhi'iġa ikwahava, ei ga.

Igwete ga judeus'ġa moġitahara'ġa mbojatykaukari. Ga jatykapavame mbatera kwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa jara'ġa pavēi, kiro ga Paulo'ga kwaharavukari ga reruruka ga mo'ama ġapyteri pe.

23

¹ Igwete Paulo'ga ġa ndepiahetei judeus'ġa moġitahara'ġa. Igwete ga ei ġa pe onhimombe'gwovo.

—Nhiirũ, akokatue'ymi ji Tupana'ga nhi'iġa rupi jitekovo kiromo jitehe, ei ga ġa pe. Nurã ji poyjahetero jiyvyteri pe, ei Paulo'ga ġa pe.

² Igwete Ananias'ga ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga henduvi ganhi'iġa onhimboahiva o'ama. A'ero ga ei Paulo'gaypyvove'ġa pe:

—Pekwa ti Paulo'ga jurua rehe ga mombiga.

³ Igwete Paulo'ga ei ga pe:

—Tupana'ga ti tombohahy nde ve no. Erekokatu'aġuhũ nde, ei ga ga pe. Ereapy nde avo javo novĩa: “Takwaha ti garemiendukatue'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe,” ere nde novĩa, ei Paulo'ga. Emo ndehe reki nerekendukatui reki a'ea ġa mbokwaruka jijurua rehe, ei ga ga pe.

⁴ A'ero Paulo'gaypyvove'ġa ei ga pe:

—Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga pe nde ere'e te'varuhu Tupana'ga repykara'ga pe!

⁵ Igwete Paulo'ga ei:

—A'iti ga ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga? ei Paulo'ga. Ji ndakwahavi, ei ga. Ikwahavame po ji nda'ei poha ramo. A'ereki Tupana'ga omombe'u onhi'iġa ikwatijaruka. “Tape'ete'varuhui pejuvihava'ġa pe,” ei Tupana'ga, ei ga.

⁶⁻⁸ Kirē Paulo'ga eahyi ġa pe o'ama.

—Ji ko fariseuramo ako, ei ga.

A'ereki ga onhimombaragwaha pevove'ġa ndehe judeus'ġa ndehe. Jara'ġa ko saduceus'ġa. Jara'ġa ko fariseus'ġa. Paulo'ga okwaha ġanembiroviara no. A'ereki saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogweravaġwama ġamanoa hugwi. “Ndogwerekoi Tupana'gapyrive'ġa no yvagipeve'ġa,” e ko

saduceus'ġa. “Ha'oe'ŷve'ġa ndogwerekoi no,” ei ġa.

Fariseus'ġa ki a'e te gwerovia pa a'ea Paulo'ga javijitehe. A'ero Paulo'ga eahyi judeus'ġa moġitahara'ġa pyteri pe o'ama.

—Ji ko fariseuramo ako, ei ga. Jiruva'ga ko fariseuramo oko no, ei ga. Igwete ji heroviari ġambogweravaġwama ġamanoa hugwi, ei ga. A'ea rehe pe euhui ji ve oko te'varuhu ga javo, ei ga.

Henduvame Paulo'ga nhi'ġa ġa nhonhi'ġayvayvari a'ero fariseus'ġa saduceus'ġa pavēi. ⁹ Igwete ġa hapukapukai a'ero onhimbohovaja ojogwehe. A'ero fariseus'ġa po'ami onhi'ġahyavo – ġa ko judeus'ġa mbo'eharamo oko.

—Ndokote'varuhui reki Paulo'ga, ei ġa ġa pe. Onhi'ġi tuhē po ga pe ha'oe'ŷve'ga. Mara'ngu po yvagipeve'ga Tupana'ġapyrive'ga? ei fariseus'ġa.

¹⁰ Igwaigwavete ġa nhonhi'ġayvahetei. Nurā soldados'ġa nduvihavuhu'ga ei:

—Kiro po ti ġa Paulo'ga rovaja'roja'rogi nehē! ei ga.

A'ero ga soldados'ġa mondoukari ga pyri.

—Pepyhygahy ga ġapytera hugwi ga rerogwovo ja ongauhua pype ga mongiavo, ei ga ġa pe.

Igwete ġa ga pyhygi ga rerogwovo a'ero.

¹¹ Ypytunimo nhandepojoykaharete'ga jipiukari Paulo'ga pe o'ama ga ypyvo. Igwete ga ei ga pe:

—Paulo, enhimboitakwerimo ti eko, ei ga. Nde ji mombe'u avo Jerusalém me oji'i. Na ġitehe ti nde ji mombe'ui cidade de Roma pe nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

Judeusva'ea ojuka pota Paulova'ea

¹² Ko'emame judeus'ğa ei ojohupe:

—Tijuka tuhē ti Paulo'ga, ei ға. Ti'uyme na'ē ti mbatera kiro, xay'uyme na'ē ti Paulo'ga jukae'ymame, ei ға. Tupana'ga ғwendu nhanenhi'iğa. Nhande ga jukae'ymame po ti Tupana'ga imbohahyukari nhande ve a'ero nehē, ei ға ojohupe Tupana'ga renoina novĩa.

¹³ He'yi ko ға quarenta ko ға – kiroki ға e'i a'ea.

¹⁴ Aerē ға hoi ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pyri xava'eve'ğa pyri no. Igwete ға nhimombe'ui ға pe.

—Nahā ore ehetei orojohupe oji'i: “Ti'uyme na'ē ti mbatera Paulo'ga jukae'ymame,” oro'e ore oji'i, ei quarentave'ğa ға pe. ¹⁵ Pemondouka ti kiro penhi'iğa soldados'ğa nduvihavuhu'ga pe. Pehe jara'ğa pavēi nhanemoğitaharamo pemondouka ti penhi'iğa ga pe togweruruka ti ga Paulo'ga ore pyri javo. “Torohenduva'ja ti ganhi'iğa gareaporoğita ikwahava,” pe'ji ti ga pe, ei ға. Nahā ti pemondouka penhi'iğa ga pe ga moandyandyita, ei quarentave'ğa ға pe. Ga Paulo'ga rerurukarame po ti ore ga jukai ga vaheme'ymame avo nehē, ei ға ға pe novĩa.

¹⁶ Emo Paulo'ga kunhamembyra'ga okwaha reki ғанembijukapotara Paulo'ga rehe Paulo'ga rendyrahēa ra'yra'ga. Nurā ga hoi ongauhua pype imombe'gwovo Paulo'ga pe. ¹⁷ Igwete Paulo'ga onhi'iğa mondoi soldados'ğa nduvihava'ga pe javo.

—Eroho kwanha'ga ejuvihavuhu'ga pyri tomombe'u ga mbatera ga pe, ei Paulo'ga ga pe.

¹⁸ A'ero ga Paulo'ga kunhamembyra'ga rerohoi gwuvihavuhu'ga pyri. Igwete ga ei ga pe:

—Cadeiapypeve'ga Paulo'ga ji mbuhuruka ojipyri ko, ei ga. Nahã ga ei ji ve: “Eroho kwanha'ga ejuvihavuhu'ga pyri tomombe'u ga mbatera ga pe,” ei ga ji ve, ei ga. Nurã ji ga reruri nde pyri kiro, ei ga ga pe.

¹⁹ Igwete huvihavuhu'ga ga popyhygi ga rerogwovo gãndovakie'ỹ.

—Gara nde eremombe'u pota ji ve? ei ga ga pe.

²⁰ Igwete ga ei:

—Tamombe'u katu ti nde ve, ei ga. Kiro po ti judeus'ga nduvihava'ga nduri nde pyri nehẽ, ei ga. A'ero po ti ģa etehei nde ve nehẽ tereruruka ti Paulo'ga ko'emame nehẽ javo. “Judeus'ga moġitahara'ga ġwendu potara'ja ganhi'iġa ikwahava gareaporoġita,” e'i tehe po ti ģa nde ve nehẽ, ei ga soldados'ga nduvihavuhu'ga pe imombe'gwovo. ²¹ Terembopogwei ti ģa erame poha nde ve nehẽ, ei ga. A'ereki ojipe'ga ojuka pota Paulo'ga. Onhimi po ti ģa pea rupi tijuka ga javo, ei ga ga pe. Quarenta ko ģa. Igwete ģa ei ojohupe oji'i: “Ti'uyme na'ẽ ti mbatera, xay'uyme na'ẽ ti Paulo'ga jukae'ymame,” ei ģa oji'i. “Tupana'ga ġwendu nhanenhi'iġa nhande erame na,” ei ģa ojohupe, ei ga. Nurã ji ei kiro nde momoranduva. A'ereki ģa onhimboavujikwe kiro tijuka ga javo. Igwete ģa ei tikwaha ti soldados'ga nduvihavuhu'ga nhi'iġa javo nde ve, ei Paulo'ga kunhamembyra'ga ga pe imombe'gwovo.

²² Igwete soldados'ga nduvihavuhu'ga ei ga pe:

—Teremombe'ui ti ojipe'ga pe enhimbi'eagwera ji ve.

A'ero ga ga mondoi ojihugwi.

Ahe omondouka Paulova'ea Félixva'ea pyri

23 Aerē soldados'ğa nduvihavuhu'ga mokonha'ğa mbuhurukari ojipyri. Ga ko soldados'ğa nduvihava'ğa memei. Igwete ga ei ğa pe:

—Penhimboavujikwe ti kiro jara'ğa pavēi soldados'ğa pavēi. Ypyhaji katu po ti pe hoi cidade de Cesaréia pe, ei ga. Duzentosve'ğa po ti oho pea rupi. Setentave'ğa po ti oho cavalo arimo. Ojipe'ğa duzentosve'ğa po ti gweroho ta'akwara nehē, ei ga ğa pe. 24 Peroho ti cavalos Paulo'ga ti toho i'arimo. Peroho katu ti ga governador'ga pyri Félix'ga pyri a'ero nehē, ei ga ğa pe.

25 A'ero soldados'ğa nduvihavuhu'ga ikwatijari tamondo ti Félix'ga pe javo. Nahā ga ei ikwatija.

26 “Jihi ko Cláudio Lísiasramo,” ei ga ikwatija.

“Kiro ji ikwatijari nde ve, governador Félix. Huvihavuhu'ga oro'e ore nde ve,” ei ga ga pe ikwatija.

27 “Kiro ti ji agwa'ga mombe'ui nde ve a'ero,” ei ga. “A'ereki judeus'ğa opyhy ga raji'i. Gajukaġweriã rupi ji soldados'ğa nderohoi ga pyhygauka ğa hugwi oji'i. A'ereki ğa e'i ji ve: ‘Ga ko romanoramo oko’,” ei ga ikwatija ga pe.

28 “Aerē ji ga rerohoi judeus'ğa moġitahara'ğa pyteri pe takwaha ti ġanemimbojara ga rehe javo,” ei ga. 29 “Emo ğa omboja tehe reki ga rehe. ‘Ga ndojapyakai oreramonhava'ea nhi'iġagwera rehe,’ ei ğa ga pe,” ei ga. “Nanongara'ğa ko ahe ndojukatehei. A'ea rehe

ahe nomondoi ġa cadeia pype no, a'e ji,” ei ga ikwatija gwuvihava'ga pe. ³⁰ “Aerē ojipe'ga e'i ji ve: ‘Judeus'ga ojuka pota Paulo'ga,’ ei ga ji ve oji'i,” ei ga. “Nurā ji ga mondoukaripei nde pyri kiro. Igwete ji ei ġa pe oji'i – kiroki ġa omboja ga rehe – igwete ji ei ġa pe: ‘Pejigwovo tuhē Félix'ga pyri tapemboja ti Paulo'ga rehe garovaki a'ero,’ a'e ji ġa pe.

A'ea jate ji akwatija nde ve kiro a'ero,” ei ga Félix'ga pe ikwatijarame.

Igwete ga imondoi ġwembikwatijara soldados'ga pe taperoho ti Félix'ga pe javo. ³¹ Igwete soldados'ga Paulo'ga rerohoi ganhi'ipo'ruavo. Ypytunimo ġa ga rerohoi cidade de Antipátride pe. ³² A'ero jara'ga jivyri ġwongauhua pype. Ko'emame cavalos'arimove'ga Paulo'ga rerohoi Cesaréia pe. ³³ A'ero ġa ga mondoi governador'ga pyri Félix'ga pyri ikwatijara reheve. ³⁴ Igwete Félix'ga imonhi'igi ikwatijara. A'ero ga ei Paulo'ga pe:

—Ma'ga gwyri pe nde ari raikwehe?

—Cilíciapeve'ga gwyri pe ji ari ikwehe, ei Paulo'ga ga pe.

³⁵ Igwete Félix'ga ei:

—Aerē po ti ji nenhi'iga renduvi nhinhimom-baragwaha ndereaporogita rehe ġa ndurame nehē – kiroki ġa omboja nde rehe raji'i, ei ga.

Igwete ga Paulo'ga mongiukari Herodesva'ea rongauhuagwera pype ga repiakatuavouka soldados'ga pe ga mombytavo.

24

Judeusva'ea ombojaruhu Paulo'ea rehe

¹ Cinco ko ġa kiri a'ero. Aerē ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ruri Cesaréia pe Ananias'ga. Ga gweru xava'eve'ġa ojupi. Igwete Ananias'ġa Tértulo'ga reruri governador'ga pyri Félix'ga pyri tomboja ti ga Paulo'ga rehe javo. A'ereki ġa e'i: “Tértulo'ga okwaha hete onhi'igatuavo. Gweroviaruka po ti ga Félix'ga pe Paulo'ga rekote'varuhua,” ei ġa. Nurã ġa Tértulo'ga reruri Félix'ga pyri tomboja ti ga Paulo'ga rehe javo. ²⁻³ Igwete Félix'ga Paulo'ga mbuhurukari ġapyteri pe. A'ero Tértulo'ga imbojambojateheuhui Paulo'ga rehe o'mbero. Nahã ga ei Félix'ga pe:

—Nde ko oreruvihavuhua, ei ga. Nde erehepia katu pa nhandegwyrã jipi. Nurã ġa ymya ndotavukara'javi nhandegwyrã pe a'ero, ei ga Félix'ga pe. Nde ereapouka pyryva'ea nhandegwyrã pe jipi. Ndepyry hete nde ore ve. Nurã ore epavi nde ve jipi, ei Tértulo'ga ga pe. ⁴ Norombokwerajahivi po ti ore nde rerekovo nehē. Emo ji a'e nde ve kiro: Emomyry na'ē ti ore ve kiro orenhi'iga rendukatuavo. Toronhi'iheteyme ti nde ve, ei ga Félix'ga pe.

⁵ —Agwa'ga ko oko te'varuhu hete Paulo'ga. Ohohouhu ga ġagwyrã pe nhaporemoko judeus'ġa ndayvayva ġa momymomyina nhanderuvihava'ġa movahivahiamo, e'i tehe ga. Ga ko nazarenos'ġa nduvihavamo oko – kiroki ġa oho Nazarépeva'ea nhi'iga rupi Jesusva'ea nhi'iga rupi. ⁶ Igwete ga imbote'varuhupotari judeus'ġa jatykahavuhua oji'i, ei ga. A'ero ore Paulo'ga pyhygipei

xa'e ti garekote'varuhua pe javo. A'ereki ga nohendukatui nhaneramonhava'ea nhi'igagwera, ei ga. ⁷ Emo kotihĩ soldados'ğa nduvihavuhu'ga ruri ore pyri Lísias'ga. Igwete ga Paulo'ga rerohoahyi ore hugwi, ei ga. ⁸ A'ero Lísias'ga ei ģa pe – kiroki ģa omboja Paulo'ga rehe – ģa pe ga ei toho ti ģa ga mombe'gwovo Félix'ga pyri javo. A'ero ore ruri nde pyri kiro, ei ga. Po ti nde ei Paulo'ga pe ga monhimombe'uuka nehẽ, a'ero po ti nde tuhẽ erekwaha pa garekote'varuhua nehẽ. “A'iti ģanemimbojara ga rehe,” ere po ti nde nehẽ, e'i tehe Tértulo'ga ga pe.

⁹ Igwete judeus'ğa ei no:

—Pohi tuhẽ, ei ģa ga pe imboja Paulo'ga rehe no.

Paulova'ea onhimombe'u Félixva'ea pe

¹⁰ Aerẽ Félix'ga jipoeruri Paulo'ga pe:

—Ndehe erenhimombe'u kiroġwe, ei ga ga pe.

Igwete Paulo'ga ei:

—Ymyahũ ko nde juizramo ere'e katu jire'yja'ğa ndeaporoġita pe judeus'ğa ndeaporoġita pe jipi. Nurã jirory hete ji nhinhimombe'gwovo nde ve terekwaha, ei ga Félix'ga pe. ¹¹ Korogweuhunhi ji hoi Jerusalém me oji'i tambohete ti Tupana'ga javo oji'i. A'ereki doze ji kiri kiro. Po ti nde ei ģa pe po ti nde ikwahavi nehẽ, ei ga. ¹² Pevo judeus'ğa ji repia novĩa. Emo ji nanhi'igayvari pevove'ğa pe orejatykahavuhua pe. Namomymomyi ji ģa cidade pe no. Orejatykahai pe ji namomyi ģa no, ei ga. ¹³ Ombojamboja tehe reki agwa'ğa ji rehe. Nurã ģa ndohepiukari jirekote'varuhua kiro nde ve, ei Paulo'ga ga pe.

14—Emo ji a'e kiro nde ve nhinhimombe'gwovo: Oreramonhava'ea javijitehe ji jikogi Tupana'ga rehe. Ajiko ji ga rehe Jesus'ga nhi'iga rupi – Tupana'ga nhi'igaatyviva'ea, ei ġa jupe, ei ga. Arovia pa reki ji Moisésva'ea remimbo'eagwera Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea nhi'igagwera no. 15 Omanove'ġa mbogwer-avaġwama ji arovia hete agwa'ġa javijitehe, ei ga ga pe. Tupana'ga po ti ġa mbogwera pa ġamanoa hugwi nehē okokatuve'ġa. Okote'varuhuve'ġa po ti ga ombogwera pa nehē no. Oro'e pa ore a'ea, ei ga. 16 Heroviaro ġwaramo ji jirokwari jipi jirekokatuavo tajipoyja hete ti ji javo. Ako katu ji Tupana'ga pe. Ako katu ji ojipe'ġa pe no. A'ero ji ikwahavi jiyvyteri pe jirekote'varuhue'yma, ei ga ga pe.

17—Ambokwara'ara'ja'ja ji jitekove'ŷ Jerusalém me, ei ga Félix'ga pe. Aġwamo jate ji hoa'javi pevo itambere'ia rerogwovo jire'yja'ġa pe imbatere'ŷve'ġa pe oji'i. Mbatera ji herohoi no takwawa'ē ti Tupana'ga pe javo, ei ga ga pe. 18 A'ea rehe ji hoi orejatykahavuhua pype. Jihoe'ymame ipype ji jipyhei tanhimombyry ti Tupana'ga pe javo, ei ga. Ojipe'ġa nonhimongyi ji pyri pevo. Ji nanhi'igayvari ġa momyina no. Nahā ji rekorame judeus'ġa ji repiagi pevo, ei ga ga pe. 19 Ásiapeve'ġa ko pevo u judeus'ġa jitehe. Gahā po uhu nde pyri javo nde ve ramo ġa imbojapotarame ji rehe ramo, ei Paulo'ga. 20 Ga ndure'ymame po agwa'ġa omombe'u nde ve jirekote'varuhuagwera naerū hamo. Marā reki ji rekote'varuhuagwera oji'i ji nhimombe'urame oremoġitahara'ġa pyteri pe nhi'ama oji'i? ei ga. 21 A'ea rupi ji eahyi ġa pe oji'i:

“Ji ġambogweravaġwama reroviaro ġwaramo pe ete'varuhui ji ve,” a'e ji ġa pe oji'i. Pohoa jate ji eahyi nhi'ama ġapyteri pe oji'i, ei Paulo'ga ga pe.

²² —Kirupi, ei Félix'ga a'ero.

Okwaha hete ga Jesus'ga nhi'iġarupiva'ea novĩa. Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Aerēji ti ji ei ndereaporoġita pe a'ero nehē soldados'ġa nduvihavuhu'ga rurame nehē Lísias'ga, ei Félix'ga ġa pe.

²³ Igwete ga ei soldados'ġa nduvihava'ga pe:

—Ehepia katu ti Paulo'ga, ei ga. Na ga rekoi jate reki ġwemimbotarimo onga pype. Na gareheve'ġa herueruri mbatera ga pe jipi, ei Félix'ga ga pe.

A'ero ġa hopavi pea hugwi.

Paulova'ea onhi'igaja Félixva'ea pe

²⁴ Aerē Félix'ga rura'javi ġwembirekohēa pavēi Drusilahēa pavēi. Hēa ko judeuramo oko. Igwete ga Paulo'ga mbuhurukara'javi ojipyri tahendu ti ganhi'iġa javo. A'ero Paulo'ga imombe'ui ga pe ahejikoga Jesus Cristo'ga rehe.

²⁵ —Nahanahã po ahe oko katu hamo, ei Paulo'ga ga pe no. Ahe tokoyme ġwemimbotarimova'ea rehe jate hamo, ei ga ga pe. Aerē po ti Tupana'ga ġa mbuhurukapavi ojipyri javo ġandeaporoġita pe nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

A'ea renduvame Félix'ga kyhyji a'ero. Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Heregwovo kiro a'ero, ei ga. Aerē hendupotara'javame po ti ji nde mbuhurukara'javi jijipyri nehē, ei Félix'ga ga pe.

²⁶ Igwete Félix'ga ei oyvyteri pe no novĩa: “Paulo'ga po ti ombuhu itambere'ia ji ve ji mohemuka cadeia hugwi javo ji ve nehẽ,” ei ga novĩa. Igwete ga Paulo'ga mbuhurukara'ja'javi ojipyri jipi ga monhi'ĩga ga mongovo.

²⁷ Dois ga kwara mbo'ari. Emo Félix'ga nomohemukari Paulo'ga cadeia hugwi tonhimohẽ ti judeus'ga ji rehe javo. Aerẽ Pórcio Festo'ga rekoi Félix'ga py'rovo governadoramo a'ero.

25

Paulova'ea oho pota Césarva'ea pyri

¹ Aerẽ Festo'ga ruri Cesaréia pe tahepia katu jigwyriveve'ga kiro javo. Mokoĩ'ĩ ga kiri pevo. Aerẽ ga hoi pea rupi Jerusalém me. ² Igwete judeus'ga nduvihava'ga nduri Festo'ga pyri ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga pavẽi. A'ero ga imbojambojatehehui Paulo'ga rehe. Igwete ga ehetei Festo'ga pe:

³ —Ejapyaka ti orenhi'ĩga rehe kiro, oro'e ore nde ve. Embuhuruka ti Paulo'ga kokoty Jerusalém me, ei ga ga pe novĩa.

A'ereki ga e'i nhoḡwenonde: “Tijukauka ti Paulo'ga pea rupi ga rurame Jerusalém me,” ei ga novĩa. ⁴ Nurã ga ei Festo'ga pe tombuhuruka ti ga kokoty javo.

—Nambuhurukari po ti ji ga kokoty nehẽ, ei Festo'ga ga pe. Pero ga ga mombytai Cesaréia pe ga rerekovo. Kotihĩ po ti ji jivyra'javi jigwovo pevo nehẽ no, ei ga. ⁵ Paulo'ga rekote'varuhurame po ti penduvihava'ga hoi ji rupi a'ero imbojamboja ga rehe pevo nehẽ, ei Festo'ga ga pe.

⁶ Mbohapyrete Festo'ga kiri Jerusalém me. Kirē ga hoa'javi Cesaréia pe opytavo. Ko'emame ga hoi juizes'ga apykava rehe oina – perope ġa e'ie'i ġandeaporogita pe. Igwete ga Paulo'ga rerurukari ojipyri. ⁷ Paulo'ga rurame judeus'ġa – kiroki ġa uhu Jerusalém hugwi – kiro ġa imbojambojaruhui ite'varuhuheteva'ea ga rehe ga atimana o'ama. Omboja tehe reki ġa ga rehe. Emo ġa ndohep-iukari reki garekote'varuhua. ⁸ A'ero Paulo'ga nhimombe'ui.

—Ji ndakote'varuhui reki judeus'ġa namon-hava'ea remimbo'eagwera pe, ei ga. Orejatykahavuhua pe ji ndakote'varuhui no. Nhandegwyripeve'ġa nduvihavuhu'ga pe – perope Roma pe – ga pe ji ndakote'varuhui na jitehe no César'ga pe, ei Paulo'ga ga pe.

⁹ Igwete Festo'ga ei ga pe:

—Nderehopotari nde Jerusalém me? ei ga ga pe. Pevo gwe po ti ji ei ndereaporogita pe a'ero nehē henduvame ġanemimbojara nde rehe nehē, ei ga ga pe.

A'ereki Festo'ga e'i ovytyteri pe: “Nahā po ti judeus'ġa nhimohemi ji rehe Paulo'ga rero-hrame pevo nehē,” ei ga ovytyteri pe.

¹⁰ Emo Paulo'ga ei Festo'ga pe:

—Ji ndahoi pevo, ei ga. Avo ji ami kiro nde pyri romanoramo. Nhandegwyripeve'ġa nduvihavuhu'ga moirūharamo César'ga moirūharamo po nde ei jireaporogita pe hamo, ei ga Festo'ga pe. Ji ko ndakote'varuhui tuhē judeus'ġa pe. Erekwaha tuhē reki nde a'ea, ei ga ga pe. ¹¹ Po a'iti jirekote'varuhuro ġwaramo ġa ji jukapotari, a'ero po ji jujukaukari ġa pe hamo. Emo ġa omboja

tehe ji rehe o'mbero. Nurã po ahe nanhimondoi ġapo pe a'ero hamo, ei ga ga pe. César'ga pyri po ti ji hoi. Gaha ti e'i jireaporoġita pe nehē nhandegwyrripeve'ga nduvihavuhu'ga, ei Paulo'ga ga pe.

¹² A'ero Festo'ga hoi jiji onhimoġitahara'ġa monhi'ġa a'ea rehe. Kirē ga rura'javi javo Paulo'ga pe:

—Ehopotarama po ti nde hoi César'ga pyri a'ero nehē, ei Festo'ga ga pe.

Ahe omombe'u Paulova'ea Agripava'ea pe

¹³ Aerē Agripa'ga ruri Cesaréia pe. Ga ko judeus'ga nduvihavuhuro oko ojipe'ġa gwyrri pe. Berenicehēa pavēi ga ruri Festo'ga repiaga. ¹⁴ He'yi ġa kiri pevo. Aerē Festo'ga Paulo'ga mombe'ui Agripa'ga pe.

—Ohorame Félix'ga omombyta Paulo'ga cadeia pype ga mongovo, ei Festo'ga ga pe. ¹⁵ Ji horame Jerusalém me judeus'ga ga mombe'ui ji ve ikwehe, ei ga. Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ombojaruhu ga rehe xava'eve'ġa pavēi. Igwete ġa ei ji ve: “Ejukauka ga a'ero,” ei ġa ji ve ikwehe novia, ei Festo'ga Agripa'ga pe.

¹⁶ —“Na rui ore rekoi romanosramo ġa juka-jipeavo,” a'e ji ġa pe, ei Festo'ga. “Omboja na'ē ġa ġa ndehe ġa mo'ama. Henduvame ġanemimbojara ojihe ġa nhi'ġkwepygi a'ea rehe tuhē onhimombe'gwovo no,” a'e ji. “A'ero ko ore ei ġandeaporoġita pe javo ġa pe,” a'e ji ġa pe ikwehe, ei ga Agripa'ga pe.

17 —Aerē ji jivyra'javame avo judeus'ğa nduri ikwehe, ei ga ga pe. Igwete ji nanhimbegwei. Ko'emame ji hoi juizes'ğa apykava rehe nhitena takwaha ti Paulo'ga reaporoğita javo, ei Festo'ga. Igwete ji Paulo'ga rerurukari ga mo'ama orepyteri pe a'ero. 18 “Kiro po ti ға imombe'ui garekote'varuhua nehē,” a'e ji jiyvyteri pe novĩa. Emo hajiheva'ea reki ға omboja ga rehe o'ama, ei ga Agripa'ga pe. 19 Nahā ға ei: “Paulo'ga nohendukatui oreramonha'ea nhi'iğagwera,” ei ға, ei ga. “Paulo'ga omombe'u te'varuhu Jesusva'ea no,” ei ға. “Ga e'i: 'Jesus'ga omano. Aerē ga kwerava'javi omanoa hugwi,' ei Paulo'ga,” ei ға. “I'mbe ko Paulo'ga javo,” ei ға ji ve. “A'ereki Jesusva'ea omano hete okwerava'jave'yma,” ei ға ji ve, ei Festo'ga imombe'gwovo Agripa'ga pe.

20 —“Marā po ti ji ikwahahetei nanongara javo jupe naerū?” a'e ji jiyvyteri pe, ei Festo'ga. Nurā ji ei Paulo'ga pe ikwehe: “Nderehopotari nde Jerusalém me nehē?” a'e ji ga pe. “Pevo gwe po ti ji ei ndereaporoğita pe nehē henduvame ғанhi'iğa nehē,” a'e ji ga pe, ei Festo'ga. 21 Emo Paulo'ga e'i ji ve: “Ji ndahoi pevo,” ei ga. “Nhandegwyripeve'ğa nduvihavuhu'ğa pyri ti ji hoi a'ero nehē César'ga pyri. Gaha jate po ti e'i jireaporoğita pe a'ero nehē,” ei ga. “Ji mombyta jiji avo a'ero jihoa renonde,” ei Paulo'ga ji ve, ei Festo'ga. Nurā ji ga mombytaukari jiji cadeia pype kiro. Aerē po ti ji ga mondoukari César'ga pyri a'ero nehē, ei ga Agripa'ga pe.

22 Igwete Agripa'ga ei Festo'ga pe:

—Jihi tahendu Paulo'ga nhi'iğa no.

—Ko'emame po ti nde henduvi ganhi'iğa a'ero nehẽ, ei Festo'ga ga pe.

Ahe gweru Paulova'ea Agripava'ea pyri

²³ Ko'emame ға hopavi ongauhua pype pevove'ға jatykahava pype. Agripa'ga oho Berenicehẽa pavẽi. Ojigwajigwa hete pa ға ogwovo ongauhua pype onhimboukwahava. Soldados'ға nduvihavuhu'ға oho ojipe'ға no – kiroki ға huvihavamo oko cidade pe. Igwete ға hopavi ipype. A'ero Festo'ga Paulo'ga rerurukari ғapyteri pe. ²⁴ Igwete Festo'ga ei:

—Nde ve ji ei kiro, Agripa. Pe me ji epavi no. A'ereki pe avo peju, ei ga ға pe. Pehepia pe agwa'ға Paulo'ga. Gaha rehe judeus'ға nhaporemu uhuuhu javo ji ve Jerusalém me, avo na jitehe no. “Omano po ga hamo,” e'ie'i ға ohapukapukaita ga pe, ei Festo'ga. ²⁵ Emo ji ndakwahavi garekote'varuhua reki. A'ero po ahe ndojukaukatehei ga, ei ga. Emo Paulo'ga tuhẽ e'i ji ve: “César'ga pyri po ti ji hoi a'ero. Gaha ti e'i jireaporogita pe nehẽ,” ei ga ji ve ikwehe, ei Festo'ga ға pe. A'ero po ti ji ga mondoukari ga pyri nehẽ, ei ga. ²⁶ Emo ji ndakwahavi Paulo'ga mombe'gwovo. Gara po ti ji ikwatijari imondovouka nhandervihavuhu'ga pe a'ero nehẽ? a'e ji, ei ga ға pe. Nurã ji Paulo'ga mbuhurukari pe pyri kiro – nde pyri kaitu, Agripa, ei Festo'ga – tapehendu ti ganhi'iğa a'ero javoji. Hendupavame ti pemombe'u ji ve garekote'varuhua a'ero. A'ea ti ji ikwatijari ga mombe'gwovo César'ga pe a'ero nehẽ, ei ga. ²⁷ Ikwatijare'ymame ғанemimbojara ga

rehe, marã po ti ji cadeiapypeve'ga mondoukari ga pe nehẽ naerũ? ei Festo'ga Agripa'ğa pe.

26

Paulova'ea onhimombe'u Agripava'ea pe

¹ Igwete Agripa'ga ei Paulo'ga pe:

—Here nhimombe'gwovo kirogwe.

A'ero Paulo'ga jipoapyhoi huvihavuhu'ga pe Agripa'ga pe ta'e ti kiro nde ve javo.

²⁻³ —Pyry ji ve ji nhimombe'ui nde ve kiro, ei Paulo'ga ga pe. A'ereki nde erekwaha hete judeus'ğa ndeaporoğita ekovo. Nde erekwaha ganamonhava'ea nhi'igagwera ganhi'igayvara no, ei ga Agripa'ga pe. Judeus'ğa ombojamboja tehe reki ji rehe ikwehe, ei ga. Kiro ti ji nhimombe'ukatui nde ve. Ejapyaka katu ti ji rehe a'ero, a'e ji nde ve, ei Paulo'ga ga pe.

⁴ —Judeus'ğa nhaporemo okwaha jireaporoğita jivoja'ia rupi. Ga okwaha jireaporoğita ymya vehevi ji ruvame jijigwryri pe na'ẽ aerẽ Jerusalém me no, ei ga. ⁵ Jirekoagwera fariseuramo ға ymya ikwahavi no. Fariseus'ğa ko koji'i reki gwendu katu gwamonhava'ea nhi'igagwera jara'ğa hohe, ei ga. Ji ko na tuhẽ ahendu katu ahenhi'igagwera jipi. Ipotarame po ға imombe'ui te a'ea hamo, ei Paulo'ga ға pe. ⁶ Kiro ға ji mo'ami reki avo timbojamboja mbatera ga rehe javo. “Gweroviaruhu ga gambogweravağwama,” ei ға ji ve, ei ga. A'iti tuhẽ ji imboha'uvi nhanembogweravağwama, a'e ji. A'ereki ymya Tupana'ga e'i tuhẽ oreramonhava'ea pe: “Aerẽ ti ji ға mbogwerapavi nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei ga. ⁷ A'ea jitehe

orere'yja'ğa omboha'u no judeus'ğa – kiroki ға doze oko huvihavamo ojiheve'ğa pavēi. Igwete ға nhaporemo imboha'uvi ombogweravaḡwama omanoa hugwi. A'ero ға Tupana'ga mbohete-hetei upa arimo ypytunimo no tonhimohē Tupana'ga nhande rehe javo, ei ga. Ombogwerava mboha'uva reki ға ombojamboja ji rehe gweroviaruhu ga a'ea javo ji ve, ei ga Agripa'ga pe. ⁸ Ah judeus, maranuhūrame tuhē pe ndaperoviarihu Tupana'ga remimbogwerava naerū? ei Paulo'ga pevove'ğa pe.

⁹ Igwete Paulo'ga ei no:

—Jihi na jitehe a'e na'ē jiyvyteri pe: “Amovahī po ji Nazarépeve'ga mombe'ua Jesus'ga mombe'ua imombiga hamo,” a'e ji javo ikwehe novīa, ei Paulo'ga. ¹⁰ Na tuhē ji rekoi a'ero Jerusalém me ikwehe, ei ga. He'yive'ğa ji amondouka ға mongiuka cadeia pype Jesus'gareheve'ğa. Ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa omongiuka ға ji ve, ei Paulo'ga ga pe. Ga ға jukapotarame ji ei no: “Pejukauga tuhē ға a'ero,” a'e ji ға pe, ei ga. ¹¹ Igwete ji hojihoi nhandejatykahava pype nhaporemo ға nupanupāuka pepohi ti Jesus'ga hugwi javo ға pe, ei ga. Anhimboahi hete ji ға pe, ei ga. A'ero hajihejiheva'e pe cidades pe ji hoi tajigwarai ti ға ndehe javo ikwehe, ei Paulo'ga ga pe.

Paulova'ea omombe'u gweaporogita rerojijy-jagwera

¹² Igwete Paulo'ga ei Agripa'ga pe:

—A'ero ji hoi pea rupi cidade de Damasco pe ikwehe novīa. Ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa ji mondouka pevo topyhyguka ti ga Jesus'gareheve'ğa

javo ji ve, ei Paulo'ga. ¹³ Ahaji katu ji hepiagi reki hendy'javuhuva'ea. Yvaga hugwi turi ji ve. A'ea hendy'javuhu hete koji'i kwara hohe. Mbyteri pe ji rekoi a'ero jirupive'ga pavēi, ei ga. ¹⁴ A'ea ore mombori vvyvo, ei ga. Igwete ji henduvi ganhi'i'ga ji ve. Judeus'ga nhi'i'gimo ga ei ji ve. “Saulo, Saulo!” ei ga ji ve. “Maraname nde imbohahyukarhui ji ve? Tiruahũ nde ve nde naneangarihu,” ei ga ji ve, ei ga Agripa'ga pe.

¹⁵ —A'ero ji ei ga pe: “Manamo pe?”

—“Ji ko Jesusramo ako. Ji ve nde erembohahyuka,” ei ga, ei Paulo'ga. ¹⁶ “Here epo'ama kiroḡwe,” ei Jesus'ga ji ve, ei ga. “Ajipiuka ji nde ve toko ti ga jipokoharamo javo nde ve. Eremombe'u po ti nde ḡa pe enhimbiepiaga nehē,” ei ga, ei ga. “Ji jipiukara'javame nde ve po ti nde a'ea mombe'ui nehē no,” ei Jesus'ga ji ve, ei Paulo'ga. ¹⁷ “Judeus'ga jigwarairame nde rehe po ti ji nde mbopiro'yi ḡa hugwi. Judeus'garũive'ḡa hugwi po ti ji nde mbopiro'yi nehē no,” ei ga javo ji ve, ei ga. “Ga pyri po ti ji nde mondoukari nehē judeus'garũive'ḡa pyri. ¹⁸ Igwete po ti nde ikwahavukari a'itituhēva'ea judeus'garũive'ḡa pe nehē,” ei ga ji ve, ei ga. “Igwete po ti nde ḡa mbopohirukari ḡandekote'varuhua hugwi ḡa mongokatuavo nehē. Igwete po ti nde ḡa mbopiro'yi Satanás'ga popoakara hugwi nehē Tupana'ga popoakara rerekouka ḡa pe nehē,” ei ga ji ve, ei ga. “A'ero po ti Tupana'ga imombori ḡandekote'varuhua ḡa hugwi nehē ḡajikoga ḡwaramo ji rehe nehē. Igwete po ti ḡa nduvi jara'ḡa pyri nehē – kiroki ḡa Tupana'ga omo'emo'ē

ġa ojive no,” ei Jesus'ga ji ve ikwehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe.

Paulova'ea onhimombe'u Jesus'ga pokoharamo

¹⁹ Igwete Paulo'ga ei no:

—Ahendu katu ji ga jipiukarame ji ve yvaga hugwi, ei ga Agripa'ga pe. ²⁰ Igwete ji imombe'ui Jesus'ga nhi'iġa Damascopeve'ġa pe na'ē Jerusalēmeve'ġa pe no. Judéiapeve'ġa gwyra rupi ji hojioi imombe'gwovo ġa pe. Judeus'ġarūive'ġa pe ji imombe'ui no, ei ga. A'ea'e ji ġa pe jipi: Perojijyi ti pejeaporogita pejipohia pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe. Peko katu ti a'ero hepiuka pejipohiragwera pejikote'varuhua hugwi, a'e ji ġa pe, ei Paulo'ga. ²¹ Nhirembi'ea rehe judeus'ġa ji pyhygi nhandejatykahavuhua rokari pe ji juka pota. ²² Emo kiromo jate Tupana'ga ji pokopoko okovo. Nurā ji ami imombe'ukatuavo kiro ahe ve nhaporemo okoteheve'ġa pe huvihava'ġa pe no, ei Paulo'ga. Nhiremimombe'ua ko aheremimombe'ua ja reki. A'ereki Moisésva'ea omombe'u aerēva'ea. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea omombe'u a'ea jitehe no. A'ea pe jate ji ei jipi imombe'gwovo no, ei ga ga pe. ²³ Nahā ahe ei hako: “Aerē po ti Cristo'ga manoi nehē. Cristo'ga na'ē po ti Tupana'ga ga mbogwera gamanoa hugwi a'ero nehē,” ei ahe. “Nahā po ti Cristo'ga ikwahavukari ġambogweravaġwama judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe no,” ei ahe hako, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁴ Nahā Paulo'ga nhimombe'umbe'ui. Nanime Festo'ga eaħyi ga pe:

—Paulo, neakāte'varuhu nde. Ikwatijara repia-hetea neakağa mbote'varuhui, ei Festo'ga ga pe.

²⁵ —Avi pyry hete nhiakağa, ei Paulo'ga javo ga pe. A'itituhēva'ea ji amombe'u katu, Festo, ei ga. ²⁶ Agripa'ga okwaha hete nanongara. A'ero ji ndapojihuvi nhinhi'īga ga pe, ei ga. A'ereki Jesus'ga mombe'ua nonhimimi'i'i ga pe. A'ereki jukwaha hete Jesus'ga rekohava, ei ga Festo'ga pe. ²⁷ Oro nde, Agripa, ei ga. Ererovia nde Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea nhi'igagwera? Ki nde ererovia tuhē, a'e ji, ei Paulo'ga ga pe.

²⁸ Igwete Agripa'ga ei ga pe:

—Kotihī nde ji mbojikopotari Jesus'ga rehe naerū? ei ga.

²⁹ Igwete Paulo'ga ei:

—Kotihī nde jikogame ga rehe po ti pyryvamo ji ve. Mbaigwe nde jikogame po ti pyryvamo jitehe nehē. A'ereki ji a'e hete Tupana'ga pe toko ti ға ji javijitehe javo, ei Paulo'ga. Nde ve ji ei, Agripa. Jara'ğa pe ji ei no – kiroki ға ғwendu nhinhi'īga kiro. Tapejiko pa ti Jesus'ga rehe ji javijitehe, a'e ji pe me, ei ga. Emo jipoa ja rūi po pepoa hamo. A'ereki ға ji pokwa itanhuramuhūa pyvō, ei ga ға pe.

³⁰ Igwete Agripa'ga po'ami a'ero Festo'ga pavēi. Berenicehēa po'ami no jara'ğa pavēi. Igwete ға jogwerohoi pea hugwi onhomonhi'iga.

³¹ —Ndokote'varuhui reki Paulo'ga, ei ға javo ojohupe. Po ahe ndojukatehei te ga, ei ға. Nomon-doukari po ahe ga cadeia pype hamo, ei ға ojo-hupe novīa.

³² Igwete Agripa'ga ei Festo'ga pe:

—Ga hopotare'ymame César'ga pyri po ahe omohemuka ga cadeia hugwi ga mondovo hamo, ei ga ga pe.

27

Soldadosva'ea gweroho Paulova'ea Roma pe

¹ Aerẽ Festo'ga ei soldados'ğa pe:

—Pembo'avuka ti kiro cadeiapypeve'ğa Paulo'ğa kiro itayharuhua pype ğa mondovo César'ga gwyri pe Itália pe, ei ga soldados'ğa pe.

Igwete ğa Paulo'ğa nderohoi Júlio'ga pyri. Ga ko soldados'ğa nduvihava'ga. Ga oporavyky gwuvihavuhu'ga pe Roma pe onhimongyavo. Igwete soldados'ğa Paulo'ğa nderohoi javo Júlio'ga pe:

—Embo'a ti cadeiapypeve'ğa nderogwovo kiro, ei ğa ga pe.

² Jihi Lucasramo aho Paulo'ğa ndupi no. Igwete ore avi itayharuhua pype cidades de Adramítiohugwiva'ea pype.

—Toroho ti imbojoapiapiavo cidades Ásiapeve'ğa gwyri pe, ei ğa.

Igwete ore avi ipype orogwovo. Aristarco'ga oho ore rupi no Macedôniapeve'ğa gwyriveve'ga cidade de Tessalônicapeve'ga. ³ Igwete ore hoi. Ko'emame ore vahemi cidade de Sidom me. Igwete Júlio'ga pyryvamo Paulo'ga pe javo.

—Eho ti ğa pyri, ei ga, ejiheve'ğa pyri tomondo ti ğa mbatera nde ve, ei ga Paulo'ga pe.

A'ero ore hoi.

⁴ Aerẽ ore ava'javi orogwovo pea hugwi. Kiro vyvaturanuhũa ruri ore rovatiamo. Nurã ore hoi ypa'ouhũ vyvri Chipre vyvri oronhimima vyvtua hugwi. ⁵ Aerẽ ore yahavi okwava Cilíciapeve'ğa

gwyra pyvõ. Panfíliapeve'ğa gwyra pyvõ ore kwavi no. Aerẽ ore hoi cidade de Mirra pe Líciapeve'ğa gwyri pe. ⁶ Pevo Júlio'ga hepiagi ojipea itayharuhua Alexandriahugwiva'ea – kiroki oho ġwerĩ Itáliapeve'ğa gwyri pe. Nurã Júlio'ga ore nhaġi a'ea pype.

⁷ He'yi ore kiri orogwovo. Maymbeve ore hoi orokovo. A'ereki vvyturanuhũa ore ve. Ndorohoi gwerevi ore orokovo. Ore vahemame cidade de Cnido vvyri vvytua norembogwavukari ipyvõ. Nurã ore hoi ypa'ouhũ vvyri Creta vvyri vvytue'yma rupi. Igwete ore kwavi Salmona pyvõ – perope yvya oho ypyteri pe. ⁸ Hehemo ore hoi yembeyvyri. Vvytua noremovahemukari gwerevi nhimbiari pe Bons Portos pe ira'agwe cidade de Laséia hugwi.

⁹ Aerẽ Paulo'ga ġa moġitai novĩa. A'ereki maname ore pytai pevo. Okwavipe judeus'ğa apoa a'ero i'ue'ŷkava – a'ea rupi ġa ikwava'eġukari mbiara Tupana'ga pe okote'varuhuva'ea rehe. Okwavipe a'ea. Tiruahũ orehoa'javame kiro. A'ereki yapohua u ġwerĩ. Nurã Paulo'ga ġa moġitai javo ġa pe.

¹⁰ —Xahoa'javyme ti kiro, ei ga. Nhande hoaharame kiro po ti imbohahyukari nhande ve nehẽ, ei ga. Ite'varuhu po ti itayharuhua pe nhanembatera pe no. A'ero po ti nhande manoi nehẽ no, ei Paulo'ga ġa pe.

¹¹ Júlio'ga nohenduvi reki Paulo'ga nhi'ġa. Gwerovia ga itayharuhua jara'ga nhi'ġa imondohara'ğa nduvihava'ga nhi'ġa no.

¹² Ojipe'ğa e'i no:

—Timbojaryme ti yhara avo, ei ġa. A'ereki ite'varuhu nhimbiara yapouhua rupi, ei ġa ojo-hupe. Hehemo'i ti tiroho ypa'ouhū vyvri Creta vyvri imboja. Tihepia ti nhanevahema pevo cidade de Fenice pe nehē, ei ġa. Pevo po ti nhande imbojari yhara yapouhua rupi. A'ereki pyry ija-hava pevo. Ndipopoakahetei ko vyvtua pevo, ei ġa ojohupepe onhimongyavo.

Yvyruhua

¹³ Aerē turi vyvtukatua. Nurā ġa ei ojohupe:

—Xaho tuhē kiroġwe, ja'gwy, ei ġa. Kiroġwe po pyry ovuhu nhandehohava, ei ġa ojohupe novīa.

A'ero ġa hupiri yhya hugwi itauhuva'ea ipohyiva'ea – kiroki nomoanhanukari itayharuhua. Igwete ore hoa'javi Creta rembeyvyri. ¹⁴ Emo kotihī uhu vyvturanuhūa Creta hugwi. Nordeste ko hera vyvturanuhūa rera. ¹⁵ Kiro turahyi itayharuhua pe. Tegwete ore herohohava vyvtua ore rovatiamo ġwaramo. Vyvtua tuhē ore rerohoi ore rerekovo a'ero. ¹⁶⁻¹⁷ Ypa'ō vyvri Cauda vyvri ore hoi. Pevo igwyre'i vyvtua ore ve. Igwete ore ipyhygahyi yha'ria hupia. Norombo'avi gwerevi ore itayharuhua pype herekokatuavo. Kirē ġa imonhatimatimani itayharuhua ihama rerogwovo nhapytiammo imongovo toandogyime ti itayharuhua javo. Aerē:

—Kiro po ti nhande herohoi tye'ymuhūa apiavo herotyva y'ytiguhūa rehe nehē, ei ġa okyhyjiavo.

A'ereki pevo u y'ytiguhūa ppyteri pe'i Líbiapeve'ġa gwyrā ppyvo. Igwete ġa imbojyva'javi itayharuhua pype tapy'ynhapiruhuva'ea yhara moanhandava vyvtua tomoanhaheteyme ti javo.

Gwemimbotarimo yvytua ore rerohoi a'ero. ¹⁸ Ndopigi vyruhua ore mbojirejireva. Nurã ko'emame ġa imombomombori mbatera y pe timbovevujuka ti itayharuhua javo. ¹⁹ Ko'emame ġa opoa pyvõ imombori y pe itayharuhua rupiara no.

²⁰ He'yi ore kiri ipype. Arimo ore ndorohepi-aga'javi kwara. Ypytunimo ore ndorohepiaga'javi jaytata'ia. Igwete vyruhua ore rerekouhui. Nurã ore ei:

—Kiro po ti nhande papavi tuhẽ nehẽ, oro'e ore orojohupe.

²¹ Ymya ġa ndo'ukatua'javi mbatera okovo. A'ero Paulo'ga hoi ġapyteri pe o'ama.

—Mbaria po pe nanhirenduvi raikwehe, ei ga ġa pe. Ndaperuri po pe Creta hugwi ramo. Herure'ymame po ndojigwarajuhui itayharuhua rehe kiro ramo. A'ero po mbatera ndohoi ypy pe ramo, ei Paulo'ga ġa pe. ²² Emo kiro ji ei pe me: Penhimboitakwerimo ti peko. Niamanoi po ti nhande nehẽ. Itayharuhua tehe po ti oho ypy pe nehẽ, ei ga ġa pe. ²³ Akwaha ji a'ea. A'ereki Tupana'ga – ga ji pojyka ojive, gaha ji ambohete hete jipi – gaha ojipyrive'ga mbuhuruka ji pyri ga mo'ama ypytunimo, ei ga. ²⁴ Igwete ga ei ji ve oji'i: “Paulo, terekyhyji ti ekovo. Ereho tuhẽ ti nde e'ama César'ga pyri nehẽ,” ei ga ji ve oji'i, ei ga ġa pe. “Tupana'ga ti omombyry nde ve. Nurã ti nderupive'ga ndopapavi ypy pe nehẽ,” ei Tupana'gapyrive'ga ji ve, ei ga. ²⁵ Penhimboitakwerimo ti peko a'ero, ei Paulo'ga ġa pe. Ajiko ji Tupana'ga rehe. A'ero ji herovia-hetei ganhi'iġa jijive. Nurã ji ei pe me: Na tuhẽ

po ti ihoi Tupana'ga rembi'ea rupi nehẽ, ei ga.
²⁶ A'erorame tehe po ti vvytua nhande rerohoi nhande mbotyva nhande noğa ypa'ouhũa rehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ģa pe.

²⁷ He'yi treze ore kiri vvyruhua rerekovo. Yvytua ore rerohorohoi ypiahua ruvihavuhua pype Mediterrâneo pype. Ypyhaji katu itayharuhua mondohara'ģa ei:

—Ira'agweuhunhi yembe'yva aġwamo, ei ģa ojohupe.

²⁸ Igwete ģa ha'ãa'aġi tihepia ti typya a'ero javo.

—Trinta e seis metros, ei ģa.

Hehemo'i ģa herohoi ha'ãa'aġa'java.

—Igwyre'i kiroġwe typya vinte e sete metros, ei ģa. ²⁹ Kiro po ti vvytua nhande rerohoi ita rehe nhande noğa nehẽ, ei ģa okyhyjiavo.

Nurã ģa ipohyiva'ea imbojyvi yhara revira hugwi ihamuhũa rehe. Quatro ģa imbojyvi ipohyiva'ea imondovo ypy pe timombyta ti itayharuhua inoğa javo.

—Kotihĩ po ko'ema ruri hamo, ei ģa ojohupe.

³⁰ Emo itayharuhua mondohara'ģa oka'nhy pota jugwi onhimima xamanoyme ti javo ojohupe. A'ero ģa imbojyvi yha'ria y pe. Igwete ģa ei jara'ģa pe o'mbero:

—Torombojy ti ipohyiva'ea itayharuhua tĩa hugwi kiro, ei ģa o'mbero.

³¹ Oka'nhy ġwerĩ reki ģa novĩa. Emo Paulo'ga ikwahavame e'i soldados'ģa pe Júlio'ģa pe:

—Imondohara'ģa pytae'ymame itayharuhua pype po ti pe papavi ypy pe nehẽ, ei ga.

³² Igwete soldados'ğa ikwahavondogi ihamuhña imbojyhava yha'ria mbohia y pe tohoyme ti ға javo.

³³ Ko'eğatue'yma rupi Paulo'ga ei ipypiara'ğa pe nhaporemo:

—Peji i'gwovo kiroğwe, ei ga. A'ereki he'yi quatorze pe kiri i'ukatue'yma marã po ti nhande ve javo, ei ga. ³⁴ Nurã ji ehetei pe me: Pe'u ti mo tapepytujiko tuhẽ ti. Napemanoi po ti pe nehẽ, a'e ji pe me, ei Paulo'ga ға pe.

³⁵ Onhi'igirẽ ga ipyhygi pão onhi'iğa Tupana'ga pe ғandovaki.

—Pyrý hete nde imbuhuri mbatera ore ve toro'u, ei Paulo'ga ga pe.

Igwete ga jaygwe'rogi i'gwovo. ³⁶ A'ero ға ndoryvamo i'gwovo no. ³⁷ He'yjuhuva'ero ore rekoï itayharuhua pype duzentos e setenta e seis. ³⁸ I'ukatupavirẽ ға imombomombori trigo y pe timbovevujuka itayharuhua javo.

Typepemuhña gwovaja'ro itayharuhua

³⁹ Ko'eğaturame itayharuhua mondohara'ğa hepiagi yvya ikwahave'yma. Kirẽ ға hepiagi ypia'ia y'ytiga hembeyvyri. Nurã ға ei ojohupe:

—Pevo ti tiroho hero hyga y'ytiga rehe heroja. Tihepia ti nhande herovahema pevo nehẽ, ei ға ojohupe.

⁴⁰ A'ero ға ikwahavondogi ihama imbohia ipohyiva'ea ypy pe. A'ea ja jara'ğa ikwaha ravi imopyryryngava tiroho katu javo. Igwete ға imbovyri yva rehe tapy'ynhapiruhuva'ea itayharuhua moanhandava imohina ipypira. Itña rehe ға imbovyri imohina a'ea pyvõ ti vyvutua

tomoanha yhara javo. Nahã yvytua ore rerohoi yembe'yva rehei katu novĩa. ⁴¹ Emo ore rerohy ore noğa ypyjuvuhua rehe ypyteri pe. A'ero itĩatykai y'ytĩga rehe. Ndojipe'aa'javi jugwi. Igwete hevira jovaja'roja'rogi a'ero typepemuhũa rerek-ouhuavo.

⁴² Igwete soldados'ğa ei ojohupe:

—Tijuka pa ti cadeiapypeve'ğa a'ero toytavyme ti ға oka'nhyma nhande hugwi, ei ға ojohupe.

⁴³ Emo Júlio'ga e'i ға pe:

—Tapejukai ti ға, ei ga ға pe.

A'ereki ga ndojukaukapotari Paulo'ga. Kirẽ ga ei ore ve:

—Ikwahavame pejiytavo pe na'ẽ ti pepopepo y pe pejiytavo penhi'eamo yembe'yi pe nehẽ, ei ga.

⁴⁴ Aerẽ ti jararamo pehopeho yva raygwera rehe itayharuhua raygwera rehe nehẽ, ei ga ore ve.

Nahanahã ore hopavi yembe'yi pe a'ero oro'eamo.

28

Paulova'ea opyta Malta pe

¹ Oro'embavame pevove'ğa imombe'ui yvya ore ve.

—Agwa ko ypa'ouhũa. Malta ko hera, ei ға ore ve.

² Igwete ға imombyryhetei ore ve ore pokoga. A'ereki iroyxağahi ore ve. Amana okyripe ore ve no. Igwete ға imombyryhetei ore ve japovo tata tapejipe'e ti javo. ³ Igwete Paulo'ga ға ndatahari herua inoğa tata pe. A'ero ihemi mboja jugwi ahejukava'ea hakuva rerekovo ғwaramo. Igwete Paulo'ga poa hu'ui ohaekovo gapoa rehe okovo.

⁴ Hepiagame pevove'ğa etehei ojohupe:

—Iporojukava'ero po ga oko. Nomanoi ga ypy pe raji'i. Emo kiro aherepykava. Mboja po ti ojuka ga kiro nehē, e'i tehe ġa ga pe.

⁵ Igwete Paulo'ga opoa mbovavagi imomboia mboja imbohia tata pe. Ndahahyi reki ga pe.

⁶ Igwete ġa ga repiahetei upa.

—Kiro po ti ivuvupavi nehē, e'i tehe ġa. Mara'ngu po ti ga kotihĩ omanomo nehē? ei ġa.

Mbaigwe ġa nduvi tihepia ti gamanoa javo novĩa. Aerē hepiagame hahye'yma ga pe a'ero ġa herojijyi gweaporoġita.

—Yvagipeva'ero reki ko ga rekoi, e'i tehe ġa ga pe a'ero.

⁷ Igwete Públio'ga ore mbuhurukari ojipyri. Ira'agwe te gagwyrá. Ga ko ġanduvihavamo oko pevo ypa'ouhũ me. Igwete ga ore mbuhurukari ojipyri imombyryva ore ve. Trēs ga ore mon-girukari ojipyri. ⁸ A'ea rupi Paulo'ga hoi Públio'ga ruva'ga pyri. A'ereki ga itetirũa onhinoġa upa. O'ao'a ga rehe jipi. Gapy'a hahy hete no. Igwete Paulo'ga hoi ga repiaga. Igwete ga ei Tupana'ga pe tomombi ti ga karugwara ga hugwi javo. A'ero Paulo'ga pokogi ga rehe imombiga gatetirũa ga hugwi. ⁹ Ikwahavame jara'ġa nduri Paulo'ga pyri ypa'ouhumeve'ġa – kiroki ġa itetirũa – kiro ġa nduġanduri Paulo'ga pyri tomombi ti ga oretetirũa ore hugwi javo. A'ero ga imombimombigi ġa hugwi no. ¹⁰⁻¹¹ A'ero ġa imbuhumbuhuri mbatera ore ve ore rerekokatuavo.

Paulova'ea oho Roma pe

Três jahya rupi ore pytai pevo orojupa yapohua rupi. A'ero ore nhinhaği itayharuhua pype Alexandriahugwiva'ea pype. “Os Deuses Gêmeos,” ei ġa jupe. A'ea opyta ypa'ouhũ me yapohua rupi no. A'ea pype ore nhinhaği a'ero. Ore herohoğwerĩrame ypa'omeve'ġa imbuhumbuhuri ore ve mbatera orehohava rupiara. ¹² Igwete ore hoi orovahema cidade de Siracusa pe oroja. Três ore kiri pevo. ¹³ Aerẽ ore hoi yembeyvyri cidade de Régio pe. Ko'emame turi yvytukatua ore ve ore rerogwovo. Ko'emame ore vahemi cidade de Pozuoli pe oropytavo. ¹⁴ Pevo ore Jesus'gareheve'ġa ndepiagi.

—Pepytaahi'vi ti. Sete ti peki ore pyri, ei ġa ore ve.

A'ero ore pytai ġa pyri. Aerẽ ore hoi pea rupi orogwovo Roma pe. ¹⁵ Ojipe'ġa orehoa mombe'u jipe Jesus'gareheve'ġa pe Roma pe. Henduvame ġa nduri jugwi ore rovatiamo Praça de Ápio pe. Aerẽ ojipe'ġa ore rovatĩ Três Vendas pe. A'ero ġa ore mbojiroviari ore rerogwovo. Ga ndepiagame Paulo'ga ei Tupana'ga pe:

—Pyry hete nde ġa mbuhurukari ji pyri, ei ga ga pe.

A'ero Paulo'ga roryvamo ogwovo ġa ndupi.

Paulova'ea omombe'u Jesus'ga Roma pe

¹⁶ Aerẽ ore vahemi Roma pe. Igwete romanos'ġa nduvihava'ġa Paulo'ga mondoukari onga pype tohoyme ti ga jugwi javo. Ga tehe u pevo soldado'ga pavẽi gwepiakava'ga pavẽi. ¹⁷ Três ġa kiri. Aerẽ Paulo'ga ġa mbuhurukari ojipyri judeus'ġa nduvihava'ġa. Ga jatykaramame Paulo'ga nhimombe'ui ġa pe.

—Nhiirũ, ei ga gwe'yja'ğa pe. Ji ndakote'varuhui judeus'ğa pe nhandere'yja'ğa pe ikwehe, ei ga. Nhaneramonhava'ea nhi'iğagwera pe ji ndakote'varuhui no novĩa. Emo judeus'ğa oko tehe reki ji rehe ji pyhygauka Jerusalém me ji mondoukaruhu tehe romanos'ğa nduvihava'ğa po pe ikwehe, ei Paulo'ga. ¹⁸ Aerẽ ğanduvihava'ğa henduvi nhinhi'iğa. “Po ahe ndojukai tuhẽ te Paulo'ga hamo,” ei ğa ji mombe'gwovo. “A'ereki ga nitiruahũ. Timohemuka ti ga mondovouka a'ero,” ei ğa ikwehe novĩa, ei ga. ¹⁹ Emo judeus'ğa e'i: “Tapemohemukari ga,” ei ğa, ei Paulo'ga ğa pe. Nurã ji ei romanos'ğa nduvihava'ğa pe: “Aho pota ji nhandegwyripeve'ğa nduvihavuhu'ga pyri César'ga pyri a'ero. Gaha ti e'i jireaporogita pe nehẽ,” a'e ji, ei ga. Emo ji nambojari reki ite'varuhuva'ea nhandere'yja'ğa ndehe, ei Paulo'ga ğa pe. ²⁰ Kiro ji pe mbuhurukari jijipyri a'ero tahepia ğa javo. Tanhi'ĩ ti ğa pe, a'e ji pe me, ei ga. A'ereki israelitasramo nhande tirovia Tupana'ga remimbogwerava. A'ea rehe reki ğa ji pyhygi ji pokwa itanhuramuhũa pyvõ ikwehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ğa pe.

²¹ Igwete ğa ei Paulo'ga pe:

—Judéiapeve'ğa nombuhurukari ğwembikwatijara ore ve nde mombe'gwovo, ei ğa. Igwete nhandere'yja'ğa – kiroki ğa uhu pea hugwi – ğa nde'ite'varuhui nde ve. Ga ndogweruri pevove'ğa nhi'iğagwera a'ea rehe no. ²² Ore reki orohendu pota nenhi'iğa, ei ğa Paulo'ga pe. Marãi nde jupe naerũ? A'ereki ojigwyripeve'ğa nhaporemo ğa e'i te'varuhu Jesus'ganhi'iğarupiva'ea rehe, ei ğa. ²³ Irũa rupi

po ti ore rura'javi henduva nenhi'iga a'ero nehẽ, ei ga Paulo'ga pe.

O'eagwera rupi katu ga ndura'javi Paulo'ga ronga pe a'ero. He'yjuhuve'ga reki uhu ga pyri. Igwete ga imombe'ui ga pe Moisésva'ea remimbo'eagwera ahenhi'igagwera no – kiroki ahe Tupana'ga nhi'iga mombe'u hako. A'ereki ga gweroviaruka pota ga pe onhi'iga Jesus'ga mombe'urame.

—Cristo'ga ahe omombe'u hako, ei Paulo'ga ga pe. Jesus'ga reki ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga. Pejikogame ga rehe po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehẽ, ei Paulo'ga ga pe.

Ypyhajive ga ega'ei ga pe imoopytunauka. ²⁴ A'ero jara'ga heroviari tuhẽ ganhi'iga. Jara'ga ki a'e te ndogweroviari upa. ²⁵ Igwete ga nhonhi'igayvayvari ogwovo ga hugwi. Ga hoğwerĩa rupi Paulo'ga ei ga pe a'ero:

—Tupana'ga ra'uva ombuhuruka katu onhi'iga a'itituhẽva'ea penamonhava'ea pe hako. A'ereki gara'uva onhi'ĩ Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea pe Isaíasva'ea pe emombe'u ti ga pe javo, ei ga. ²⁶ Nahã ko Tupana'ga ra'uva ei ahe ve a'ero hako:

“Heregwovo nhinhi'iga mombe'gwovo akoja'ga pe.

Nahã ti ere ga pe:

'Pehenduendu po ti pe novĩa.

Emo po ti pe ndapekwahavi nehẽ.

Pehepiepia po ti pe novĩa.

Emo po ti pe napembaragwahavi nehẽ.'

Pohoa ti ere javo ġa pe,” e'i Tupana'ga ra'uva, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁷ “A'ereki ġa noangarihu ikwahapotare'yma,” e'i Isaíasva'ea pe, ei ga.

“Ndaheakwari ġa.

A'ereki ġa napembaragwahavi hepiagame.

Ndiapyakwari ġa.

A'ereki ġa ndokwahavi henduvame,” e'i Tupana'ga ra'uva, ei ga.

“A'ereki ġa ndopohipotaruhui okote'varuhua hugwi.

Nomomborukapotari ġa Tupana'ga pe okote'varuhua,” e'i, ei ga ġa pe.

Nahã ko Tupana'ga ra'uva nhi'igagwera Isaíasva'ea pe hako, ei ga. A'ero ahe imombe'ui nhaneramonhava'ea pe, ei Paulo'ga judeus'ġa pe.

²⁸⁻²⁹ —Pekwaha tuhẽ a'ero, ei ga ġa pe. Judeus'ġarũive'ġa pe Tupana'ga omondouka onhi'igã a'ero, ei ga. Ga pe ga omombe'uuka Jesus'ga nhanderekote'varuhua mombohara'ga, ei ga. Gahã po ti ġwendu ojikoga Jesus'ga rehe a'ero nehẽ! ei Paulo'ga ġa pe.

A'ero ġa hoi ga hugwi.

³⁰ Aerẽ ojipe'ġa nduġanduri Paulo'ga pyri jipi. A'ereki pevove'ġa omondo'ã ġwonga ga pe itambere'ia rehe. Dois Paulo'ga kwara mbo'ari upa ipype. A'ero ojipe'ġa nduġanduri ga repiaga. Hororyo ga ġa ndurame ojipyri. ³¹ Igwete ga ġa mbo'embo'ei Jesus Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe.

—Pejikogame Jesus'ga rehe po ti pe ei Tupana'ga pe: “Emombo ti jirekote'varuhua ji hugwi.” Jesus'ga manoro ġwaramo pe ndepyga po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi pe mongovo ojiheva'ero nehē, ei ga. Jesus'ga nhi'ġga rupi ti peho a'ero pejikokatuavo nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

Ndopojihuvi ga imombe'gwombe'gwovo ġa pe jipi. Igwete pevove'ġa nomombe'upigukari ga pe.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134